

7-8 RODNA GRUDA

julij-avgust 1966

revija Slovenske izseljske matice

Slika na naslovni strani: V Beli krajini pred zidanico. Barvna fotografija: Niko Pavlič, Dolenjska turistična zveza

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. Ureja uredniški odbor. Glavna urednica ZIMA VRŠCAJ. Urednika: INA SLOKAN in JOŽE PREŠEREN. Grafično oblikovanje: Špela Kalin in Sašo Mächtig.

Izhaja dvanaestkrat na leto. V poletnem času izideta dve številki skupno. Letna naročnina za prekomorske dežele je 5 ZDA dolarjev. Za plačila iz inozemstva: devizni račun pri NB št. 502-61806-250-45; za dinarska plačila: 501-8-51. Poštnina plačana v gotovini. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

Letos smo spet pristrčno pozdravili številne skupine naših rojakov, ki so prišli obiskat rodno deželo. Med prvimi so bile skupine iz ZDA in Kanade

Najmlajša pevka Zarje Kristina Zakrajškova, ki nam je ljubko zapela pesem »Slovenka sem«

RODNA GRUDA

revija Slovenske izseljske matice

Julij-avgust

XIII. leto

št. 7-8

Vsebina:

Po poteh in stezah domačih krajev

I. S.: Izseljski piknik v Ilirski Bistrici

Vera Valenci: S pesmijo po domači deželi

Gostovanje Glasbene matice

Ina Slokan: Clevelandska Zarja si je pripela
zlati cvet

Tone Kukovica: Med našimi v Franciji

Jože Prešeren: Pri Lojzetu v Essnu

Boro Borovič: Srečanje z našimi delavci
v Avstriji

Jože Vetovec: Pri Zlati kaplji v Mokronogu

Bogo Gorjan: Za hitrejši razvoj samoupravljanja

J. P.: Zgodovinska obletnica

Ureditev odnosov med Jugoslavijo in Vatikanom

Zanimivosti — novice

Jože Mejač: Sinjska alka

Ina Slokan: Hotel za upokojence v Ljubljani

Jože Župančič: Tri milijone domu za ostarele

Pred 40 leti so odkrili Taborsko jamo

Športne novice

France Magajna: Kako je Gašperinov Pepi točo
preganjal

Kultura

Opera Gorenjski slavček na ploščah

M. M.: Dvajset let slovenskega filma

Jana Milčinski: Marička Žnidaršič pesnica izpod
Snežnika

Marička Žnidaršič: Upanje

Nove knjige

Mila Šenk: Anton Melik

J. M.: Marjan Kozina

Jana Milčinski: Igralka Vladoša Simčičeva

Rekord v izvozu filmov

Zima Vrščaj: Umrl je Milan Medvešek

Otroci berite

Gitica Jakopin: Pikapolonica

Pavle Zidar: Kruhek

Črtomir Šinkovec: Uganka

Lojze Zupanc: Skopuški mlinar

Naši po svetu

Naši pomenki

Ivan Potrč: Ob košnji (odlomek)

Ignac Koprivec: Pot ne pelje v dolino (odlomek)

Vprašanja — odgovori

Jezikovne vaje

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

je vaš koledar,
dragi rojaki po svetu

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

je zbir zanimivih sestavkov
in lepih fotografij
iz življenja in dela Slovencev
doma in drugod

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

je vsako leto nov prispevek
k zgodovini našega izseljenstva

Naročite čimprej

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

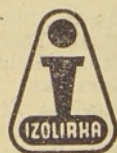
za leto 1967
pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI
Ljubljana, Cankarjeva 1/II

Cena koledarja:

3,00 dolarje ali enakovrednost v drugi valuti

izolirka

LJUBLJANA - MOSTE

Telefon: 31 35 57 in 31 08 52

proizvaja materiale:

- za hidroizolacije
- za gradnjo cest
- za antikorozijsko
- za termo-akustične izolacije
- za elektroizolacije

»Izolirka« opozarja potrošnike, da dobijo v industrijski prodajalni na drobno v Ljubljani-Moste, Ob železnici 18, vse omenjene izolacijske materiale.

V zvezi s problemi uporabe izolacijskih materialov se obračajte na tehnično informativno službo »Izolirke«, kjer boste solidno postreženi.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

opozarja naše izseljence in vse ljubitelje slovenske književnosti na:

angleške izdaje slovenskih pesnikov,
knjige umetniških reprodukcij in fotografij
z domačijskimi motivi,
jezikovne priročnike

- **Alojz Gradnik: POEMS**
Izbral in uvod napisal Janko Lavrin; 64 strani;
cena: pl. 10,00 N din, \$ 1,34
- **THE PARNASSUS OF A SMALL NATION**
cena: pl. 16,00 N din, \$ 2,40
- **AN ANTHOLOGY OF MODERN YUGOSLAV
POETRY**
cena: broš. 14,00 N din, \$ 1,87; pl. 17,00 N din, \$ 2,27
- **Miha Maleš: ADRIATIC MOTIFS**
cena 40,00 N din, \$ 5,34
- **Slovenija: LJUBLJANA**
slovenska izdaja: broš. 28,00 N din, \$ 3,74;
angleška in nemška izdaja: broš. 35,00 N din, \$ 4,67;
pl. 44,00 N din, \$ 5,87
- **Slovenija: GORENJSKA**
slovenska izdaja: broš. 28,00 N din \$ 3,74
angleška in nemška izdaja: broš. 35,00 N din, \$ 4,67;
pl. 44,00 N din, \$ 5,87

Slovarji:

- **NEMŠKO-SLOVENSKI** — pl., 40,0 N din, \$ 3,20
- **ANGLEŠKO-SLOVENSKI** — 35,00 N din, \$ 2,75
- **ITALIJANSKO-SLOVENSKI** — pl. 12,00 N din,
\$ 1,00

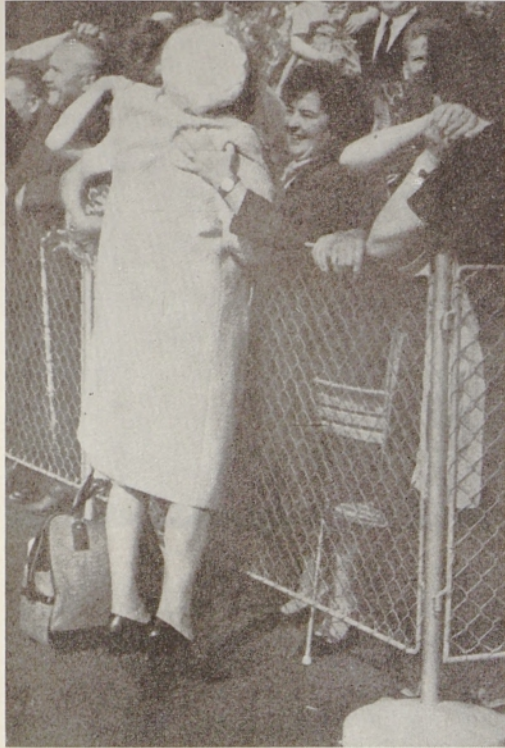
V tisku:

- **SLOVENSKI-NEMŠKI SLOVAR**
- **SLOVENSKO-ANGLEŠKI SLOVAR**

Tudi vse druge knjige slovenskih pesnikov in pisateljev
ter vse novosti slovenskega knjižnega trga vam posreduje

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
Ljubljana, Mestni trg 26
Jugoslavija

PO POTEH IN STEZAH DOMAČIH KRAJEV

Vsako leto, ko začno prihajati med nas skupine naših rojakov — prve so vselej iz prekmorskih dežel — predvsem iz Amerike in Kanade — nam je pri srcu posebej toplo. Ganljiva in toplo prisrčna so vsa tista brezštevila srečanja, katerim smo priča, večidel srečanja po dolgih desetletjih — stiski rok, objemi, solze in nasmehi sreče, pa šopki rdečih nageljnov in rožmarina . . .

Do konca julija smo letos zaželeli dobrodošlico na slovenskih tleh nad dvajsetim skupinam naših rojakov iz prekmorskih dežel. Prva velika skupina, ki je prispela na letališče Brnik 7. junija, so bili izletniki Federacije slovenskih upokojencev iz ZDA, katero je pripeljal predsednik Kluba slovenskih upokojencev iz Euclida Krist Stokel, ki ga je letos spremljala tudi soproga. Nadalje smo pozdravili dve skupini Slovenske Glasbene matice iz Clevelanda, dve skupini Progresivnih Slovenk Amerike, skupino Slovenske ženske zveze, skupino radijskega kluba iz Pittsburgha, skupino pevskega zbora Zarja iz Clevelanda, skupino slovenskega prekmurskega društva Večerni zvon iz Kanade, društvo Simon Gregorčič iz Toronta v Kanadi ter skupino društva Slovenskih vrtičkarjev prav tako iz Kanade. Letos prvič so nas v skupini obiskali tudi rojaki iz Avstralije, ki so prispeli z letalom 10. junija.

Poleg znanih pevcev obeh clevelandskih pevskih zborov, katerih imena neštokrat srečujemo na straneh Prosvete med prvaki naše pevske kulture v Clevelandu, so nas obiskali še številni znani društveni in kulturni delavci. Od organizacije Progresivnih Slovenk glavna predsednica Avgusta Slejko, glavna tajnica Josephine Zakrajškova s soprogom, zapisničarica Tereza Gorjanc ter še številne druge odbornice in članice te organizacije. Od Slovenske ženske zveze smo pozdravili častno predsednico Marie Prislاندovo in glavno tajnico Albino Novakovo, ki nosi rekord kot voditeljica skupin za obisk starega kraja, in še veliko drugih odbornic in članic. Med obiskovalci so bili v velikem številu zastopani odborniki raznih društev Slovenske narodne podporne jednote, Slovenske bratske zveze, Slovenske dobrodelnice zveze, Ameriške slovenske katoliške jednote in drugih slovenskih organizacij v ZDA.

Med dobrimi znanci iz prejšnjih let smo spet srečali našega starosta pevskega zbora

Stiski rok, objemi, solze in nasmehi sreče pa šopki nageljnov in rožmarina ob srečanju po dolgih desetletjih
Foto: S. Lenardič, J. Prešeren

Slovan rojaka Franka Ruperta, ki nam je to pot poleg soproge pripeljal še hčerko, go. Mary Dolšak, ki je upravnica slovenske šole v Clevelandu, dalje smo pozdravili našo drago Vrhničanko Ančko Zelenc, go. Vido Schiffrerjevo, Josephine Shlo-

štvena delavka Tončka Simčičeva iz Floride, ki je letos spomladi izgubila soproga Johna in je prišla v Slovenijo k svojem na daljši oddih. Naš dobri znanec iz prejšnjih let Martin Obed je bil med najstarejšimi letošnjimi obiskovalci doslej. To

tudi med člani obeh clevelandskih pevskih zborov, ki sta nas letos obiskala.

Seveda smo zgoraj navedli le nekatere, s katerimi smo se pri matici letos že srečali in spoznali, če pa bi vse, bi morali naštevati dolge, dolge vrste.

sarjevo, osebno smo na matici spoznali našega pesnika iz Clevelanda Jacka Tomsica iz Bača na Primorskem. Obiskal nas je s soprogo Mary in sinom Richardom. Oba sta pevca pri Zarji, da znata dobro peti, smo se prepričali ne le pri nastopih Zarje, temveč tudi na izletu po Sloveniji. Iz New Smyrna Beach sta prispela Frank in Josie

pot nas je obiskal s hčerko. Da je fant od fare in krepka gorenjska grča, nam je dokazal tudi na izletu, kjer je bil vedno šegav in pripravljen za veselo pesem. Tudi Stanley Rogers iz Californije, vsakoletni obiskovalec Jugoslavije, se je oglasil na matici, dalje smo toplo pozdravili Eddie Zarnicka in go. Mary Videgarjevo, čla-

Med prvimi evropskimi obiskovalci sta letos obiskala Slovenijo predsednik Združenja Jugoslovanov v Severni Franciji, rojak Kastelic in blagajnik Justin Čebul s soprogo. Oba sta prišla na obisk k svojem in bila z njimi na številnih obiskih po domačih krajih. Iz Pariza je prispel na obisk predsednik društva Bratstvo in jedinstvo rojak Božo Petrović, ki je dejal, da ima njegov obisk predvsem namen, da bi to društvo navezalo čim tesnejše stike s posameznimi izseljenski maticami v Jugoslaviji. Bolj zgodaj kakor prejšnja leta smo pozdravili letos tudi prvo skupino iz Francije. Že 11. julija zjutraj so prispeli preko Jesenic naši rojaki iz pokrajne Mosella, Meurthe et Moselle ter Meuse v Franciji. V skupini je bilo 380 rojakov, ki bodo preživeli tri- do štiritredenski oddih v domačih krajih, predvsem ob našem morju. Dva dni kasneje, 13. julija, smo pozdravili skupino rojakov iz ZDA, ki jo je pripeljala hčerka znanega društvenega delavca Janka Roglja, Carole Rogelj, ki je nedavno diplomirala, kakor posebej poročamo v tej številki, na Columbia univerzi v New Yorku za doktorja filozofije. Tudi iz daljne Brazilijske smo že imeli letos obisk na matici. Obiskala nas je Zvonka Uršičeva z možem, ki nam je povedala, da je bila že rojena v Braziliji in zato je še s tem večjim hrepenenjem prišla na obisk v domače kraje svojih staršev. Iz Argentine so letos med prvimi obiskovalci prispeli Mirko in Marija Križničeva, Viktor Kukanja in Mario Šuligoj.

Vogrin, ki vodita slovensko šolo v Samuli. Spoznali smo hčerko naše nepozabne velike prijateljice pokojne Josephine Tratnikove go. Margaret Schubenic — potem pa srčno zaželeli, da bi se po dneh hudih preizkušenj dobro odpočila pri nas in tudi razvedrila naša znana kulturna in dru-

nico upravnega odbora slovenskega zavetišča za ostarele v Fontani, ki je pripeljala svojo bolno hčerko na zdravljenje. Posebej smo bili veseli, da je bilo med izletniškimi skupinami, ki smo jih doslej pozdravili na domačih tleh, zelo veliko mladine, ki je v lepem številu zastopana

IZSELJENSKI PIKNIK V ILIRSKI BISTRICI

INA SLOKAN

¹
Ob prihodu skupine SZZ 15. junija

²
Po dolgih desetletjih so si na letališču Brnik spet segli v roke Matija Simonič iz Moskve in njegovi sestri Anica Mahkovec in Katarina Bajuk iz ZDA

³
Prvi predsednik matice Tone Seliškar in sedanja predsednica Zima Vrščajeva v pomenku na pikniku

⁴
Pozdrav na domačih tleh

⁵⁻⁶⁻⁷
Nekaj posnetkov s piknika

⁸
Na dražbi so dobili srce Clevelandčani

Iz vseh krajev Slovenije so se na praznik 4. julija pripeljali naši izseljenci v Ilirsko Bistrico, da na svojem tradicionalnem pikniku veselo praznujejo. Posebni motorni vlak je goste pripeljal iz Ljubljane. Podružnice Slovenske izseljenske matice so s svojih področij organizirale prevoze z avtobusi. Tako je poln avtobus pripeljal rojake iz Kočevja, ki so letos na obisku, in povratnike, ki že dalj časa žive med nami. Prevoz je organiziral delovni tajnik podružnice, naš nekdanji Kanadčan Ludvik Troha. Seveda je bilo med udeleženci tudi veliko primorskih rojakov, letošnjih obiskovalcev iz Južne Amerike, kakor tudi povratnikov in njihovih svojcev, ki so prispeli pod vodstvom prizadevnega tajnika podružnice iz Nove Gorice Mirka Lična. Z dvema avtobusoma so se na piknik pripeljali tudi rojaki, ki so se vračali s petdnevnega izleta po Gorenjski

in Primorski in so izlet veselo zaključili med prijatelji in znanci na pikniku. Zbralo se je nad dva tisoč petsto razigranih ljudi.

Mladina jim je pripela na prsi nageljne in rožmarin in ko so nato posedli, obkroženi od prijateljev in sorodnikov, jih je

v imenu domačinov pozdravil predsednik skupščine iz Ilirske Bistrice inž. Ivan Kukovica, za njim pa podpredsednik Slovenske izseljenske matice Mitja Vošnjak, ki je poudaril pomen dvojnega praznika — našega dneva borcev in dneva ameriške neodvisnosti. »Čeprav sta si oba dogodka po

Pomenek med prijatelji
 Podpredsednik Slovenske izseljenske matice
 Matija Vošnjak govori na pikniku
 Glavna predsednica Progresivnih Slovenk Amerike
 Avgusta Slejko, je sporočila pozdrave
 Progresivnih Slovenk

Pesmi poslušajo
 Kvartet Zarje
 Pevski zbor Zarja
 Govorniki na pikniku:
 Predsednik kluba upokojencev iz Euclida
 Krist Stokel
 Glavna tajnica Slovenske ženske zveze
 Albina Novakova
 Odbornik društva Ljudski oder iz Argentine
 Mario Suligoj

		4
1	2	5 7
	3	8
		6 9

kraju in času zelo daleč,« je dejal govornik, »sta si vendar precej sorodna, ker oba pomenita manifestacijo za pravice narodov in ljudstev do neodvisnosti.«

Nato so sporočili pozdrave svojih organizacij rojaki: Krist Stokel v imenu Slovenske narodne podporne jednote in kluba upokojencev iz Clevelanda, glavna predsednica organizacije Progresivnih Slovenk Amerike Avgusta Slejko, Mario Suligoj iz Argentine v imenu Slovencev iz delavsko kulturnega društva Ljudski oder in glavna tajnica Slovenske ženske zveze Albina Novakova.

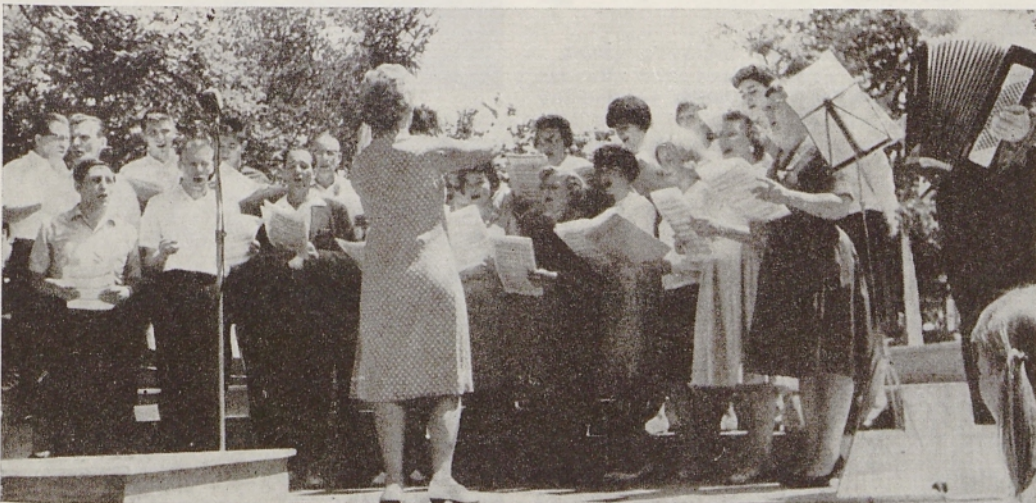
Osrednja točka programa je bil nastop jubilaranta — pevskega zbora Zarje, ki je kot svojo prvo pesem zapel Ivana Zajca

Delavsko himno, prav isto pesem, s katero so Zarjani pred petimi desetletji tako uspešno začeli svojo skupno pevsko pot. Čeprav pevski zbor ni prispel polnoštevilno, so pesmi zelo ubrano in lepo zvene in bile zapete tehnično dovršeno, kar je poleg dobrih pevcev seveda vsekakor tudi zasluga požrtvovalne zborovodkinje Josephine Turkmanove. Vse pesmi so bile deležne izredno toplega aplavza. Posebej ganljiv je bil solistični nastop najmlajše pevke, ljubke Kristine Zakrajškove, ki je pogumno in z zanosom zapela pesem »Slovenka sem«. Pevci so prejeli zlat lovorov venec in več šopkov cvetja.

Veliko, veliko bi lahko še povedali o srečanjih na pikniku, pa o dražbi velikega,

lepo okrašenega srca, umetno spletenega iz pogačnega testa, ki so ga vneto dražili. Marsikaj bi lahko povedali še o prijetnih pomenkih okrog omizij, kjer so sedeli morda le za nekaj uric združeni naši ljudje, ki sicer žive v raznih med seboj hudo oddaljenih deželah sveta. Zvenela je pesem, smeh, igrala je harmonika, na plesnem odru so se neprestano vrteli pari. Pri neki mizi pa so tiho sedeli trije bratje in sestra upravnika Prosvete Milana Medveška iz Chicaga, uglednega kulturnega delavca, za katerega so prav v teh dneh zvedeli, da je nepričakovano umrl...

Hitro, prehitro so minevale ure in treba se je bilo posloviti, vsem se je zdelo, da veliko prezgodaj.

S PESMIJO PO DOMAČI DEŽELI

Takole zna potegniti meh samo bohinjski Cene Prezelj. Ni je viže, ki je ne bi znal zaigrati in zapeti, neizčrpní so njegovi registri in neizčrpná je njegova dobra volja.

WITH A SONG THROUGH OUR NATIVE COUNTRY

Cene Prezelj of Bohinj had such a mastery on the accordion that there was no tune he couldn't play and sing, unexhaustable were his skill and mood.

Izleti, ki jih za naše rojake vsako leto organizira Slovenska izseljenska matica, so vedno bolj priljubljeni. Naj vam tukaj posredujemo nekaj vtisov s prvih dveh izletov, ki sta sledila turneji Glasbene matice iz Clevelanda. Z novimi mercedesi podjetja Transturist so izletniki prekrižarili Gorenjsko, Dolenjsko, Štajersko in Primorsko.

Razlika je bila le v tem, da je pevski zbor Glasbene matice čudovito prepeval na svojih večernih koncertih, izletniki pa so prepevali kar ves dan med potovanjem. Bilo je veselo, prijetno in lepo. Na prvem izletu smo imeli potnike stare od pet do štirinosemdeset let. Kar sedem otrok je bilo v naši veseli družini, pa tudi sicer so bili skoraj vsi izletniki rojeni v Ameriki. Večina zna sicer jezik svojih staršev, njihov mladi rod pa se je šele zdaj, ko je videl lepote in zanimivosti naše dežele, posebej ogrel zanj.

Vera Valenci

The trips, that are organized for our fellow-countrymen by »Slovenska izseljenska matica« every year, are more and more popular. I should like to describe you some impressions from our first two trips following the tour of »Glasbena matica« from Cleveland. The tourists made a long cruise over the parts of our country called Gorenjska, Dolenjska, Štajerska and Primorska in the new Mercedes motor-cars the property of Transturist.

The difference was only in this, that the chorus of »Glasbena matica« was marvellously singing on their evening concerts, while the tourists were singing the whole day on their journey. The trip was really cheerful, pleasant and beautiful. On our first trip we had travelers aged from five up to eightyfour. There were seven children in our joyous company, and as for the rest, nearly all tourists were born in America. The majority however knows their mother tongue. On the other hand, their younger generation got enthusiastic about their grand parent's language after they had seen the beauties and attractions of our country.

Znana kulturna delavka, nekdanja solistka Glasbene matice in Zarje Tončka Simčičeva v družbi s tajnikom matice

Linda Shaver na Otočcu

Marija Cebašek in Antonija Stopar

A short rest on the yard of Škofja Loka Castle did us much good after seeing the interesting museum collection. Some tourists were buying the well known Škofja Loka honey-bread and Mary Zupančič filled a glass of delicious wine for Jacob Lenarčič the eldest tourist in our group.

They went to the mountain Vogel by the aerial rope, where they were touched by the unique view of the peaks of Julian Alps with their father Triglav and the magnificent valley at the bottom of which is the lake Bohinj.

Our youngest traveler Virginia Pryately with her mother, happily sang and chattered on the microphone. Among the tourists there were eight members of the two Pryately brothers' families — actually eleven, if we add the sister Josephin, married to Novak, with her daughter.

Joan Urbančič and Cristina Pryately carefully watched the performance given by the national dancing group. They will have much to tell and to show to their fellow-dancers in America. They told us that though their youth in America does dance national dances they are not so very original.

Always cheerful and communicative was the fellow-countrywoman Anna Jereb. She got angry only if somebody didn't speak Slovene. She said: »When I spoke English in America, my mother slapped and scolded me wheter I have forgotten that we are Slovenes!«

In the picture on the left; there is besides the two unseparable friends, William Kutnar and Alfred Žitnik, also the father of the wellknown solo-singer June Price of the »Glasbena matica« Steve Babbitt.

Johny Pryately with his father enthusiastically took snaps. Johny surely won't forget how he celebrated his birthday in Bohinj this year. In hotel they arranged a party, with dancing and singing, and presented him a birthday cake with candles, and flowers for his birthday.

Slike na levi od zgoraj: Na škofjeloškem gradu. Najmlajša potnica Virginia Pryately z mamico. Vedno vedra Anna Jerebova in mlada prijateljca W. Kutnar in A. Žitnik. Na Veselici nad Metliko. Slike na desni od zgoraj: Z žičnico so se potegnili na Vogel. Joan Urbančič in Kristina Pryately. Johny Pryately z očetom. Na pikniku na škofjeloškem gradu: M. Konchan, A. Novak, Fr. Kurent

GOSTOVANJE GLASBENE MATICE

V prejšnji številki revije smo spregovorili o prvem delu koncertne turneje clevelandske Glasbene matice. Kakor prvi je tudi drugi del lepo uspel.

Dne 17. junija so priredili koncert v našem znanem zdravilišču Rogaški Slatini, kjer je bila slavnostna dvorana Zdraviliškega doma polna poslušalcev, med katerimi so bili tudi številni tuji gostje. Kakor povsod, so bili deležni ob vsaki pesmi toplega aplavza. Zelo pristrčno so jih naslednji dan sprejeli v Murški Soboti, kjer so jih predstavniki tamkajšnje podružnice Slovenske izseljenske matice povabili na ogled soboškega pokrajinskega muzeja, popoldne pa na izlet v Bogojino.

Zvečer so nastopili v polno zasedeni dvorani kina Park. Enako so osvojili občinstvo s koncertom v Kidričevem pri Ptujju dne 19. junija. Od tam pa so ponesli našo pesem med Dolenjce in nastopili v Novem mestu.

S koncertom v letnem gledališču v Križankah v Ljubljani dne 22. junija je Glasbena matica zaključila svojo nadvse uspešno koncertno turnejo po Sloveniji. Obširni avditorij v Križankah je bil polno zaseden. Med občinstvom so bili številni ugledni javni in kulturni delavci. Posebej so bili deležni priznanja dirigentka gospa Filingerja in solisti: pevke June Price, Anne Safred, Carolyn Budan, Olga Klanchar, J. M. Hochdorfer, Eilen

Bili smo presenečeni nad toplimi sprejemi ob vsakem nastopu. Navdušeni se vračamo. Se z večjim veseljem se bomo učili in peli slovenske pesmi. In kmalu spet nasvidenje!

Predsednik Glasbene matice
John Perenčević,

1
Predsednik Slovenske prosvetne zveze v Trstu
dr. Hlavaty pozdravlja predsednika Glasbene matice
Johna Perenčevića in dirigentko go. Fillingerja

2
Mlade pevke
3
Pevci in njihovi sorodniki pred Subljevo rojstno hišo
v Rodici

4
Pred delavskim domom v Trbovljah so clevelandske
pevce domačini pristrčno pozdravili

Ivancich in Dolores Mihelich ter pevci: John Perenčevič, Frank Bradach, Charles Terček, Don Jacin in Joseph Fillinger.

Dne 22. junija popoldne je pevskega zboru Glasbene matice iz Clevelanda priredila Slovenska izseljenska matica v Unionu banket, na katerem je predsednica matice Zima Vrščajeva pevcem Glasbene matice čestitala k uspešno zaključeni turneji in poudarila velik pomen takšnih kulturnih gostovanj in izmenjav, kot je bil obisk clevelandške Glasbene matice pri nas in nedavni obisk Slovenskega okteta med našimi rojaki v ZDA. Takšna kulturna poslanstva še bolj krepe in poglobljajo pristrčne medsebojne vezi. Posebej je še

čestitala Glasbeni matici za njena prizadevanja pri ohranjanju domače besede na tujih tleh, saj v njenih vrstah danes pojo že tudi pevci našega tretjega in četrtega rodu na tujih tleh.

Predsednik zbora John Perenčevič, je izročil predstavnikom Slovenske izseljenske matice v varstvo spominska darila pokojnega dirigenta Glasbene matice Antona Šublja, ki jih je ta prejel v priznanje za svoje umetniško delovanje: zlato liro na lepo izdelanem lesenem podstavku, ki jo je Glasbena matica poklonila svojemu dirigentu Šublju 3. aprila 1956; dalje plaketo, katero je pokojnemu Antonu Šublju poklonila Zveza slovenskih na-

rodnih domov v »zahvalo za neutrudno in nesebično pomoč in sodelovanje pri Slovenskem narodnem domu na St. Clairju« ter diplomo mesta Clevelanda, ki jo je pokojni direktor in dirigent Glasbene matice prejel ob njihni 25-letnici 7. februarja 1965.

Zvečer je bil v prostorih hotela Slon banket, na katerega je odbor Glasbene matice povabil vse sodelujoče, predvsem člane glavnega odbora ter uslužbence Slovenske izseljenske matice ter odbornike njenih podružnic iz krajev, kjer je zbor nastopal. Na banketu je bilo izrečenih več zdravic. Predsednik John Perenčevič se je zahvalil prirediteljem, ki so pripomogli k turneji.

Nastop v Križankah v Ljubljani
V Novi Gorici pozdravlja pionirka pevca Glasbene matice Fr. Bradacha
V Grobljah so pevci obiskali staro cerkvico, kjer je pokojni Šubelj z materjo pel na koru
Andy Hochevar, najstarejši pevec Glasbene matice
Najmlajše pevke

Dear Matica,

We have just returned from a five-day tour of Slovenia, with Transturist. We had a wonderful time and found Slovenia a truly beautiful country. Our trip was especially enhanced by our particularly excellent tour-guides, Ludvik, Vera and Marička. In addition to being very hospitable and patient, they were very willing to answer all our questions carefully. We were also very happy to find the accommodations in Slovenia not only adequate but also pleasant; and we also enjoyed the food. Thank you again for a wonderful time.

Sincerely,

Susan Paolans, Mary Jo Paolans,
Josephine Platner, Barberton, Ohio

Pet dni domačih lepot

Izlete po Sloveniji je letos v dogovoru s Slovensko izseljensko matico organiziralo turistično podjetje Transturist iz Škofje Loke in lahko rečemo, da so bili izletniki zadovoljni. Za petdnevni izlet po Gorenjski in Primorski, ki se je začel konec junija in zaključil na izseljenskem pikniku v Ilirski Bistrici 4. julija, je bilo med rojaki, ki so nas letos obiskali, še posebej veliko zanimanja.

Petdnevni izlet se je začel 30. junija zjutraj. Kar dva polna avtobusa sta odpeljala izletnike proti Gorenjski. Prvemu je »poveljeval« vodič Jaka, vozil pa je previdni šofer Čarli. V drugem, kjer je bilo med izletniki kar precej mladine, je razlagala krajevne zanimivosti vodnica Vera, vozil pa ga je šofer Ludvik.

Vsak dan je bil poln zanimivosti in prijetnih presenečenj pri odkrivanju lepot domače dežele, kar je bilo posebej zanimivo za tiste, ki so jih doživljali prvič, kakor tudi za one, kateri so se srečali s temi kraji ponovno po razdobju dolgih, dolgih let.

V šopek bi strnili doživetja, pa kraje, kjer smo se ustavili, v šopek, ki bi zadišal močno po rožmarinu in nageljnu. Bili smo na Bledu, kjer se zbirajo danes turisti z vsega sveta. Naš Bled, vselej nov in prelep, pa če bi se še in še srečali z njim. Žičnica nas je popeljala na Vogel, visoko nad Bohinjskim jezerom, kjer so nam v modernem novem hotelu pripravili domačo zakusko. Zvečer smo sedeli na častnem mestu hotela Jelovica, prešerno je vriskala harmonika, domača folklorna skupina v narodnih nošah pa je plesala stare domače pleske. Ko smo se vozili proti skalnim vrhovom Vršiča, smo malo v strahu morda šteli serpentine — petindvajset navzgor in petindvajset navzdol. Potovali smo po dolini Soče in videli v strmih stenah ostanke utrd iz prve svetovne vojne. Skozi Novo Gorico smo pripotovali v Trst: videli Miramar in novi slovenski kulturni dom, ki pa je bil takrat žal zaprt. Na Doberdobo smo obnemeli ob veličastju najbrž v svetovnem merilu edinstvenega nagrobnega spomenika stotisočim vojakov, padlih v prvi svetovni vojni. V Dolini so nas pogostili po tržaško: pristna kapljica iz domačih brd nam je ogrela srca. Predzadnji večer je bil posebej lep: predsednik podružnice izseljenske matice v Postojni nam je pripeljal Postojnske fante, da so zapeli. O, kako so donele lepe domače pesmi, da nikomur ni bilo za spanje, kar še in še bi poslušali!

Naslednji dan je bil v Ilirski Bistrici piknik — veliko izseljensko srečanje. Težko se je bilo zvečer posloviti, ko sta avtobusa odpeljala v Ljubljano. Pet prijetnih dni je minilo. Ko smo se poslovljali, je, menim, vsak od našal s seboj šopek prijetnih spominov. Ina

POČASTITEV ZARJE

Dne 30. junija ob enih po polnoči je na ljubljanskem letališču Brnik pristalo jugoslovansko letalo Adria avioprometa, ki je iz Clevelanda pripeljalo 22-članski pevski zbor Zarje in večje število izletnikov. Kljub veliki zamudi (letalo bi moralo prispeti prejšnji dan popoldne) je pevce razen predstavnikov Slovenske izseljenske matice pričakalo tudi mnogo sorodnikov in prijateljev ter člani Slovenskega okteta.

Dopoldne ob 10. uri so bili pevci jubilejnega zbora Zarje povabljeni na sprejem, ki ga je v njihovo počastitev priredil podpredsednik glavnega odbora Socialistične zveze Slovenije Franc Kimovec. Sprejema so se udeležili tudi predsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščajevo, predsednik komisije za manjšinska in izseljenska vprašanja in mednarodne odnose Bojan Lubej, predstavniki založb Mladinska knjiga in Državne založbe Slovenije in drugi.

Podpredsednik glavnega odbora SZDL Slovenije Franc Kimovec je čestital zboru za njegovo petdesetletnico in mu izrekel priznanje za ohranjanje slovenske narodne, delavske in partizanske pesmi.

1
Podpredsednik glavnega odbora Socialistične zveze Slovenije Franc Kimovec govori na sprejemu

2
Glavna predsednica Progresivnih Slovenk v razgovoru s predsednico matice Zimo Vrščajevo na matici

3
Na prireditvi RTV Ljubljana

poklicni glasbenik John Ivanush, so vključili še pevke in postal je mešani zbor. Pod Ivanushevim vodstvom je zbor zaživel. Leta 1928 so podali tudi prvo slovensko opero na ameriških tleh »Turjaško Rozamundo«, za katero je po Prešernovi baladi napisala besedilo Zarjina pevka, Ivanusheva soproga Mary, rojena Grill, pevovodja Ivanush pa jo je uglasbil. Mary Ivanusheva je pela tudi naslovno vlogo

S posebej toplo dobrodošlico smo 29. junija letos pozdravili med nami pevce in pevke najstarejšega slovenskega pevskega zbora iz Clevelanda, Zarje, ki slavi letos svoj zlati jubilej. V posebno čast nam je, da so se člani in prijatelji tega pevskega zbora odločili, da bodo ta svoj jubilej slavili na tleh svoje rodne Slovenije. Zarjani so prišli k nam predvsem kot izletniki, vendar pa so imeli na programu tudi nekaj koncertnih nastopov.

Pevski zbor Zarja so med prvo svetovno vojno, 6. aprila 1916 ustanovili napredni slovenski delavci, člani kluba št. 27 Jugoslovanske socialistične zveze. Prva pesem, ki so jo peli — je bila Delavska himna, ki je navdušila in pritegnila v njihove vrste še nove dobre pevce.

Ob tej priliki je prav, da se s skromno besedo pomudimo pri zboru Zarji, ki že dolgih pet desetletij neumorno goji in širi slovensko glasbeno kulturo med našimi ljudmi v Clevelandu.

Zarja je bil prvi slovenski pevski zbor v Clevelandu, ki je podal koncertni program v celoti sam brez sodelovanja drugih povabljenih zborov, kar je bilo prej splošno v navadi. Skoz pet desetletij je priredil nad sto koncertov, na katerih je pel slovenske narodne in umetne pesmi, delavske pesmi, spevoigre in pevske dramatizacije. Prvotno je bil to moški zbor, ko pa je leta 1919 prevzel vodstvo zbora

in delo režirala. Opera je imela prodoren uspeh in so jo morali naslednji mesec v Slovenskem narodnem domu ponoviti. Pod Ivanushevim vodstvom je Zarja uprizorila še več opernih del, ki so bile v clevelandski slovenski naselbini vselej pomemben kulturni dogodek. Glasbenik John Ivanush je doma iz Rogaške Slatine. V Ameriko je prišel l. 1902. Vodil in igral je v koncertnih, gledaliških in plesnih orkestrih in godbah na pihala. Bil je tudi član glasbenega kolegija Redfield v Južni Dakoti.

V vrstah Zarje so peli in se oblikovali številni priznani pevci in pevke. Zarja je tudi prva predstavila ameriškim Slovencem slovensko partizansko pesem. Z njo je nastopila že spomladi leta 1945. Pozneje so partizanske pesmi vključili v svoje koncertne programe. Zbor je imel številne koncerte za pomoč rojstni deželi in bil vseskozi v prvih vrstah naprednega javnega gibanja med clevelandskimi Slovenci. S koncerti je Zarja gostovala širom po Ameriki. Zarjani so nastopili nekajkrat

1
Kvartet Zarje: Frank Kokal, Andy Turkman, Dick
Tomsich, Frank Elersich

2
Pevski zbor Zarje ob 50-letnici

3
Sophie Elersich — alt, Jennie Fatur — sopran

4
Iz bogate zgodovine Zarje: Mary Grill-Ivanush v
vlogi Turjaške Rozamunde, ki jo je uprizorila Zarja
29. novembra 1928 v Slovenskem narodnem domu
v Clevelandu

5
Sedanja dirigentka pevskega zbora Zarja
Josephine Turkmanova

tudi na radiu, na televizijski postaji WEWS in snemali pesmi za plošče.

Med pevci Zarje je tudi po več članov posamezne slovenske družine. Staršem se pridružijo otroci. Tako so na primer od znane Poljšakove družine kar štirje Zarjni člani: Leonard Poljšak je tudi edini še živeči ustanovitelj Zarje, ki je bil izvoljen za prvega predsednika in bil predsednik Zarje nad 25 let. Njegova soproga Viki in

snaha Štefie sta dobri pevki, sin Edwin pa je Zarjin pianist.

Zarji, ki jo zdaj že štiri leta vodi sposobna in požrtvovalna zborovodkinja in dobra pevka Josie Turkmanova, toplo čestitamo k jubileju, ki ga praznuje na domačih tleh. Srčno želimo, da bi bilo to slavje združeno z lepimi spomini. Tudi v bodoče: uspešno delo in še mnogo jubilejev med nami!

Ina Slokan

čestitke prvemu in dolgoletnemu predsedniku in enemu od ustanoviteljev pevskega zbora Zarje, Leu Poljšaku v Clevelandu, nato pa je pevcem izročila darilo Slovenske izseljenske matice Zarje ob petdesetletnici: veliko sliko Bleda, umetniško delo akademskega slikarja Franceta Godca in notno gradivo.

Iz vse Poljanske doline so se zbrali ljudje in do tesnega napolnili dvorano

Koncerta Zarje

Po povratku z izletov po Sloveniji in Jugoslaviji je pevski zbor Zarja neposredno pred odhodom priredil v Sloveniji dva koncerta. V soboto 16. julija so se odzvali povabilu pevskega društva Svoboda iz Starega trga pri Ložu, kjer je rojstni dom staršev sopranistke in podpredsednice Zarje Jennie Faturjeve. Koncert je bil za prebivalce vse loške doline svojevrstno doživetje. Skoraj 400 obiskovalcev je do zadnjega kotička napolnilo dvorano v kulturnem domu, kjer so jim pevci z onkraj morja zapeli stare slovenske narodne in umetne pesmi ter nekaj ameriških pesmi. Med solisti se je zlasti izkazala Jennie Fatur, ki je ena izmed najagilnejših Zarjinih pevk. Domači pevski zbor je pevcem zapel pristrčno dobrodošlico, ob zaključku pa sta predstavnika Slovenskega okteta v imenu okteta in vseh slovenskih pevcev pozdravila zbor in še posebej naročila pozdrave Zarjinemu prvemu predsedniku Leu Poljšaku v Clevelandu. Pevcem in dirigentki sta izročila spominska darila.

Naslednji dan, v nedeljo 17. julija popoldne je Zarja imela svoj zaključni koncert v prijazni Gorenji vasi v Poljanski dolini, od koder je bila doma mati priljubljenega Zarjinega pevca Franka Kokala. Koncert je organiziralo domače turistično društvo. Pred nastopom je na skupnem kosilu, na katerega je pevce povabila Slovenska izseljenska matica, predsednica matice Zima Vrščajeva čestitala pevcem Zarje k uspešnemu kulturnemu poslanstvu: za tako lepo ohranjeno slovensko pesem, ki jo tam daleč na tujem v naših zborih prepeva danes večji del že naša tretja in četrta generacija. Posebej je predsednica matice sporočila pozdrave in

društva Partizan, kjer je imela Zarja svoj koncert. Vsaka pesem posebej je bila deležna toplega aplavza, ki se je še zlasti stopnjeval ob nastopih solistov, posebej še, ko je zapel poljanski rojak Frank Kokal. Program je bil zelo obsežen in pester. Ob lepih starih pesmih, na katere pri nas v starem kraju že kar nekam prehitro pozabljam in ki so nam jih pevci iz Clevelanda zapeli s tolikšnim občutkom, tako prav iz srede srca, so se mnogim orosile oči. Vsi smo bili iz srca hvaležni za lepo, toplo doživetje! Prav tako smo bili veseli zagotovila podpredsednice Zarje Jennie Faturjeve, ki je dejala, da bodo po teh srečanjih pevci Zarje odslej peli naše lepe slovenske pesmi v Clevelandu še z večjim veseljem in ponosom.

V sredo 20. julija popoldne smo Zarjanom na letališču Brnik pomahali v slovo. Letalo jih je odpeljalo v ZDA, kjer bo celotni zbor nadaljeval s pripravami za svoj jubilejni koncertni nastop, ki ga bodo imeli 30. oktobra v Slovenskem delavskem domu na Recher cesti.

Življenjski in delovni pogoji naše nove delovne sile

Vedno ti je prijetno pri srcu, ko obiščeš naše rojake, ki žive v raznih francoskih pokrajinah. Tudi tokrat so bila srečanja nadvse pristrčna in marsikatero oko se je zasolzilo. Kratek obisk ali pomenek naše rojake nadvse razveseli; to velja prav tako za tiste, ki so iz domovine odšli že pred vojno, kot za one, ki so odšli po vojni. Točnih podatkov o tem, koliko Jugoslovancev je v Franciji, ni. Naši delavci se večinoma zaposlujejo v kmetijstvu, gradbeništvu, rudarstvu, v kovinski industriji ter pri različnih delih v nekaterih drugih panogah francoskega gospodarstva.

Značilno za to delovno silo je, da jih je le manjši del prispel na podlagi predhodno sklenjenega sporazuma, večji del jih je prišel kot turisti ali na študij jezika. Takšno naseljevanje seveda omogoča francoskim delodajalcem, da mimo predpisov, po svoje urejajo delovne in življenjske pogoje delavcev, ki jih zaposlujejo.

Spoznal sem se z novo, sicer maloštevilno jugoslovansko kolonijo v rudarskem mestu Avion, Pas-de-Calais, v severni Franciji. Tamkaj se je v rudnikih na podlagi francosko-jugoslovanskega sporazuma zaposlilo 24 mladih Makedoncev. Življenjski pogoji, v katerih ti delavci živijo in delajo, so zelo slabi. Pismeni sporazum je sicer predvideval, da bi delavci živeli v urejenih stanovanjskih naseljih, da bi se hranili v kantini itd. Pogodba pa jim tudi zagotavlja, da bodo lahko po šestih mesecih dela v rudniku, če bodo zaposleni na odkopu premoga ali podobnih delih, zaslužili okrog 950 novih frankov. Zaposleni pa so le na pomožnih ali vzdrževalnih jamskih delih.

Najbolj so me prizadele življenjske razmere, v katerih ti mladi ljudje živijo. Barake, v katerih bivajo, spominjajo na taborišča. Še bolj mi je ta občutek ostal v spominu in me docela pretresel, ko sem vzdolž vrste barak zagledal visoko bodočo žico. Res je, da so sicer okolico do neke mere uredili, notranjost barak pa je zelo zanemarjena. To so bivališča za okrog 10 oseb s 3 sobami in vhodnim prostorom, v katerem je štedilnik in kjer si delavci sami pripravljajo dnevne obroke kot znajo in zmorejo. Ležišča so skromna in jih morajo delavci sami urejevati. Za stanovanje

morajo celo plačati, kljub temu da imajo rudarji brezplačna stanovanja. Naših rojakov tudi niso nastanili na enem mestu.

Naši delavci nimajo nobenega organiziranega razvedrila. Nimajo radia, televizije, časopisov. Za kino se težko odločajo, ker ne znajo francosko, pa tudi ker je kino dokaj oddaljen od njihovega naselja.

Kot rečeno predstavlja tudi jezik posebno tegobo in so naši ljudje zaradi tega povsem odvisni od prevajalcev. Obvladali so sicer nekaj rudarske jamske terminologije, kar pa je vse premalo za sporazumevanje z delavci ali za občevanje z ljudmi v mestu.

Skoraj vsi delavci so člani sindikata CGT, nekateri pa so se celo že vključili v Združenje Jugoslovancev v Pas-de-Calais, ki ima svoj sedež v sosednji občini.

Najbolj se naši rojaki razveselijo obiskov rojakov ali predstavnikov našega veleposlaništva, ki jih redno obiskujejo in seveda predstavnikov naše izseljenske organizacije. Nepopisno je bilo njihovo veselje, ko sem jih obiskal, se zanimal za njihove probleme in jim sporočil pozdrave iz domovine.

Srečanja z našimi predvojnimi izseljenci

Srečanja z našimi rojaki, ki so odšli za kruhom kmalu po prvi svetovni vojni, so vedno znova topla in pristrčna.

Z njimi sem se najprej srečal v Martignes, 35 km od Marseillesa. Njihovi domovi so prave slovenske hiše. Prav prijetno je bilo slišati sina in hčerko rojaka Jožeta Mrakiča, gradbenega tehnika iz Bovca, kako se trudita, da bi v domači govorici povedala svoje vtise o domovini svojih staršev. Ker v tem predelu Francije ni več izseljenske organizacije, ki je bila posebno aktivna in letih 1946 do 1959, se vsako soboto zvečer dobijo pri družini, ki si je zgradila svojo hišo in ob njej balinišče. Radi tudi kaj zapojejo in hkrati tudi obujajo spomine na mlada leta, na sorodnike in znance. Ob tem pa se tudi pomenkujejo, kje v rojstni domovini bodo letos preživljali svoj dopust.

Tudi v Parizu se je delovanje naše predvojne in povojne emigracije združilo v društvenem in zabavnem življenju. Najbolj uspešna oblika združevanja je jugoslovanski klub pri ambasadi SFRJ. V njem

je včlanjenih že okrog 1500 Jugoslovancev. V klubu so razvite vse vrste dejavnosti: nekateri igrajo šah, drugi berejo knjige, časopise in revije. Klub ima namreč bogato jugoslovansko knjižnico, v katero so prispevale knjige vse naše republike. Klub ima tudi svojo dvorano, v kateri vrtijo jugoslovanske filme, ali pa v njej nastopa folklorna skupina, ki so jo ustanovili v okviru kluba. V klubu lahko vsak večer srečaš okrog 250 Jugoslovancev in je sedaj že pretesen.

Poleg klubskega življenja pa se izseljenci v Parizu združujejo tudi v Združenju Bratstvo in jedinstvo, ki je zadnje čase doživelo velik razmah, saj je članstvo v šestih mesecih naraslo od 40 na 400. Za 1. maj je društvo pripravilo zelo uspešen piknik, ki se ga je udeležilo 300 ljudi.

V severni Franciji so naši stari izseljenci najbolj delavni. V Pas-de-Calaisu deluje združenje Jugoslovancev, ki ima 160 članov, društvo Posmrtni fond, ki ima 270 članov in jugoslovanska sindikalna sekcija, ki je bila ustanovljena leta 1936 in je prekinila z delom le v letih okupacije. Žal v njej delujejo le še upokojeni rudarji in njihove vdove, mlajši pa se vključujejo direktno v francoske sekcije sindikatov. Razen teh organizacij delujeta še dve društvi sv. Barbare.

Za ta društva v severni Franciji je značilno, da je doslej vse društveno delo ležalo na starejših rojakih. Zadnje čase pa vse bolj vključujejo tudi drugo generacijo. Najbolj pogrešajo organizatorja kulturno-zabavnega življenja, ki bi hkrati lahko tudi učil mlajši rod slovenskega jezika.

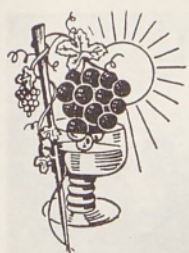
Tone Kukovica

Med letošnjimi obsikovalci smo srečali tudi Antona Skornška iz Kölna z ženo in hčerkico

Pri Lojzetu v Essnu

Skoraj ni mesta v Nemčiji, ki bi ne imelo jugoslovanske gostilne. Mnogi naši rojaki so si na ta način zagotovili udobnejše življenje in boljši zaslužek. V večjih mestih je takih gostiln ali restavracij seveda še več. Naši ljudje si jih dobro zapomnijo, saj tu lahko srečajo mnoge znanke in ob prijetnih pomenkih popijejo čašo piva ali še raje kozarec domačega vina. Ko smo v Remscheidu srečali skupino ro-

BALKAN-WEINSTUBEN

Neüeröffnung
in der 1. Etage

BALKAN-RESTAURANT

43 ESSEN - ROTTSTR. 14

TELEFON 22 54 71

- Umwelt der Filmtheater „Europa-Palast und Grand-Filmpalast“ -
- Gegenüber dem Parkhaus -

Gemütlicher Aufenthalt!

Jugoslawische Weine

jakov in ko smo se vprašali, kam bi šli malo posedet, smo se brez razmišljanja ogreli za predlog: »Gremo v Balkan!« Ko pa smo jih vprašali, kaj je to, so nam takoj pojasnili, da pravijo tako vsem jugoslovanskim gostilnam. Kasneje smo videli še veliko raznih Balkanstube in drugih »Balkanov«; večinoma so lastniki Dalmatinci, pa tudi drugi, nemalo pa je tudi Slovencev. Ime Balkan je že udomačeno skoraj pri vseh. Privzemajo si ga zaradi tega, ker s svojimi specialitetami privablja številne domače goste.

Z ribniškimi pušeljcom v oknu pa privablja goste v svojo lepo urejeno restavracijo Lojze Šinkovec v središču Essna, v Rottstrasse. Tudi notranja oprema, ki je mimogrede rečeno večinoma Lojzetovo lastno delo, skuša čimbolj poudariti slovensko vzdušje. Zato se pri njem radi zbirajo Slovenci, katerih v Essnu ni malo.

Tudi nas je Lojze pogostil s »kranjsko ploščo« in s pravim štajerskim rizlingom. Stregel je nam, pozabil ni tudi drugih gostov, pa še je bilo časa za prijeten pomek. Lojze dobro ve, kaj je treba storiti, da se gostje prijetno počutijo. Naj povemo še to, da je Lojze Šinkovic svojo mlado

ženo — seveda Slovenko —, ki skrbi za kuhinjo, spoznal v Düsseldorfu. Oba sta si s trdim delom prihranila toliko, da jima gre sedaj bolje, da se bosta lahko čimprej vrnila v rodno Slovenijo.

Znajti se je treba

V krajih okrog Achna živi še vedno precejšnje število naših rojakov, starih izseljencev, ki so zaposleni v bližnjih rudnikih ali pa so že upokojeni. Precejšnje število rudnikov so tu že zaprli, namesto njih pa počasi rastejo drugi industrijski objekti. Veliko je na tem koncu tudi naših državljanov, ki so le začasno zaposleni.

Oglasili smo se pri Alojzu Rotu v Hoen genu pri Achnu, ki je sin naših starih predvojnih izseljencev. Kmalu po vojni se je skupaj s starši vrnil v domovino, se tu izšolal, zatem pa ga je spet potegnilo v svet. Naselil se je v kraju, kjer je bil rojen, in morda mu je prav to prineslo srečo: po prvih letih težkega dela je skupaj še z dvema bratoma ustanovil manjše podjetje za polaganje umetnih podov in uspeli so. Sedaj se že lahko pohvalijo, da spadajo med najuspešnejša podobna podjetja na tem področju.

»Brez težav ni šlo,« pravi Alojz Rot, »prva leta smo garali sami po šestnajst ur na dan. Zdaj pa je že laže.« Zdaj že lahko z mirnejšim srcem prihaja na dopust v Jugoslavijo, saj se dobro zaveda, da to, kar lahko rečemo zanj: »znašel se je«, predstavlja le sadove trdega dela.

Pa se vrnimo spet v Repelen, majhno delavsko naselje blizu Moersa. Obiskali smo samski dom, kjer živi veliko število naših delavcev, in slovenščina, ali bolje rečeno nekaka jugoslovansščina, je eden od šestih jezikov, v katerih so napisane skoraj vse objave v domski menzi. Oglasili smo se pri upravniku doma, ki je bil v začetku nezaupljiv, kasneje pa, ko smo mu povedali, da smo od organizacije iz Jugoslavije, ki proučuje življenje jugoslovanskih delavcev v tujini, je nezaupljivost minila.

Menza, v kateri se hranijo tudi nekateri naši ljudje, je sorazmerno čista in dobro urejena. V kuhinji delata tudi dve Jugoslovanki. Delavci pa so zaposleni v rudnikih, ki so nekateri tudi do dvajset kilometrov oddaljeni. Sprva je seveda težko, saj zaslužek ni tako velik kot nekateri

pričakujejo. Mnogi se že po prvih razočaranjih vrnejo domov. Rojak Janez Arh, ki tu živi že skoraj deset let in si je tu ustvaril tudi družino, nam je pripovedoval o mnogih mladih ljudeh, ki se ne morejo živeti v tukajšnje razmere. O sebi pa nam je povedal: »Rudarsko delo je težko, saj ni lahko delati vsak dan 8 ur 650 metrov globoko. Kljub temu pa sem se zaljubil v ta poklic in z veseljem grem na delo. Privadil sem se tukajšnjega življenja, kljub temu pa ni dneva, ko se ne bi spomnil rojstnega kraja in domovine. Kraja, kjer si se rodil, odrastel in preživel svoja mlada leta, ni mogoče pozabiti...« **Jože Prešeren**

20 let slovenskega vestnika v Celovcu

17. junija je izšla slavnostna številka »Slovenskega vestnika« v Celovcu, s katero so počastili dvajsetletnico izhajanja tega glasila naprednega gibanja koroških Slovencev. Slovenski vestnik je vsa ta leta po drugi svetovni vojni stal na braniku narodnostnih pravic in koristi našega ljudstva na Koroškem in odločno zagovarjal upravičene težnje koroških Slovencev na gospodarskem, kulturnem in političnem področju. Slovenski vestnik je bil tako tudi del velikega mednarodnega gibanja, ki se je zavzemalo za enakopravnost posameznikov in narodov, za mirno sožitje in prijateljsko sodelovanje doma in v svetu. List je z veseljem zabeležil vsak uspeh in z zadovoljstvom komentiral sleherni napredek slovenskega ljudstva na Koroškem, prav tako pa je pogumno odgovoril tudi na vsak primer kranjenja pravic in žigosal početje tistih, ki so odrekli enakopravnost našemu človeku.

V življenju naše narodnostne manjšine je ostalo nerešenih še mnogo bistvenih, življenjsko važnih problemov, od katerih pravične rešitve je v veliki meri odvisen nadaljnji obstoj in bodoči razvoj slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Zato bo moral Slovenski vestnik tudi v bodoče postavljati zahteve, da postane naš človek enakopraven avstrijski državljan, da bo priznan njegov jezik, da mu bo zagotovljena izobrazba v materinščini.

Dosedanja pot glasila Zveze slovenskih organizacij na Koroškem je jamstvo, da bo list svoje velike naloge tudi v bodoče izpolnjeval s svojim velikim čutom odgovornosti, ki mu jo nalaga vloga narodnega, demokratičnega in naprednega lista.

Srečanja z našimi delavci v Avstriji

Naša statistična služba nam še ne more nuditi točnih podatkov o tem, koliko naših ljudi je na sezonskem delu v tujini. Morda bi bila evidenca o naših sezonskih delavcih bolj popolna, če nekateri kandidati za zaposlitev v inozemstvu ne bi zapuščali domovine s turistično vizo. V Pomurju, kjer so že pred leti obnovili tradicijo svojih očetov in dedov, tradicijo sezonstva, ugotavljajo, da je vzrok večine odhodov na delo čez mejo — nepotešena

2
3
1

želja po hitrejšemu dvigu življenjskega standarda. Zato je današnja podoba sezonstva v Pomurju drugačna kot je bila nekdanj: Ljudje se poslavljajo brez solz in žalosti, zakaj večina ve, da odhajajo za kratek čas, da se bodo kmalu vrnili k svojim ognjiščem. Spremenjena podoba mest in vasi na tej in oni strani Mure, močan gospodarski utrip, ki prinaša temu nekdanj tako zapostavljenemu svetu nove šole, zdravstvene domove, asfaltirane ceste in gospodarske objekte velike razsežnosti, sili ljudi nazaj v ta svet, kjer po vojni še nihče ni pogrešal kruha.

Kljub temu dela danes samo v sosednji Avstriji blizu deset tisoč Pomurcev. Sedem tisoč jih je odšlo na delo prek zavoda za zaposlovanje, ostali pa so si zaposlitev prekrbneli sami, kar je pogosto vzrok izkoriščanja s strani tujih delodajalcev.

Na nedavnem popotovanju po Avstriji, ki smo ga namenili obiskom naših sezonskih delavcev, smo se spoznali s številnimi usodami naših ljudi v tej deželi. Mnogi od njih so uspeli, prihranili so si toliko, da se lahko mirno vrnejo v domovino, mnogi pa še vedno čakajo ugodnejših priložnosti.

Boro Borovič

1
Dunajski fijakarji spominjajo še na stare romantične čase

2
Na Gradiščanskem v Avstriji je zaposlenih precej naših ljudi, predvsem hrvatske narodnosti

3
Ob nedeljah je dolgčas, pravijo naši ljudje. Takrat se še posebno spominjajo domačih krajev in svojih ljudi. Tudi 11-letni Janez (na sliki levo), ki je prišel v Avstrijo s starši, pravi, da se mu toži po prijateljih iz Slovenije

Slovenska izseljenska matica in založba Mladinska knjiga sta izdali

**SLOVENSKO OPERO
GORENJSKI SLAVČEK
NA PLOŠČAH**

Najlepše darilo za vaše drage!

*Naročite takoj pri
Slovenski izseljenski matici!*

Več preberite na strani 228

GOSTILNA P. DEU | ZLATA KAPLJA

PRI »ZLATI KAPLJA« V MOKRONOGU

JOŽE VETROVEC

Mokronoški birt
Peter Deu s svojimi
»zadružniki«

Čeprav je z avto ceste do znamenite gostilne v Mokronogu, ki ji je lastnik Peter Deu nadel ime »Zlata kaplja«, iz Trebnjega 17 km slabe ceste, prav toliko pa tudi kadar zapeljete v Mokronog pri Novem mestu, je v omenjeni gostilni iz dneva v dan več prijateljev domačih salam in dobrih vin. Peter Deu je gostilno odprl šele pred kratkim in veliko njegovih znancev še ne ve, da je v Mokronogu njegova gostilna tista, ki je najboljša. Zakaj?

Peter Deu je dolgo časa razmišljal, ali bi gostilno odprl ali ne. Končno se je odločil, zbral je precej milijonov in spodnje prostore svoje hiše preuredil v gostilno. Res je, da je tod gostilna pred 24 leti že bila, toda sedanja je urejena povsem na novo. Ne samo vino in žgane pijače vseh vrst, meso v vseh oblikah — Peter Deu postreže celo z doma narejenim sladoledom, pa čeprav to v slovenskih vaseh oziroma mestecih ni navada.

Obiskali smo ga in povedal je, da je posebnost njegove gostilne to, da vsakemu, ki si naroči klobaso, postreže s klobaso na lesenem pladnju, v katerega zabode pipec. Pravi pravcati pipec, ki ga lahko

vsakdo pri njem tudi kupi. Za reklamo pa mu visi visoko nad točilno mizo pipec, ki mu ga na Dolenjskem ni para. Več kot meter je velik in ni ga žejnega, ki se je že ustavil v mokronoški gostilni, da ne bi s presenečenjem zrl k stropu, k pipcu.

V Petrovi gostilni je nenavadno prijetno. Za to ne poskrbijo le dobre domače salame vseh vrst, klobase in druge mesne dobrote, marveč tudi oprema gostilne. Na steni vise puške, stare po nekaj desetletij, pa različne palice, katerih ročaji so umetno izrezljani. Tako na primer lahko najdete palico, ki je izrezljana iz korenine in ima namesto navadnega ročaja izrezljan mefistovski obraz. Na zapečku njegove peči sedijo zadružniki. Vsakdo jih opazi, pa čeprav so veliki komaj toliko, kolikor dve škatli vžigalic skupaj. Peter Deu pa zbira tudi najrazličnejše starine. Od starih kolovratov, izkopanin, starih svečnikov do starega vinogradniškega orodja, ki je razstavljeno v zidanici.

Tudi o zidanici se splača napisati nekaj stavkov. Letos je prvega maja uredil tudi v zidanici gostišče. Za zidanico je postavil

klopi in stole ter seveda mize, v zidanici trdno stoje sodi s sto in sto litri vina, v stranskih prostorih zidanice pa ni le prostora za prešanje, marveč se najde tudi kakšna miza in klop in se da zvrniti marsikateri polič vina tudi kadar zunaj nesmiljeno dežuje. Peter seveda ne toči le vina, marveč pred zidanico peče meso na žaru, gostom pa postreže tudi z drugimi jedmi, tako kot v gostilni v Mokronogu.

»V zidanici sem naredil gostilno zato,« pravi Peter Deu, »ker je tu bolj prijetno kot v gostilni. Med samimi vinogradi vino lažje teče, pa tudi prigrizne se lahko. Zidanica je tako skrit kraj, da prihajajo sem predvsem ljudje, ki se žele dobro okrepčati in ki ne marajo gostilniškega hrupa. Med delavniki si lahko vino točijo kar sami, le zapisati morajo, koliko poličov ga stočijo. Potlej pa obračunamo, toda veliko je vredno, če se ga lahko v miru, med trtami, sredi sončnega pobočja...«

V Petrovi gostilni ni nikdar prazno. Toda še posebno živahno je ob semanjih dneh. Takrat se natepejo v gostilno ljudje od blizu in daleč in prijetno je gledati, kako si ob poliču segajo v roke.

POČITNICE*POČITNICE

1 Počitnice so prijetne tudi takole v avtocampih 2 Motiv iz Logarske doline (Foto: M. Pfeifer) 3 Kaj je prijetnejše od kopanja v vročih poletnih dneh? 4 Na Gojiški planini nad Kamnikom (Foto: D. Kralj)

1 The holidays are pleasant in autocamps too 2 The motive from Logarska dolina 3 What is more pleasant than swimming in hot summer days? 4 On Gojiška planina above Kamnik

POČITNICE*POČITNICE

1 Sunday afternoon at the Rakitna Lake 2 Several people spent the beautiful holidays also at mountain farms 3 There are many trouts in the strong current of river Sava

1 Nedeljsko popoldne ob jezeru na Rakitni (Foto: Busič) 2 Tudi na gorskih kmetijah so mnogi preživeli prav lepe počitniške dneve (Foto: Bervar) 3 V brzicah Save je veliko postrvi (Foto: M. Pfeifer)

ZA HITREJŠI RAZVOJ SAMOUPRAVLJANJA

BOGO GORJAN

Skoraj vsak dan beremo o nenadnih spremembah v državah, starih in novih, na vseh celinah tega sveta. Vojaški udari, policijski udari menjavajo vlade prek noči, krize vlad, borba za oblast, pri čemer se posamezniki in stranke poslužujejo vseh mogočih sredstev in načinov. Pri tem pa beremo in poslušamo, da se vsi bore za demokracijo ali v njenem imenu.

Veliko pozornosti so v svetu vzbudili tudi zadnji dogodki v Jugoslaviji. Vendar so v tem primeru tisti novinarji, ki hočejo senzacije, v zadregi, kajti vse smo naredili javno, mirno, razumljivo in očitno je bilo, da ni nihče zaskrbljen niti za svojo prihodnost niti za usodo naše domovine. To pa ne pomeni, da nismo prizadeti. Vsi vemo, da gre za veliko stvar, da gre za nadaljnji razvoj naše družbe, našega sistema, naše demokracije. Da, tudi pri nas smo tiste dni predvsem in ponovno razpravljali o nadaljnjem razvoju posebne oblike demokratičnih odnosov, ki jih razvijamo v obliki sistema samoupravljanja.

Na IV. plenumu Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, 1. julija letos so člani plenuma odkrito in javno razpravljali o napakah Rankovića, ki se je zatem moral odpovedati položaju podpredsednika republike in pa sekretarja Centralnega komiteja ter Štefanovića, ki je bil član zveznega izvršnega sveta ter član CK, po tem plenumu pa je celo izključen iz članstva Zveze komunistov. Oba sta bila organizatorja in najvišja predstavnik službe državne varnosti; vodila sta to službo v času največjih preizkušenj in težav in po njej. Sedaj pa sta bila javno obtožena in tudi dokazano jima je bilo, da sta svoj položaj in zaupanje koristila za to, da sta hotela ljudsko oblast podrediti službi državne varnosti; da sta se zoperstavljala nadaljnjemu razvoju sistema samoupravljanja in da sta delovala proti konkretnim ukrepom, ki smo jih sprejemali za hitrejši razvoj našega gospodarstva.

Medtem ko je za naše državljane precej jasen odgovor na vprašanje, zakaj je prišlo do navedenih slabosti, ter nam je jasen tudi odgovor na vprašanje, kako bomo preprečili ponovitev podobnih slabosti, bo prav, da tistim, ki našega življenja ne poznajo dobro, damo nekaj pojasnil na ti dve vprašanji.

V trdi borbi za narodno osvoboditev in za zmago delovnega ljudstva nad izkoriščevalci med vojno, takoj nato v naporih za izgraditev porušene domovine, proti vsem poskusom sabotaže od zunaj, leta 1948, v borbi proti stalinizmu, smo zgradili dobro službo državne varnosti, ki je zaradi velikih koristi narodom Jugoslavije postala uspešna in priljubljena. Imenovana šefa te službe pa sta zlorabila zaupanje in položaj, ki ga je služba uživala. Želela sta več oblasti. Vendar je to v našem sistemu medsebojnega zaupanja in soodločanja težko doseči. Posluževala sta se tajnih metod, hotela sta imeti vse pod kontrolo.

Kako se lahko zgodi, da se pošten človek, ki se je iskreno boril za pravice naroda, potem izrodi v človeka, ki hoče imeti vso oblast in ne zaupa več prijatelju, niti narodu, za katerega se je prej boril? Na to vprašanje nam je lepo odgovoril latvijski Tito: »Ni lahko presoditi, zakaj se to dogaja. Mislim, da razmere, v katerih človek živi in dela, lahko včasih pripeljejo do tega, da se izneveri samemu sebi in ubere pot, na katero ne bi smel niti pomisliti. Pri tem gre največkrat za ljudi, ki so prišli na odgovorna mesta, a jim v višji fazi razvoja niso kos.«

Napake in slabosti v službi državne varnosti so tesno povezane, lahko bi celo dejal, da so posledica teženj za uveljavljanje političnega koncepta, ki pa je nasproten politiki nove Jugoslavije in načelom naše ustave. To je politika »trde roke«, politika močnega in centraliziranega državnega aparata, ki naj zadrži vso oblast in možnost vmešavanja ali celo odločanja o vseh vprašanjih našega življenja.

Nasproti tem težnjam in celo poskusom, da se uveljavi oblast birokracije nad ljudstvom, v imenu ljudstva, vendar brez njega, so se narodi Jugoslavije takoj za tem, ko smo se uprli stalinizmu, odločili, da izgradimo sistem, v katerem delovni ljudje sami, neposredno odločajo o vseh vprašanjih sedanjega življenja in naše bodočnosti.

To svojo voljo uveljavljamo v sistemu samoupravljanja, navkljub tihemu odporu vseh tistih, ki so za oblast mogočnega državnega aparata. Ta odpor je bil včasih tudi dobro organiziran, saj je imel podporo celo takih funkcionarjev kot sta bila Ranković in Štefanović. Kljub temu pa nas te ovire niso odvrnile od začrtane poti in nismo v nobenem trenutku podvomili v njeno pravilnost.

Že v razpravah na plenumu je bilo ugotovljeno, da je eden od razlogov za to, da je v našem sistemu lahko tajno delovala skupina ljudi, tudi premajhen nadzor, ki ga je imela družba nad delom državne varnosti. Kot vse druge službe državne uprave, mora tudi ta biti pod kontrolo skupščinskih organov, prek katerih narod izvršuje svojo oblast, kajti sveti in nedotakljivi niso interesi neke službe, sveti so interesi delovnih ljudi, ki imajo zato pravico in dolžnost, da vedo za vse, kar se dela v njihovem imenu in za zaščito njihovih interesov.

Če je bil torej razlog za nekatera nekontrolirana dejanja posameznikov ali pa nekaterih organov državne varnosti v tem, da jim skupščinski organi niso posvetili dovolj pozornosti, potem je tudi rešitev za to, da se podobne stvari ne ponovijo, samo v večji kontroli in pomoči, ki naj jo ti organi izvršujejo in dajejo tej službi.

V našem sistemu samoupravljanja so naloge organov državne varnosti samo v tem, da onemogočijo vsak poskus terorističnih in nam sovražnih sil, ki imajo korenine izven narodov Jugoslavije in ki bi želele preprečiti ali ovirati delo organov, katere naši ljudje izvolijo ter jim določijo, kaj in kako naj delajo. Ljudje v samoupravnem sistemu sami izvršujejo tudi potrebni nadzor nad tem, kako se od njih določena politika izvaja. Zato nam v zvezi s tem ni potrebna še neka policijska kontrola.

Tudi naša zunanja politika je v interesu delovnih ljudi. Velik ugled, ki ga Jugoslavija in naš predsednik Tito uživata v svetu, smo pridobili ravno zaradi odločne borbe proti nasilju nad človekom in narodi. Zato tudi politike, ki se povsod in ob vsaki priložnosti potegne za mir v svetu in sodelovanje med narodi in državami, ni potrebno izvrševati s tajnimi metodami. Te metode morajo uporabljati le tisti, ki skrivajo pred ljudmi svoje prave namene.

Tisti, ki poznajo sedanjo Jugoslavijo, vedo, da je naša največja značilnost naš samoupravni sistem, ki je tista naša posebna demokracija, o kateri smo tudi ob tej priložnosti več razmišljali in odločali. Odločili smo se za to, da jo še bolj odločno razvijamo in izpopolnjujemo.

Novi podpredsednik Jugoslavije Koča Popović, revolucionar, pesnik, vojak in diplomat, je dobro znan doma in v svetu kot eden predstavnikov jugoslovanske politike aktivne in miroljubne koeksistence. Na pariški univerzi je diplomiral iz filozofije. Bil je španski borec, v narodnoosvobodilni vojni je bil poveljnik I. proletarske brigade, vodil je glavni štab Srbije in sodeloval pri osvoboditvi Beograda. Po vojni je bil do 1. 1953 načelnik generalštaba JLA. Kot državni sekretar za zunanje zadeve je zastopal Jugoslavijo na zasedanjih generalne skupščine OZN in na vseh zasedanjih neblokovskih držav. Je nosilec številnih visokih jugoslovanskih in tujih odlikovanj

Zgodovinska obletnica

Vsa Slovenija je svečano proslavila dan vstaje, 22. julij in 25-letnico začetka naše revolucije. V počastitev tega praznika so v Ljubljani prvokrat podelili nagrade vstaje slovenskega naroda, prvi nagrajenci pa so bili: kipar Stojan Batič za spomenik revolucije v Zagorju, pisatelj Matevž Hace za zbirko novel Ljubezen in orožje, kipar Zdenko Kalin za spomenik na grobišču borcev in talcev v Ljubljani, zgodovinar Stanko Petelin-Vojko za zgodovinsko delo Osvoboditev Slovenskega primorja, režiser in scenarist Zvone Sintič za film Pesem borb in zmag ter skladatelj Alojz Srebotnjak za kantato na besedilo Srečka Kosovela Ekstaza smrti.

Osrednja republiška slovesnost ob dnevu vstaje je bila letos na Črnem kalu blizu Kopra, kjer so ob tej priložnosti odkrili spomenik 189 padlim borcem, izveden po konceptu arhitekta Mihevcva. Glavna govornica na tej slovesnosti je bila pred-

sednica glavnega odbora SZDL Slovenije Vida Tomšičeva. Dobršen del govora je Vida Tomšičeva posvetila sedanjemu razvoju samoupravljanja pri nas ter poudarila, da »današnji čas zahteva od nas dejanj, ne pa besed«.

Prav tako pomembne proslave so bila tudi praznovanja dneva vstaje drugod po Sloveniji: na Vrhniki, kjer so odprli nov zdravstveni dom, v Slovenskih Konjicah, na Rogli, v Bohinjski Bistrici.

Tudi v Bohinjski Bistrici so na ta dan odkrili spomenik padlim partizanom, ki so se borili v zatišju bohinjskih gozdov. Ob odkritju spomenika je bilo praznovanje ter srečanje borcev.

J. P.

Ureditev odnosov med Jugoslavijo in Vatikanom

V Beogradu so 25. junija podpisali protokol o pogovorih za ureditev odnosov med SFR Jugoslavijo in Vatikanom. Protokol je podpisal v imenu jugoslovanske vlade član zveznega izvršnega sveta in predsednik zvezne komisije za verska vprašanja Milutin Morača, kot pooblaščenec Svete stolice pa monsignor Agostino Casaroli, podsekretar v kongregaciji za izredne cerkvene zadeve.

S tem protokolom so ponovno vzpostavljeni normalni odnosi med Jugoslavijo in vatikansko državo, ki so bili prekinjeni v letu 1952, potem ko je prihajalo do ostrih nasprotij zaradi vatikanske politike nepriznavanja jugoslovanskega načela o ločenosti cerkve od države. Normalizacija odnosov je naravna posledica spremjenih stališč Vatikana do nekaterih bistvenih vprašanj usode človeštva, kot so boj za mir, razorožitev itd.

S podpisom protokola med Jugoslavijo in Vatikanom je položaj katoliške verske skupnosti v Jugoslaviji, kot večverski in večnarodni državi, tudi formalno urejen. Protokol pa pomeni tudi potrditev dejanskega stanja, saj so bila v Sloveniji in na Hrvaškem s pretežno katoliškim prebivalstvom že vseskozi po vojni uveljavljena ustavna načela o ločitvi cerkve od države, o svobodi vesti in veroizpovedi, o svobodi verskih obredov itd. Ta proces, ki ga protokol samo še potrjuje, bo še nadalje spodbujal naprednejše sile iz vrst duhovščine in katoliške inteligence, ki so

bile že doslej zagovornik normalnih odnosov, verske strpnosti, medsebojnega spoštovanja in humanizma. Obenem pomenu pogovori med predstavniki Jugoslavije in Svete stolice zanikanje tistih težnj med katoliško duhovščino, ki so klile iz tradicionalnega klerikalizma, zavzema-joč se za vmešavanje v politične zadeve.

Protokol o pogovorih med predstavniki Jugoslavije in Svete stolice je sprožil v svetu močan odmev. To je bilo prvič, da vrh univerzalne katoliške cerkve tako ureja odnose s socialistično deželo, ki jo s tem priznava kot družbeno in politično resničnost. Način, kako smo pri nas z ustavo in zakoni uredili položaj katoliških in drugih verskih skupnosti, je postal tako mednarodno priznano dejstvo.

Besedilo protokola pravi med drugim: »Vlada SFR Jugoslavije upošteva pristojnost Svete stolice pri opravljanju njene jurisdikcije nad katoliško cerkvijo v Jugoslaviji pri spiritualnih vprašanjih in vprašanjih, ki so cerkvenega in verskega značaja, kolikor ne nasprotujejo notranji ureditvi SFRJ. Škofom katoliške cerkve v Jugoslaviji bo tudi v prihodnje zagotovljena možnost vzdrževanja stikov s Sveto stolico, meneč, da imajo takšni stiki izključno verski in cerkveni značaj.« In na drugem mestu: »Sveta stolica potrjuje načelno stališče, da se mora dejavnost katoliških duhovnikov pri opravljanju njihovih duhovniških dolžnosti odvijati v verskih in cerkvenih okvirih in da v skladu s tem ne morejo zlorabiti svoje verske in cerkvene funkcije v namene, ki bi dejansko imeli politični značaj. Sveta stolica je pripravljena proučiti primere, za katere bi vlada SFRJ menila, da je potrebno, da jo v tem pogledu opozori.

Sveta stolica — v skladu z načeli katoliške morale — ne odobrava in obsoja vsako dejanje političnega terorizma ali podobne kriminalne oblike nasilja, ne glede kdo jih stori.

V primeru, ko bi jugoslovanska vlada ocenila, da so katoliški duhovniki sodelovali v akciji te vrste na škodo SFRJ in smatrala za potrebno, da Sveto stolico na takšne primere opozori, je v skladu s tem Sveta stolica pripravljena proučiti ta opozorila zaradi podvzemanja postopkov in morebitnih ustreznih ukrepov, ki jih za takšne primere predvideva kanonsko pravo.«

Poletne prireditve v Sloveniji

Različne tradicionalne poletne prireditve ima v Sloveniji več krajev: Ljubljana, Bled, Koper, Ribnica na Dolenjskem, Kostanjevica na Krki, Škofja Loka in drugi. Te prireditve imajo velik turistični pomen, saj poleg domačih privabijo tudi številne tuje turiste.

Kako bo s temi prireditvami letos? Tako bogate kot v preteklih letih, prav gotovo ne bodo, saj se večina bori s finančnimi težavami. Ostala pa je želja, da bi te prireditve ne zamrle, da bi se ohranila tradicija, da bi v poletni sezoni na kulturnem področju ne prihajalo do mrtvila. Ljubljana je imela 11. junija svojo prvo tradicionalno prireditev: večer slovenske popevke.

Druga velika prireditev v Ljubljani pa se je začela 29. junija. V letnem gledališču v Križankah je bila otvoritev XIV. poletnih kulturnih prireditev. Letos je na vrsti 4. baletni bienale. Najprej je nastopil balet Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane, nato pa še balet beograjskega narodnega gledališča, zagrebški ansambel svobodnega plesa, zagrebškega Hrvaškega narodnega gledališča, Het nationale ballet iz Amsterdamu, zavod za glasbeno in baletno izobraževanje iz Ljubljane, akademsko gledališče plesa iz Prage, balet iz Novega Sada, madžarski Ballet spianae, balet Narodnega gledališča z Reke, zagrebški studio sodobnega plesa in balet moskovskega Teatra Stanislavski Dančenko.

Koprške folklorne prireditve, ki so bile pretekla leta po vseh mestih na slovenski obali, so bile letos samo na koprskem trgu. Na festivalu, ki je trajal od 26. do 30. julija, so najprej nastopile izvirne folklorne skupine, nato amaterji in profesionalci: ansambel Lado iz Zagreba, Kolo iz Beograda in Tanec iz Skopja, zraven pa še najboljša slovenska skupina »France Marolt« iz Ljubljane.

Na Bledu je bil v dneh od 2. do 5. junija tradicionalni festival jazza, ki je bil dobro obiskan tako po številu izvajalcev kot poslušalcev. Ta festival, si je morda od vseh pridobil še največji mednarodni renome.

Festival v Ribnici na Dolenjskem bo konec avgusta in v začetku septembra.

Festivales de Verano en Eslovenia

Los tradicionales festivales de verano se realizan en distintos lugares como ser: Ljubljana, Bled Koper, Ribnica na Dolenjskem, Kostanjevica na Krki, Škofja Loka y en otros sitios. Este tipo de festivales tienen un gran significado para el desarrollo del turismo, pues a ellos concurren turistas de diversos países.

A pesar de las dificultades económicas, este año se organizan también este tipo de festivales, siendo uno de los primeros el realizado en Ljubljana el 11 de junio próximo pasado, cuando se efectuó el festival denominado »Noche de la canción Eslovena«.

Otro festival de gran envergadura comenzó el 29 de junio en el teatro de verano »Križanke«, cuando se inauguró el XIV festival cultural de verano. Este año se realiza el 4.º festival bienal de ballet. En primer lugar se presentará el ballet del teatro »Slovensko narodno gledališče« de la ciudad de Ljubljana, luego lo harán el ballet del teatro »Hrvatsko narodno gledališče« de Zagreb, su similar de la ciudad de Belgrado como así también el »Het Nationale Ballet« de Amsterdam, Teatro académico de baile de Praga, Ballet de la ciudad de Novi Sad, el ballet húngaro »Ballet spranae« y el ballet del teatro Stanislavski Dančenko de la ciudad de Moscú.

Los festivales folklóricos de Koper se realizarán del 26 al 30 de julio. En el mismo haran su presentación seleccionados grupos folklóricos, entre ellos el conjunto »Lado« de Zagreb, »Kolo« de Belgrado, y »Tanec« de Skopje. Junto a ellos se presentará en mejor conjunto esloveno »France Marolt« de la ciudad de Ljubljana.

En Bled se realizó entre el 2 y el 5 de junio el tradicional festival de Jazz con la participación de un elevado número de orquestas de diversos países que dieron renombre internacional al festival.

El festival de Ribnica (en la región de Dolenjska) se realizará para fines de agosto y principios de setiembre. El programa se compone de cuatro presentaciones en el teatro de verano y diversas exposiciones. Sobre estos festivales vamos a informar en nuestras próximas ediciones.

Voditeljica cejlonske Stranke svobode gospa Sirimavo Bandaranaike se je letos mudila na zasebnem obisku v Sloveniji in je v tem času obiskala tudi sedež društva SRS za Združene narode v Ljubljani. Na sliki poleg nje Vida Tomšičeva

Najprej bolnišnica z 911 posteljami

Vso Slovenijo je razveselila vest, da je končno sprejet zakon o gradnji kliničnega centra v Sloveniji. Prva etapa gradnje bo obsegala tri samostojne faze: gradnjo bolnišnice z 911 posteljami, diagnostično terapevtski oddelek in komunalno-servisne naprave za potrebe celotnega kliničnega centra. Za graditev prve etape, ki bo predvidoma trajala pet let, je denar v znesku 19 milijard starih dinarjev že zagotovljen. 40 odstotkov bo prispevala republika, 60 odstotkov sredstev pa bo zbralo 22 občin ljubljanskega širšega okolja.

Kako zelo so naši ljudje zavzeti za gradnjo te bolnišnice, dokazuje vsota prostovoljnih prispevkov, ki so jih Slovenci zbrali v ta namen — največ v počastitev pokojnih. Do konca junija je bilo za gradnjo onkološkega inštituta zbranih 190 milijonov, za bolnišnico pa blizu 160 milijonov starih dinarjev.

Onkološki inštitut bo predvidoma grajen v drugi etapi. Začasno pa bo v novo zgrajenih prostorih dobil za najnujnejše potrebe 200 bolniških postelj.

Neurja s točo so pustošila deželo

V drugi polovici junija so številna območja Slovenije zajela huda neurja s točo. Zlasti močno so bili prizadeti nekateri kraji v Pomurju, Slovenskih goricah, na Dolenjskem in drugod. Viharji so bili tako močni, da so klestili drevje, metali opeko s streh, razkrivali hiše. Toča je v nekaj minutah opustošila polja in vinograde. Pšenica je mnogokje letos obetala rekorden pridelek in je bila tik pred žetvijo, po tem neurju pa je ponekod tako uničena, da se jo bo komaj splačalo požeti. Okleščeno je sadno drevje in vinogradi. V kmetijskem obratu Trška gora pri Novem mestu so povedali, da jim je neurje uničilo okrog 80 odstotkov pridelka.

Še huje je toča prizadela področje Ljutomerke občine, kjer je uničila domala ves pridelek. Predstavniki občine v Ljutomeru so zagotovili kmetovalcem takojšnjo dobavo semena prosa in ajde, da bi lahko na opustošenih poljih ponovno obdelali zemljo. V Porčiču in Šetarovi v Slovenskih goricah je toča uničila okoli 70 hektarov seicanske pšenice in ječmena. Tu je vihar razkrival tudi strehe hiš in rušil gospodarska poslopja.

The First Troglodyte Camp

After the nice success of the international troglodyte congress, which took place in Slovenia last year, the interest among the troglodytes all over the world, for our underground beauties of Kras, is very much increased. Therefore the troglodytes of Postojna in the negotiation with the tourist societies of Notranjska decided that they would, up to the beginning of the main tourist season, make a camping in Rakov Škocijan intended and equipped purposely for the tourist troglodytes.

This will be the first such camping in Yugoslavia.

Koča na Smuku nad Semičem

Blizu cerkvice na Smuku nad Semičem so letos začeli graditi kočjo, ki je last semiških družbenih organizacij, namenjena pa je razvoju turizma. Cerkvico, ki stoji tu, so zgradili graščaki, lastniki tega hriba, in je v njej tudi grobnica nekdanih gospodarjev.

130 ladij iz naših ladjedelnic

Naše največje ladjedelnice bodo v naslednjih nekaj letih zgradile kakih sto ladij za tuje naročnike in okrog 30 za domača podjetja. V ladjedelnici na Reki bodo v naslednjih petih letih zgradili 28 ladij za izvoz s skupno nosilnostjo 478.000 ton ter kakih 20 ladij za domače naročnike. V Splitu bodo letos zgradili 7 ladij s 128.000 tonami nosilnosti, pogajajo pa se o dobavi več ladij do leta 1970. V Pulju je ladjedelnica zasedena z naročili do konca leta 1968. Doslej so sklenili pogodbe za zgraditev 22 ladij.

Trgovina s kmetijskimi stroji

Novomeška kmetijska zadruga je odprla novo trgovino, kjer imajo naprodaj razne kmetijske stroje, tako žage motorke, strojne kosilnice, molzne aparate, oprtne motorne škroplilnice in še razne manjše kmetijske stroje. Že prvi dan, ko so dobili v prodajo žage motorke, so prodali kar tri, kar kaže, da se kmetje vse bolj zanimajo za tovrstno mehanizacijo.

Med mladino, ki je letos čestitala predsedniku Jugoslavije k rojstnemu dnevu, so bili tudi naši študenti iz tujih dežel. Na sliki v družbi s predsednikom Titom dva naša mlada rojaka iz Argentine: Elvira Oreb, štipendistka Hrvatske izseljenske matice in Rodolfo Štekar, štipendist Slovenske izseljenske matice

Sinjska alka

Konjeniška zveza Jugoslavije je sklenila, da bo dodelila večji del dobička letošnje konjeniške loterije narodnemu alkar-skemu društvu v Sinju. To društvo, ki prireja tradicionalno viteško igro »Sinjsko alko«, ki je znana po vsem svetu, je iniciator konjeništvu v tem kraju. Da bi bilo konjeništvu v Cetinski krajini, katere sedež je Sinj, zibelka alkarjev, popolno, so sklenili člani Narodnega alkarskega društva v Sinju sporazum s Konjeniško zvezo Jugoslavije, da bo le-ta finančno podprla ustanovitev konjeniškega kluba v Sinju in bi tako postala »alka« v pravem smislu konjeniška prireditelj, v okviru katere bi bile galopske dirke in tekmovanja v preskakovanju zaprek turnirskega značaja.

Za izvedbo Sinjske alke so najbolj primerni arabski in lipicanski konji, za vzrejo katerih je Sinjsko polje naravnost idealen kraj, popolnoma enak Lipici pri Sežani. Že sam izvor Sinjske alke, ki je nastala po znani zmagi nad Turki pri Sinju leta 1715, nam zgovorno dokazuje, da imamo vsi Jugoslovani v konjeništvu zares tradicijo, ki ne zaostaja za drugimi narodi.

JOŽE MEJAC

Alkar na konju z oprodo

Ina Slokan

In April this year pensioners were given another very modern arranged hotel for that purpose in Ljubljana, which is actually the first of its kind in Slovenia. The seven storey building with single and double-bed rooms was intentionally built for that purpose. In that hotel there are no strict house regulations, as it is usual in nursing homes. The inmates are living perfectly comfortably. The up-to-date furnished rooms have balconies, their own toilets, the inmates may bring their individual remembrances, souvenirs like: paintings, carpets, clocks etc. The couple Rakušč brought to their new home even their parrot. Among the inmates there are also three former American immigrants of Slovene origin. In the picture we represent you our former Chicago citizen Tončka Erdeck, whom we met on our visit in that hotel.

Kakor v drugih deželah po svetu se je tudi pri nas starostna meja pomaknila daleč naprej. Tudi umrljivost med starejšimi je dosti manjša, kakor je bila včasih. V letu 1961 so statistiki izračunali, da je 12,3 odstotka prebivalcev v Sloveniji starih nad 60 let.

Ostareli ljudje živijo večji del pri svojih družinah, oziroma pri družinah svojih odraslih otrok, kjer so številni dedki in babice — seveda dokler so še pri močeh — pravi blagoslov za mlade zaposlene ljudi, saj jim vodijo gospodinjstvo in varujejo otroke. Drugače pa je s tistimi, ki so na stara leta ostali sami, posebej še s tistimi, ki so bolehní, ter odvisni od dobre volje drugih. Ti so nujno potrebni oskrbe v domovih. V Sloveniji imamo 32 domov za ostarele, ki imajo blizu 3200 oskrbovancev. Nadaljnjih 1000 starih ljudi pa je v oskrbi pri tujih družinah.

Domovi za ostarele pri nas so preurejene stavbe, ki so bile zgrajene v druge namene. Med njimi je veliko nekdanjih gradov. Večinoma so ti domovi zunaj večjih naselij, v manjših krajih, ali v okolici večjih mest. Res je, da si starejši ljudje žele miru, drži pa tudi to, da niso radi odtrgani od življenja drugih, da si žele kulturnih prireditev, ki so jim nedosegljive, če živijo daleč od središč.

Letos pa smo v Sloveniji dobili svoj prvi hotel za upokojence, ki je bil načrtno zgrajen v ta namen. Na Taboru v Ljubljani, v predelu, ki se v zadnjem času intenzivno razvija, kjer vse naokrog grade moderne stanovanjske hiše, je zrastle moderna sedemnadstropna stavba, s katero je ljubljanska občina Center uresničila večletno zamisel, da naši upokojenci dobe svoj dom hotelskega tipa, v katerem se ne bi počutili v ničemer utesnjeni, kjer bi ne bilo običajnih »uradnih ur« za obiske in sprehode, ki jih določa hišni red večine domov in zavodov.

V aprilu je novi hotel sprejel prve stanovalce in zdaj lahko bi rekli, da živi in diha s polnimi pljuči. V hotelu je prostora za 120 stanovalcev. Sobe so enoposteljne in dvoposteljne. Vse enoposteljne sobe so že zasedene in tudi veliko dvoposteljnih. V hotelu je trenutno nastanjenih blizu 80 stanovalcev, nekaj nadaljnjih prosilcev pa je že vložilo ponudbe za sprejem.

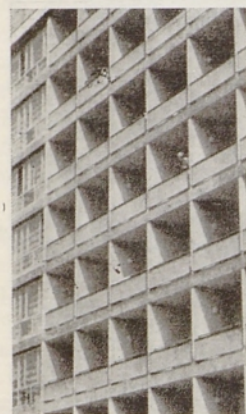
Med stanovalci so tudi trije naši ameriški rojaki: Medved, ki se je vrnil iz Ka-

Tudi veseli papagajček Jakec se je preselil z zakoncema Rakušček v novi hotel za upokojence na Taboru

Pročelje hotela

Posnetek iz jedilnice

nade ter Nachtigal in Erdeckova iz ZDA. Nekdanja Čikažanka Tončka Erdeckova je še posebej naša znanka, saj velikokrat prihaja k nam na matico. Ko nam je povedala, da zdaj stanuje v hotelu za upokoјence na Taboru, smo sklenili, da jo obiščemo.

Ko sva s fotoreporterjem dopoldne vstopila v novi hotel, je bil ta precej prazen, ker je bila večina stanovalcev na sprehodih ali pa kje po svojih opravkih. No, nekaj sva jih le dobila doma, med njimi tudi našo »Amerikanko« Tončko.

Zmotili smo jo, ko je igrala »pasijans«. V svetlo, prijetno sobico je sijalo sonce. Kar nič hotelskega in neosebnega ni v tem koticu, ki si ga je izbrala Tončka Erdeckova za svoj dom. Povedala nam je, da je uprava do stanovalcev zelo širokogrudna. S seboj lahko prinesejo svoje najljubše stvari, da se bolj domače počutijo: rože, preproge, slike, pregrinjala za postelje in sploh vse tiste drobne stvari, ki so ji bile doma najljubše.

Rojakinja Tončka nam je s ponosom razkazala svojo sobico, ki je res prijetna: ima balkon, kot vse druge, ter tudi lastne sanitarije. Oprema sob in ostalih prostorov je po švedskem vzorcu, okusna, praktična ter udobna, prilagojena potrebam starejših ljudi.

Ker smo želeli videti tudi dvoposteljne sobe, smo potrkali pri zakoncih Rakuščkovih. Bila sta doma in z njima njun nerazdružni prijatelj Jakec — papagajček. Rakuščkova sta velik del svojega življenja preživela na Poljanah v Ljubljani, kjer sta nedavno slavila že svojo železno poroko. Po smrti svoje hčerke — medicinske sestre, sta se počutila osamljena. In ko sta na televiziji videla lepe prostore novega hotela za upokoјence, sta se odločila, da se preselita vanj. Ker sta oba upokoјenca, jima tudi z materialne strani to ni bilo pretežko. Najbolj pa sta bila zadovoljna, da sta poleg drugih svojih dragih stvari v svoj novi dom lahko prinesla tudi kletko s svojim papagajčkom Jakcem.

Dvoposteljne sobe so podobne enoposteljnimi, le da so seveda primerno večje. Kar se oskrbnine tiče, je razumljivo, da je v hotelu primerno višja, kakor v domovih. Za osebo je treba plačati 66.000 starih dinarjev mesečno. Ta vsota je sicer za naše upokoјence precej visoka, še daleč pa ni pretirana za usluge, ki so jih v ho-

telu deležni. Tistim, ki imajo nižje pokojnine, doplača razliko pristojna občina. Povedali so nam, da žive v hotelu upokoјenci iz vse Slovenije. Stanujejo res sodobno in udobno, prehrana pa je prilagojena potrebam starejših ljudi. Poleg običajne hrane pripravljajo tudi dietično za bolne na žolču in na jetrih. Hotel ima tudi nekatere zunanje abonente, nekateri upokoјenci, ki stanujejo v bližini, pa pošiljajo po hrano, da jo dobivajo na dom.

Nekdanja Čikažanka Tončka Erdeck obdana s svojimi spominki

Koticček za pomenke

Upokoјenci iz bližine prav radi prihajajo na obisk k znancem v hotel, ki ima tudi primerno založen bife z ne predrago pijačo in prigrizki. Streže seveda natakar, kakor se spodobi v hotelu. Za razvedrilo imajo dva televizorja in razne družabne igre. Urejati so si začeli tudi knjižnico.

Če je kaj narobe z zdravjem, priskoči na pomoč medicinska sestra, v resnejših primerih pa pomaga zdravnica, ki redno prihaja ob določenih dnevih.

Tri milijone domu za ostarele

Letos spomladi je umrl v Domu za onemogle v Črnem potoku pri Litiji 83-letni Jože Zupančič. Bil je dolenski rojak, rojen leta 1883 v mali vasici Ježenvrh, kaki dve uri od Litije. Ta vasica je bila med vojno na meji Nemčije in Italije, zato jo je dal nemški nasilnik porušiti, da bi na ta način očistil mejo in otežkočil partizanom prehode iz ene v drugo okupatorsko državo. Partizani pa niso priznali nobenih meja! Niso jih zadržali ne mejniki ne okupatorski stražniki.

Zdaj po 25 letih od začetka vojne ni v Ježenvrhu nobenega od Zupančičeve družine več. Po domače so jih imenovali Rugljeve.

Rugljevi so imeli več otrok. Po hribih obširne litijske občine, ki sega prav v Temeniško dolino in do razglednega vinorodnega Primskovega nad dolensko železnico, je slaba zemlja. Ljudje v preteklem stoletju niso imeli tam kaj prida zaslužka. Saj v tistih časih, ko je začel hoditi v šolo Jože Zupančič — Rugljev, niso imeli druge šole, kakor zasilno šolo na Primskovem. Tam je poučeval otroke znani dolenski homeopat in jasnovidec župnik Humar, nazvan tudi Holmar. Ta je naučil dekleta in bolj počasne šolarčke le branja, kdor pa je bil bolj bister, ta se je naučil tudi pisanja. Za računstvo ni bilo več dosti časa, ker je zasilni učitelj, primskovski gospod župnik, uporabil največ časa za veronauk.

Ker ni bilo po domačih hribovskih vaseh nobenega zaslužka, razen tistega, kar ga je nudila zemlja, da si šel sosedu za dni-narja, so odhajali mladi ljudje v tujino. Med prvimi, ki se je odpravil z doma, je bil Zupančičev Tone, Jožetov brat. Ta se

je odpeljal prek morja v Ameriko. Pa tam ni imel sreče. Prišlo je domov le sporočilo, da je padel kot delavec v neki oljarni v kotel vrelega olja in ga niso mogli več rešiti. Umrl je v nenavadni kopeli. Ta novica ni ustrašila brata Jožeta, ki se je kakih dvajset let star odpravil tudi sam prek »velike luže« v Ameriko.

Jože je prišel v tujino z mnogo volje za delo, a brez vsakega pravega znanja. Lotil se je vsakega posla, ki se mu je nudil in obetal, da si bo lahko kaj prihranil.

V tistem času, ko je delal Jože v Ameriki, se je raznesel glas, da so odkrili v daljni severni Aljaski spet nekaj bogatih žil zlata. Zato so se začeli odpravljati proti tej vabljivi deželi mnogi popotni ljudje, ki so bili pripravljani, da se spoprimejo

vesele družčine, mogel dolgo zdržati na Aljaski.

Za denar, ki mu ga je vrgla Aljaska, si je kupil v Ameriki majhno farmo. A kot kmet ni imel sreče. Prav tedaj je namreč v Ameriki nastopila gospodarska kriza. Zaradi pomanjkanja denarja ni bilo nobene kupčije in celo farmarji niso mogli prodati svojih pridelkov. To je Jožeta spravilo v obup. Hudo je zbolel. Njegovo življenje je viselo na nitki. Medtem je njegova farma prišla na kant. Brez sredstev je moral v bolnišnico.

Trdna narava, ki jo je v mladosti učvrstilo dolenjsko sonce in prijazne sapice okrog Primskovega, v zrelih letih pa utrdili snežni zameti in burja na Aljaski, ga je izmazala iz bolezni. Vendar več kot golo življenje mu ni ostalo. Bil je že precej v letih, ko je končno začel prejemati skromno ameriško pokojnino.

Po drugi svetovni vojni ga je zamikala domača zemlja in osvobojena domovina. V dolenjskih vaseh bom spet užival svojo mladost, čeprav imam že precej let na grbi, si je dejal in se vrnil na Dolenjsko.

Najprej se je naselil pri sorodnikih v okolici Moravč in Gabrovke, zadnjih deset let pa je preživel v Domu za onemogle v Črnem potoku. Tu je bil silno zadovoljen

rodne grude pripeljala na stara leta v staro domovino.

»V Ameriki bi za te dolarje stradal, tu pa sem gospod in mi streže kar dvanajst ljudi v črnopotoškem gradu. Saj živim tu res kakor nekdanji graščak. To je moje res lepo napredovanje,« se je rad šalil, »da sem zdaj graščak, ko sem bil zmeraj le knap in kopač, pa delavec.«

Visoka leta so mu počasi pila življenje. Včasih je bil samosvoj in betežen. To so bile posledice trdega življenja.

V domu v Črnem potoku lepo skrbe zame, je dejal zadnja leta večkrat in je dal sestaviti oporoko. Vse svoje prihranke — varčen je bil vse življenje — je dal zapisati Domu za onemogle v Črnem potoku. Tako se bom oddolžil svoji domovini, je dejal. Ko smo ga zdaj spravili na poslednjo pot, smo mu izrekli zahvalo za njegovo volilo: tri milijone v korist varovancev črnopotoškega zavoda. Postavil si je lep spomenik!

Tekst in slike Jože Zupančič

1
2 3 4

s trdim podnebjem in z vsemi drugimi težavami.

Mladi dolenjski rojak Jože Zupančič se je odpravil na Aljasko v manjši družčini. Doživel je mnogo in bi se o tem dala napisati debela knjiga. Kot zlatokop je imel srečo. Ko je imel v mošnjčku nekaj zlata, se je naveličal puste pokrajine. Le kje bi Dolenjec, ki je vajan prijaznih gričev in

s postrežbo in prehrano. Prvi upravnik Slavko Zagorc, doma s Tep pod Polšnikom, je lepo skrbel za svojega starega varovanca. Pa tudi sedanji upravnik Vlado Primc, je storil vse, da mu je olajšal zadnja leta, ko je ameriški Jože zbolel in zaradi starosti hiral. Oba upravnika sta bila partizana in sta zato še bolj gledala na svojega gosta, ki ga je prav ljubezen do

1
Pokojni izseljenec Jože Zupančič

2
Grad Črni potok s pristavami in hlevi leži v prijetni okolici. V ozadju vas Vitarjevec in Javorje, pa Fellč vrh, kjer je razvodnica med Zasavjem in Dolenjsko

3
Pročelje gradu, kjer je zdaj dom za ostarele

4
Skupina oskrbovancev v domu. Foto: J. Zupančič

PRED 40 LETI SO ODKRILI TABORSKO JAMO

Taborska jama blizu Grosupljega je znana turistična zanimivost naše lepe Dolenjske. Zlasti ob nedeljah jo radi obiskujejo izletniki od blizu in daleč, saj je zdaj lepo urejena, ima električno razsvetljava, pred vhomom je pa prijazno gostišče, kjer se lahko spočiješ in okreпчаš po »ledenem sprehodu« skozi jamo.

Taborska jama je komaj 6 kilometrov daleč od Grosupljega, malokdo ve, da letos poteka četrto desetletje od takrat, ko so jo slučajno odkrili. Pravzaprav so domačini iz tistih krajev že dolgo poznali nekatere podzemeljske jame v tamkajšnji okolici. Najbolj znano Ledenico omenja celo Valvasor. V njej so se domačini skrivali, kadar je prihrumel v deželo Turek.

Konec maja leta 1926 je kmečki fant Tone Habjan, ponoči, ko se je vračal skozi gozd, padel v eno izmed brezen, iz katerega se ni mogel rešiti. Kratkotrajno izgubil je. Domačini so ga iskali po vsem gozdu, pa zastonj. Nihče ni vedel, katero izmed brezen ga je pogoltnilo. Kar se je nekomu zazdelo, da iz podzemeljske jame pri Opolzkem kamnu prihajajo oddaljeni klici na pomoč. Poklicali so še druge in tudi oni so slišali klice. Takratni šentjurski župan Josip Perme, se je po dolgi lestvi spustil 11 metrov v globino. Sledil mu je tudi njegov sin Jožek in še nekateri drugi domačini. Tako so odkrili novo veliko podzemeljsko jamo z lepimi kapniki.

Ko so rešili ponesrečenega fanta, se je župan Perme, ki so ga prevzele podzemeljske lepote nove jame, odločil, da uredi novo odkrito jamo, da bo lahko sprejemala obiskovalce. Med staro Ledenico in novo jamo je dal skopati rov, uredili so tudi vhod. Nova jama je dobila ime po županu Permetu — imenovala se je dolga leta Županova jama. Župan Perme je to tudi zaslužil, saj je za njeno ureditev žrtvoval skoraj vse svoje imetje. Malo pred začetkom druge vojne je umrl.

Po osvoboditvi je prevzela ureditev jame naša skupnost. Jama je dobila električno razsvetljava in pred vhomom prijazno gostišče. Tudi ime je zamenjala. Zdaj se imenuje Taborska jama po bližnjem šentjurskem taboru, ki je v času turških vpadov domačinom služil za obrambo. Zdaj ima Taborska jama na leto po več tisoč obiskovalcev.

ZANIMIVOSTI N O V I C E

V Taborski jami so lepi kapniki

Posnetek izpred nekaj let, ko so se ob odkritju Adamičevega spomenika na Grosupljem zbrali na pikniku pred Taborsko jamo številni rojaki in gostje. V sredi sedita prvi predsednik Slovenske izseljenske matice pisatelj Tone Seliškar in pokojni rojak Durn iz Clevelanda

Jože Perme, sin župana Permeta, ki je skupaj z očetom odkril jamo

Na izbirnem tekmovanju telovadcev, kjer so sestavili jugoslovansko reprezentanco, ki nas bo zastopala na svetovnem prvenstvu v telovadbi, ki bo letos v Dortmundu, Miro Cerar spet ni imel resnejšega tekmeca. Še najbolj se mu je približal drugi Ljubljčan Brodnik, tretji pa je predstavnik Hrvaške Anič. Na četrtem in petem mestu pa sta spet predstavnika Slovenije Küssel in Kersnič.

Na kotalkališču v Velenju so 3. julija nastopili najboljši tekmovalci iz Jugoslavije, Italije in Zahodne Nemčije. Prireditelj je bila na najvišji kakovostni ravni.

Vsa najvišja mesta so zasedli tekmovalci iz Zahodne Nemčije.

Na amaterski kolesarski dirki Tour de l'Avenir je sodelovala tudi jugoslovanska reprezentanca: Bilič, Šantavec, Pavlik, Kalan, Pocrnja. Najuspešnejši med njimi je bil Bilič.

V državnem prvenstvu v nogometu je ljubljanska Olimpija zasedla osmo mesto. Naslov državnega prvaka pa si je letos priborila Vojvodina iz Novega Sada. Osmo mesto za Ljubljčanane je vsekakor uspeh, saj vemo, da so bili letos v prvi ligi novinci, in da je vsako leto velika borba za

obstane klubov v ligi. Novo državno prvenstvo v nogometu za obdobje 1966-67 se začne že konec avgusta, do takrat pa bodo mladi ljubljanski nogometaši odigrali še nekaj tekem v mednarodnem tekmovanju za Rappanov pokal, ter v pokalnem tekmovanju sejemskih mest.

Košarkarski klub Olimpija je letos spet resno posegel v borbo za naslov državnega prvaka. Največjega tekmeca ima v beograjskem klubu Crvena zvezda. Drugi ljubljanski klub v zvezni košarkarski ligi Slovan pa letos nima kaj uspeha — vse kaže, da bo moral iz lige.

Barbel Körner iz Zah. Nemčije, zmagovalka v mednarodnem slalomu s kajaki v Tacnu 26. julija letos

Avto-moto — Na doslej največji prireditvi z avtomobili in motorji v Jugoslaviji — na rallyju »Bratstvo-enotnost« v počastitev zgodovinske bitke na Tjentištu ob Sutjeski je sodelovalo 1030 tekmovalcev, ki so startali v šestih mestih v šestih republikah. Na cilj je prišlo 708 tekmovalcev. Med ekipami je zmagala Hrvatska II.

Rokoborba — Sredi julija so bile v Ljubljani balkanske rokoborske igre. V grško-rimskem slogu je zmagala Bolgarija, pred Turčijo in Jugoslavijo, v prostem slogu je prav tako zmagala Bolgarija, Jugoslavija pa je bila četrta. V grško-rimskem slogu so Jugoslovani osvojili eno zlato, tri srebrne in tri bronaste medalje, v prostem slogu pa eno srebrno in eno bronasto.

Košarka — Po končanem prvem delu tekmovanja v zvezni moški košarkarski ligi je bil takle vrstni red: 1. Olimpija (Ljubljana) 20, 2. Crvena zvezda 18, 3. Partizan 16, 4. Zadar 14, 5. Željezničar 12, 6. Lokomotiva 10, 7. Split 10, 8. Radnički 10, 10. Slovan (Ljubljana) 6, 11. Borac 6, 12. Ivangrad 0.

Veslanje — Jugoslovanski veslači se mrzlično pripravljajo na svetovno prvenstvo v veslanju, ki bo letos septembra na Bledu. Mednarodna regata v Luzernu (Švica), kjer so sodelovali tudi naši veslači, je pokazala, da bi bil le naš osmerek sposoben poseči tudi v boj za eno najvišjih mest. Veslači tega našega odličnega čolna so člani najboljših veslaških klubov v državi, med njimi tudi z Bleda, od tu pa je tudi njihov trener Peter Klavora. Pred svetovnim prvenstvom so se naši veslači udeležili še nekaterih drugih mednarodnih tekmovanj.

Atletika — Na tekmovanju za atletski pokal Jugoslavije je med moškimi zmagala Crvena zvezda iz Beograda, med ženskami pa Slavonija iz Osijeka. Celjski Klavdivar, ki je lani v obeh konkurencah zasedel drugo mesto je letos razočaral: med moškimi je šele četrta, med ženskami pa šesta.

Smučanje — Na poletnem smučišču nad Češko kočjo pod Grintavcem je bil 31. julija tradicionalni slalom z mednarodno udeležbo. Med člani je zmagal Kranjčan Jamnik, med članicami pa Majda Ankele. Ta dan je bilo smučarsko tekmovanje tudi na Plazu pod Prisojnikom nad Kranjsko goro. Tu je zmagal med člani Lakota, med članicami pa Kleindienst, oba z Jesenic.

Moderna ribogojnica v Dvoru pri Žužemberku. Slovenci smo v minulem letu pojedli 150 ton rečnih rib. Od tega je dala 50 ton kalifornijskih postrvi ribogojnica v Dvoru, ki je zgrajena po najmodernejših principih, z velikim pretokom vode. Pozneje, ko bo ribogojnica povsem dograjena, bodo gojili tudi rečne postrvi, lipane in sulce. Da bo ribogojnica privlačna tudi za turiste, bodo preuredili staro kovačnico, ki stoji v bližini zadnjega bazena, v ribjo restavracijo, kjer si bo gost lahko sam izbral in ujel za ponev godno postrv.

V Celjski Cinkarni: skoraj tri milijone novih dinarjev na leto za stanovanja. Celjska Cinkarna dobro skrbi za svoje delavce. Že doslej je zgradila več samskih blokov ter več kot 300 družinskih stanovanj v blokih. Ker

pa je bilo to še premalo, so začeli graditi naselje Selce. Na prej zapuščenem, močvirnem zemljišču je zraslo 45 hišic in ena še posebej za otroško varstvo. Cinkarna je uredila zemljišče in pomagala s posojili delavcem, ki so želeli graditi. Tudi na Hudinji so zgradili 24 hišic, 20 pa jih je še v gradnji.

Za dva milijona zdravilnih zelišč. Množica zdravilnih zelišč v Sloveniji pomeni za naše gospodarstvo veliko, vendar še neizkoriščeno naravno bogastvo. Zanimanje za zdravilna zelišča pa je tako pri nas kot v tujini zelo veliko; zato je Rdeči križ Slovenije tudi letos pripravil akcijo zbiranja in gojenja zdravilnih zelišč. Že lani so v petih mesecih nabrali blizu 35 ton raznih rastlin in si tako pridobili dovolj izkušenj za letošnje nabiranje in gojenje. Obenem pa so pripravili vso potrebno

strokovno literaturo, ki vsebuje vse podatke in napotke o najvažnejših zdravilnih rastlinah Slovenije.

Spominska plošča Stanku Bloudku. V Idriji so odkrili spominsko ploščo rojaku inž. Stanku Bloudku na njegovi rojstni hiši. Obenem pa so odprli tudi razstavo o delu in življenju tega idrijskega rojaka. Inž. Stanko Bloudek je avtor številnih športnih naprav, med njimi »planiške velikanke«. Njegova zamisel je tudi gradnja velikega zimsko-športnega središča na Velem polju pod Triglavom, ki je pa žal, za enkrat, še niso mogli uresničiti.

Portoroški zaliv bo čist. V Piranu so spustili v pogon prvi del obširnega kanalizacijskega sistema, s katerim bodo po prečrpalnih napravah zbirali odpadne vode in jih očistili; po drugem cevovodu pa bo odtekala v morje povsem čista voda. Nova kanalizacija je velika pridobitev za turistično gospodarstvo in prebivalstvo piranske občine. Ta bo poslej slovela ne le po zeleni in cvetoči pokrajini, marveč tudi po čistem in vabljivem morju.

Kmalu prvi kilograme »Yulona«. V ljubljanski kemični tovarni bo v kratkem začela obratovati tovarna za izdelavo poliamidne svile tipa perlona, ki so ji dali domače ime — yulon. V tovarni, ki bo letno dajala 1150 ton yulona, bo zaposlenih 250 ljudi. Reforma je pretela, da bo gradnja tovarne zastala, saj je banka ustavila vse kreditiranje. Tedaj pa so priskočila na pomoč tekstilna podjetja iz vse države in ponudila potrebno posojilo. To pa je tudi dokaz, da je novozgrajena tovarna potrebna in zaželena, saj bo z novim izdelkom prihranjenih mnogo dragocenih deviz.

Dom pisatelja Ivana Tavčarja na Visokem bo znova zaživel. Novi lastnik Tavčarjeve domačije Mirko Šinkovec iz Cebrač ima velike načrte. Najprej bo uredil hlev za 16 čistokrvnih konj, ki že zdaj privabljajo turiste — celo iz tujine. Uredil bo hipodrom, prijatelj iz Konjeniške zveze pa bo vodil jahalno šolo. Postopoma bo preuredil tudi hišo. Najprej bo odprl le majhno točilnico, kjer bo postregel z domačimi jedili in pijačo. Pozneje pa bo s pomočjo strokovnjakov in Zavoda za spomeniško varstvo uredil tudi sobe in jedilnico za goste. Tudi Tavčarjevo sobo bodo iz škofjeloškega muzeja spet prenesli na Visoko.

Steklarski izdelki gredo dobro v izvoz. Hrastniška steklarna je v minulih petih mesecih izvozila za 710.000 dolarjev izdelkov v najrazličnejše dežele sveta, med drugimi v Belgijo, Anglijo, Italijo, ZDA itd. Izvoz bo še večji, ko bo končano popravilo peči in ko se bo izboljšala kakovost kremenčevega peska.

Lendava — eno samo gradbišče. V mestu so začeli asfaltirati ceste, obnavljati pročelja hiš, hotel »Park« pa bo v kratkem dobil dva manjša gostinska prostora, enega v lovskem in drugega v prekmurskem stilu. Poznavalci Lendave pravijo, da po osvoboditvi v mestu še ni bilo na delu toliko pridnih rok. Prebivalci Lendave se žele čim bolj pripraviti na odprtje obmejnega prehoda, kakor tudi za občinski praznik.

KAKO JE GAŠPERINOV PEPI TOČO PREGANJAL

(Odlomek)

Druga največja vas v Vremski dolini so Škoflje. Prebivalci te vasi govorijo jezik, ki je zelo podoben slovenskemu. Kadar rečejo: »Pesti kotu, pače roč!« pomeni to v našem jeziku »Pusti kotel, ker peče ročaj!« Kdo ve, morda smo si res jezikoslovno sorodni. Njihov državni grb je rak, a o tem bom pozneje kaj povedal.

Škofeljci so se proslavili že v davnih dneh. Odhajali so namreč v velikih trumah v pivške gozdove in tam nabirali mravljinčja jajca. V pletenih oprtnjakih so jih odnašali v Trst in jih tam prodajali tistim, ki so imeli kanarčke, papige in podobne pevce.

Ta nekdanja znamenita škofeljska industrija je, žal, v poslednjih desetletjih povsem propadla. Le v spominu se nam je še ohranila. In vsak način pa, ko boste srečali na cesti človeka iz Vremške doline in bo dišal po mravljinčih, lahko stavite svete Neže doto, da je to Škofeljč.

Škofeljci so znani kot hudi oholači vedno pripravljani, da potegnejo nekoga za nos in pri tem nimajo usmiljenja niti do svoje lastne matere. Pokojni Pepi GAŠPERINOV, ki je imel na Škofljah oštarijo, je nekega dne spoznal, da imajo njegovi sodi v kleti žalostno votle glasove in da bolehajo za sušico. Potrebna je bila hitra pomoč. S pnevmatoraksom ali s kakim drugačnim pihanjem zraka v sode bi se bolezensko stanje še poslabšalo. Samo ena pomoč se je nudila: najeti brž voznika in odriniti v Istro po vino. Kot pameten in razsoden možak je tudi tako napravil.

Nalival je nekje na Koprskem. Dobro črno vino, skoro sam refošk. Kmet, od katerega je kupil, je točil v visoko, od oblasti »cementirano« mero. Pepi ni delal drugega, kot da je štel mero za mero in pihal na vso moč v rdeče pene, da bi noben odmerek ne mogel biti prepičel. Površina vina je morala pri vsakem odmerku doseči »zacahnano« črtico in jo malce prekoračiti.

»Dobra vaga v nebesa pomaga!« je razlagal Pepi Istranu in, kakor da dvomi v moč tega krščanskega nauka, je dodal: »Kaj se boš gnjavil za mrvico vina! Pusti, naj curlja še pol minute, saj ti ni na srcu zraslo!« Ej, Pepi je bil pretkan tič.

Pri tem prijaznem oprasku pa je nekdo navzočih opazil, da se zbirajo težki oblaki in da v njih sumljivo šumi. Zunaj na dvorišču je sosed MENIGO zavpil: »Toča bo!« Tudi ostali vaščani Toni, Bartolo, Keko in drugi so bili tega mnenja. Novica je bila porazna. Vsi griči in vse doline, kamorkoli se je človek ozrl, vsa je pokrivala vinska trta, polna žlahtnega, že zorečega grozdja. Toča v takem času je bila katastrofalna. Na obrazu vsakega se je izražal neprikrit obup in groza.

Pa se oglasi nepridiprav Pepi, ki ni mogel niti zdaj zatajiti svoje škofeljske nravi:

»Kaj praviš, Janez (proti vozniku), ko bi midva to točo odpravila dalje?«

»Lahko,« je rekel Janez, ki je bil prav tako mrcina, čeprav molčeč. »Če vam bodo kaj plačali zato.«

Skromni istrski kmetje, ki so videli v vsakem tujcu nekaj čudežnega, so takoj planili na noge.

»Hekto vina dobita, če bosta točo res preprečila.«

»Pojdi Janez in naredi, da bo prav.«

Janez je odšel na dvorišče in se ozrl proti pretečim oblakom. Mrmral je nerazumljive besede in križal z rokami. Nikakega uspeha ni bilo opaziti. Oblaki so bili čedalje bolj mrki in grozljivo mrmranje v njih je še bolj naraščalo.

»Kako kaže, Janez?« je zaklical Pepi iz kleti.

»Slabo. Že v tretje sem zmolil kozjo molitvico, pa nekam nič ne pomaga.«

»Eh, že vidim, da brez mene ničesar ne zmoreš!« je godrnjal Pepi. S težavo se je skobacal na noge, ki so bile videti čudno šibke in negotove. Brez dvoma posledica pihanja vinskih pen! Prijel se je za obod vrat in s težavo pomikal na dvorišče.

»Umakni se, Janez; zdaj bom že sam opravil.« Zahteval je majoliko vina. Vrhno polovico vsebine je izpil držeč majoliko v desnici: ko je izpil še spodnjo, je položil majoliko v levico. Pogladi si je mokre brke z veliko rdečo ruto in se svečano ozrl v oblake. Dvignil je prazno majoliko proti njim in začel:

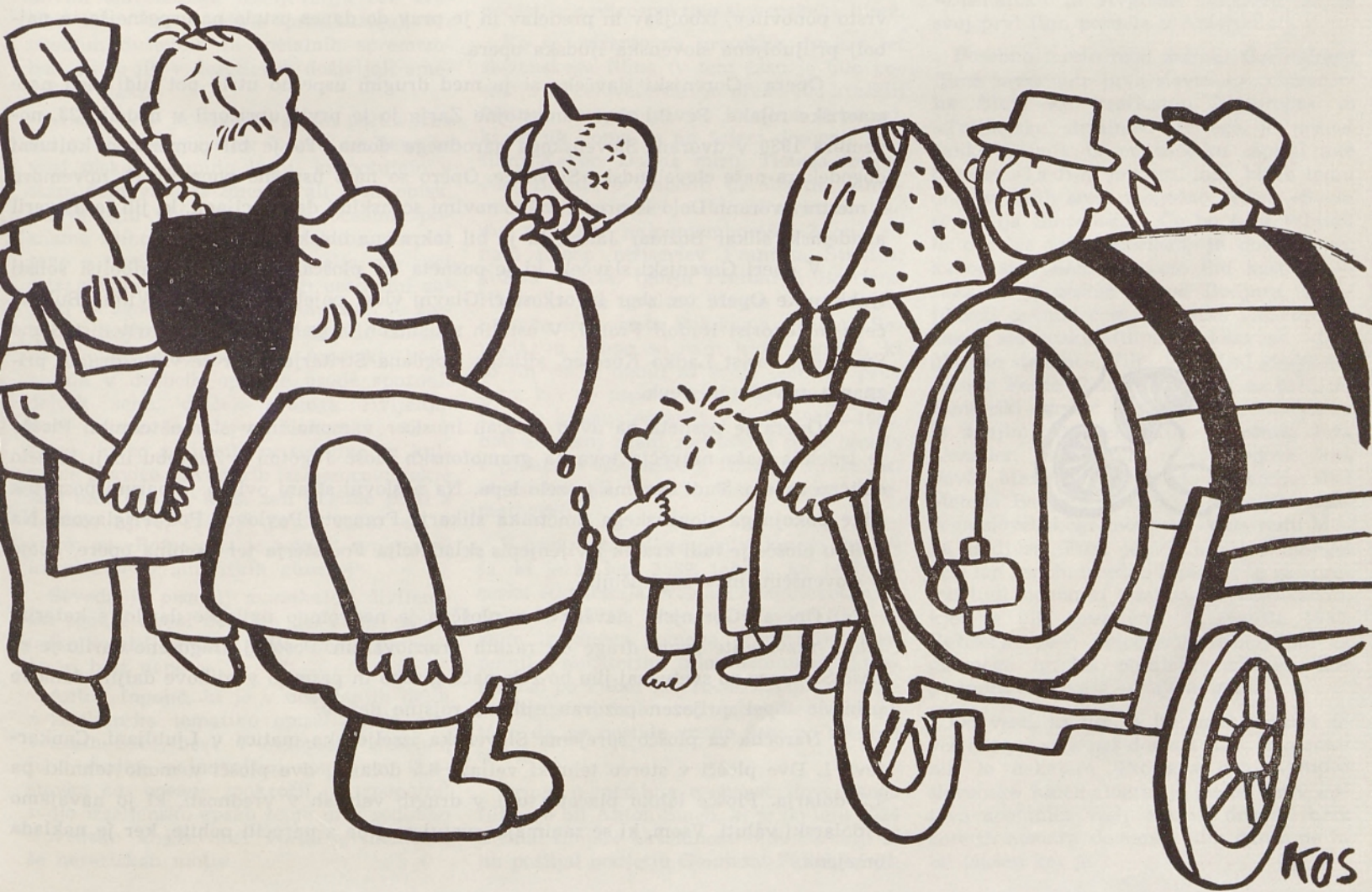
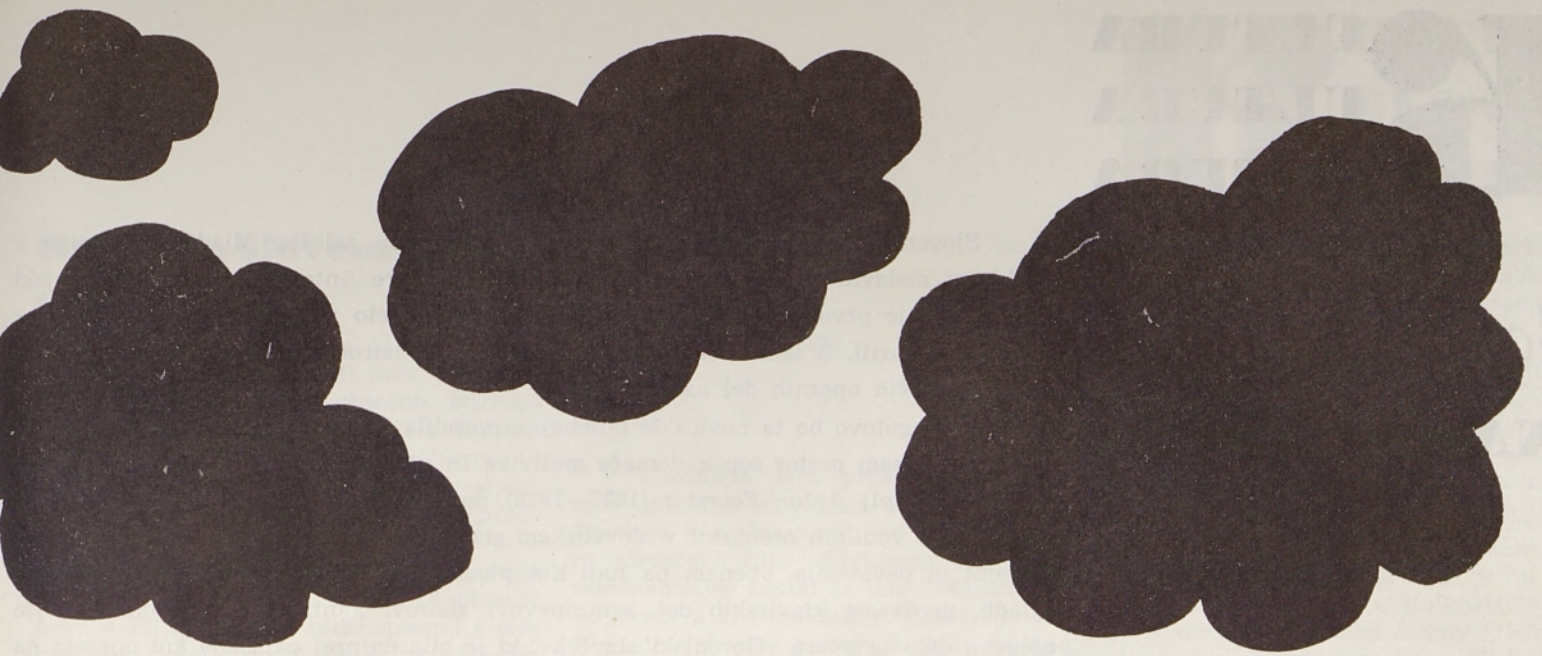
»Hokus pokus imporatus, marš oblakus, niks točakus!«

In oblaki, ki so prihajali od Nabrežine, so se polagoma pomikali proti Bujam in izginjali na jugu. Pretkani Pepi je pač računil z dejstvom, da oblaki stokrat pretijo, preden stresejo svoje ledeno zrnje, in uspelo mu je.

Hvaležnost istrskih vaščanov je bila brezmejna. Iz vseh kleti so mu nosili vina in napolnil je z njim sodček, ki je držal več kot sto litrov. Najpametnejši so se drenjali okoli njega in ga prosili, naj tudi nje nauči te koristne umetnosti.

»Ne smem, ljudje božji, sem zaprisežen. Saj bi vam tudi nič ne koristilo, če vas naučim. Tisti, ki hoče točo odpravljati, mora biti v to na poseben način posvečen. Mene je posvetil sam patrijarh tržaških ščavonov.« (Ščavoni: svečeniki srbske pravoslavne cerkve v Trstu, ki si pogostoma nakujejo lepe denarce na račun ljudskega praznoverja.)

»Vidiš, Janez,« je modroval Pepi, ko sta vozila proti domu, »človek si mora znati pomagati, kakor je rekel tisti berač, ki je vrečo z glisto prevezal. Kdor si hoče pomagati na tem svetu, mora imeti zmeraj odprto glavo in ne kakor ti, ki imaš odprto glavo samo takrat, ko se ti zdeha.«

KULTURA KULTURA KULTURA

Opera

Gorenjski slavček

NA PLOŠČAH

Slovenska izseljenska matica je s sodelovanjem založbe Mladinska knjiga v Ljubljani nedavno izdala ploščo znane slovenske opere Antona Foersterja Gorenjski slavček. To je prvo slovensko operno delo, ki je posneto na plošči, kar je vsekakor vredno poudariti. S tem smo prehiteli mnoge večje narode po svetu, ki še nimajo svojih domačih opernih del na ploščah.

Prav gotovo bo ta novica še posebej razveselila naše rojake po svetu, saj je to operno delo sam pester šopek domače motivike in naših lepih narodnih pesmi.

Skladatelj Anton Foerster (1837—1926), po rodu Čeh, je bil ob koncu preteklega stoletja ena vodilnih osebnosti v slovenskem glasbenem življenju. Uveljavljal se je kot dirigent in pevovodja, obenem pa tudi kot plodovit skladatelj. Ustvaril je blizu 400 skladb, predvsem klavirskih del, samospevov, zborov, kantat itd. Najpomembnejše njegovo delo je opera »Gorenjski slavček«, ki je bila najprej napisana kot opereta na besedilo pesnice Luize Pesjakove. Prva izvedba je bila 27. aprila leta 1872 v Ljubljani. Pozneje pa je libretist E. Züngl delo razširil v tridejansko opero. V tej predelani obliki je Gorenjski slavček zaživel na odru slovenske opere v Ljubljani. Delo je nato doživelo vrsto ponovitev, izboljšav in predelav in je prav do danes ostalo najuspešnejša in najbolj priljubljena slovenska ljudska opera.

Opera »Gorenjski slavček« si je med drugim uspešno utrla pot tudi med naše ameriške rojake. Pevski zbor samostojne Zarje jo je prvič uprizoril v nedeljo 23. novembra 1930 v dvorani Slovenskega narodnega doma. To je bil pomemben kulturni dogodek za naše clevelandske Slovence. Opero so nato uspešno ponovili 30. novembra v mestni dvorani. Delo so predstavili z novimi scenskimi dekoracijami, ki jih je ustvaril akademski slikar Božidar Jakac, ki je bil takrat na obisku v Ameriki.

V operi Gorenjski slavček, ki je posneta na ploščah, nastopajo najboljši solisti ljubljanske Opere ter zbor in orkester. Glavni vlogi pojeta sopranistka Vilma Bukovčeva in tenorist Rudolf Francel. V ostalih solističnih vlogah nastopajo: baritonist Samo Smerkolj, basist Ladko Korošec, altistka Bogdana Stritarjeva ter še vrsta drugih priznanih pevcev in pevk.

Opera je posneta na dveh ploščah in sicer v mono in v stereo tehniki. Plošče je izdelala naša največja tovarna gramofonskih plošč Jugoton v Zagrebu in ji je delo odlično uspelo. Tudi oprema je zelo lepa. Na naslovni strani ovitka je barvni posnetek slike pokojnega slovenskega umetnika slikarja Franceta Pavlovca Pod Triglavom. Na ovitku plošče je tudi kratek življenjepis skladatelja Foersterja ter vsebina opere, oboje v slovenščini in v angleščini.

Opera »Gorenjski slavček« na ploščah je nedvomno najlepše darilo, s katerim lahko razveselite svoje drage ob raznih praznovanjih. Posebej dragoceno darilo je za naše Slovence po svetu, saj jim bo z domačo glasbo in pesmijo v njihove daljne domove prineslo topel, prijazen pozdrav njihove rojstne dežele.

Naročila za ploščo sprejema Slovenska izseljenska matica v Ljubljani, Cankarjeva 1. Dve plošči v stereo tehniki veljata 8.5 dolarja, dve plošči v mono tehniki pa 7.5 dolarja. Plošče lahko plačate tudi v drugih valutah v vrednosti, ki jo navajamo v dolarski valuti. Vsem, ki se zanimajo, svetujemo, da z naročili pohite, ker je naklada omejena.

Roman o slovenskih izseljencih

Roman Antona Ingoliča »Lastovka čez ocean« smo v Rodni grudi pred časom že napovedali. Zdaj je to obsežno, štiristo-petdeset strani obsegajoče delo končno pred nami, in ker opisuje probleme in usodo naših rojakov, ameriških izseljencev, je prav, da vam ga še posebej predstavimo in priporočimo v branje.

Morda se še spominjate Ingoličevega potovanja po Ameriki, ki jo je obiskal prav v želji, da bi se bliže spoznal s slovenskimi izseljenci in nato iz dobljenih vtisov sestavil daljše umetniško delo, ki naj prikaže usodo naše krvi na tujem. Roman je zato tudi zanimiva študija o zgodovini slovenskega izseljevanja čez »veliko lužo« in o težkih preizkušnjah ter usodnih duševnih in socialnih spremembah, ki so jih v desetletjih doživljali ameriški rojaki.

»Lastovka« je jugoslovanska poltovorna ladja, ki plove iz New Yorka na Reko in vozi pisano skupino ljudi, ki potujejo v staro domovino za zmerom ali le na obisk. Na dolgem potovanju prek oceana spoznamo njihove življenjske zgodbe, prepletene s trenutki sreče in veselja, pa spet s tragičnim razočaranjem in usodnimi zapleti — zgodbe, kakršne zna pisati le življenje. Rojaki, ki jih je bil Ingolič obiskal na svojem potovanju po Ameriki, bodo morda v drobcih opisane usode spoznali delček sebe, delček svojega življenja. Brez dvoma še zmerom živi nekaj »Grumov«, ki so se borili za socialne in kulturne pravice slovenskih izseljencev; nekje živi tudi babica, ki si želi prgišče prsti z domače njive, kjer je prvič vzela srp v roke; pa »Rotar«, ki je izgubil svojo moč in zdravje v ameriških gozdovih.

Seveda je pisatelj marsikateri življenjski zgodbi dodal dobršen del svoje umetniške domišljije, da bi bilo branje pestrejše in bolj napeto.

Anton Ingolič, ki je v dosedanjih delih z izseljensko tematiko opisal usodo slovenskih izseljencev v evropskih deželah, je s svojim najnovejšim romanom »Lastovka čez ocean« zaokrožil in izpopolnil svojo izseljensko epsko temo in v sodobno slovensko književnost vpisal pomemben, še neraziskan motiv.

Dvajset let slovenskega filma

V letošnjem letu proslavljamo dvajseto obletnico slovenske kinematografije. Proslava je malce pozna, saj je prvi povojni slovenski film »Ljubljana pozdravlja osvoboditelje« nastal že leta 1945, zato pa bo proslava dvajsetletnih prizadevanj naših filmskih delavcev nemara še bolj svečana. V te proslave spadata tudi premieri dveh novih slovenskih filmov — Babičevega »Kratkega poletja« in Štiglicevega »Amandusa«, ljubljanska Kinoteka pa bo jubilej počastila z retrospektivo slovenskega filma.

Ko se oziramo na preteklih dvajset let slovenskega filma (v tem času je bilo posnetih 28 celovečernih in preko 120 kratkih filmov), se spominjamo številnih priznanj, ki so jih doma in na tujem dosegali naši filmi Kekec, Dolina miru, Tistega lepega dne, Balada o trobenti in oblaku, Samorastniki, Ples v dežju itd., če omenimo samo nekatere najpomembnejše. Znana so nam imena režiserjev Franceta Štiglica, Jožeta Galeta, Igorja Pretnarja, Boštjana Hladnika, pa igralcev Majde Potokarjeve, Staneta in Lojzeta Potokarja, Staneta Severja, in znane so nam tudi nagrade, ki so jih vsi ti dobili za svoje delo. In prav zato, ker so uspehi, ki jih je dosegla slovenska kinematografija v letih 1945—1965, bolj ali manj znani, naj tokrat steče beseda o pionirjih slovenskega filma, o ljudeh, ki so postavljali temelje naši narodni kinematografiji.

V prvi vrsti velja omeniti Janeza Puharja, ki je že leta 1839, takrat, ko je francoska Akademija priznala »daguerrotipijo« (kot so takrat imenovali fotografijo) za izum izrednega pomena, fotografijo izpopolnil z nekaterimi zelo važnimi iznajdbami. Žal pa Puhar kot reven župnik ni zmožgel sredstev, da bi svoje iznajdbe uveljavil, tako da so postale znane šele po njegovi smrti.

Druga pomembna osebnost slovenskega filma je bil Anton Smeh, ki je po letu 1924 snemal filmske aktualnosti o Jugoslaviji in jih pošiljal podjetju Gaumont-Pathé, ki jih

je uvrščalo v svoje filmske novice. Kasneje je Smeh postal učitelj slovenskih filmskih snemalcev in je bil njihov mentor vse do svoje smrti leta 1953.

Najstarejša ohranjena slovenska filma je leta 1905 ali 1906 posnel odvetnik dr. Karel Grosman. Oba filma — njuna naslova sta »Semenj v Ljutomeru« in »Odhod od maše v Ljutomeru« hrani ljubljanska Akademija za gledališče, radio, film in TV.

Filmski zgodovinar tudi ne more mimo Jožeta Žnidaršiča — Lista, ki je bil 34 let snemalec in fotograf v Hollywoodu in ki je po drugi vojni prišel domov gradit novo slovensko kinematografijo. Nadalje ne smemo prezreti igralk Ite Rine — Kravanje, znane filmske zvezde UFE, pa Marije Vere, ki je debitirala v nemškem filmu »Bismarck« in Avguste Danilove, ki je svoj prvi film posnela v Ameriki.

Posebno mesto med začetki slovenskega filma zavzemata prva slovenska celovečerna filma »V kraljestvu Zlatoroga« in »Triglavske strmine«. Prvega je posnel Janko Ravnik in na začetku zapisal tele besede: »Ta film je nem, toda kljub temu doni v naših srcih mogočno pesem »Sveta si zemlja Slovenska«. Če bo film vzbudil to občutje pri slehernem, je dosegel več kakor svoj namen.« Leto dni kasneje — 1932 — je posnel Metod Badjura, znani filmski snemalec in še danes aktivni pedagog slovenskih filmskih delavcev, »Triglavske strmine«. Film je režiral gledališki režiser Ferdo Delak, igrali pa so poklicni gledališki igralci Anton Cerar — Danilo in z njim planinci Miha Potočnik, Joža Kunstler, Uroš Zupančič in njegova žena Pavla Marinko ter zvesta spremljevalka Metoda Badjura in odlična učiteljica mladega slovenskega montažerskega rodu Milka Badjura. Film je v Ljubljani dosegel zelo lep uspeh, izredno toplo pa so ga sprejeli tudi slovenski izseljenci v Clevelandu, kjer je bila premiera 16. avgusta 1933. Režiserja obeh omenjenih filmov sta za glavnega igralca porabila najlepše, kar premore Slovenija — njene gore.

Od vseh, ki jim je bil pred trideset in več leti pri srcu naš domači film, smo omenili le nekatere. Proslava dvajsetletnice slovenske kinematografije se bo prav gotovo spomnila vseh teh in drugih, brez katerih nemara slovenski film danes ne bi bil takšen kot je.

Pesnica Marička Žnidaršič

MARIČKA ŽNIDARŠIČ

Upanje

Nekoč si me otroka ulovilo za roko
in me ob pesmi vodilo v tuje kraje.
Kakšne nepozabne melodije so bile to,
kakšni čudni pripevi.
Vsa sem se potopila vanje.

Ko si se umaknilo,
sem sredi neznanih krajev
in sredi teh pesmi ostala sama,
drhteča, jokajoča in praznih rok.
Pristopila je žalost in me tolažila.
Tebi je ostal v spominu otrok
s prosečimi in vdanimi očmi,
zato si se znova povrnilo.
Te oči je treba napolniti z upanjem —
si mi reklo.
Še tisto noč si jih napolnilo.

Z upanjem v očeh sem hodila dolgo, dolgo,
dokler mi zadnjega upanja niso ukradli
na tisti brezkončni poti.
Zdaj so moje oči brez upanja,
votle in prazne,
kakor oči mrliča.

MARIČKA ŽNIDARŠIČ

Hope (Translated by Marijan Tavčar)

Once you caught me — a child — by the
hand
an led me with songs to foreign lands.
What unforgettable melodies were these,
what strange refrains.
My whole being plunged into them.

When you retreated,
I remained alone amidst the unknown
lands,
amidst these songs,
trembling, weeping, empty-handed.
Grief joined and comforted me.
In your memory the child persisted
with beseeching, devoted eyes,
and therefore you returned.
These eyes are to be filled with hope —
you told me.
And that very night you filled them.

With hope in my eyes long, long did I walk,
until the last hope was stolen from me
on that endless way.
Now my eyes are without hope,
hollow and vacant
like those of a corpse.

Marička Žnidaršič pesnica izpod Snežnika

Vsak umetnik vnese v svoje delo del sebe, del svojega življenja in okolja, v katerem živi. Vse to najdemo tudi v pesmih Maričke Žnidaršič — (nekaj ste jih lahko prebrali tudi v Rodni grudi) — njen domači kraj pod notranjskim Snežnikom in svet okrog Cerkniškega jezera, pa njene sanje, hrepenenja, ljubezen in razočaranje.

»Pišem le o tistem, kar doživim in občutim,« pripoveduje pesnica. »Zato je največ mojih pesmi posvečenih Notranjski, kjer sem se rodila in preživela večji del svojega življenja.«

MARIČKA ŽNIDARŠIČ

Hoffnung (Übersetzung — dr. Franjo Smerdu)

Einst ergriffst du mich als Kind bei der
Hand
und führtest mich mit Liedern in die
Fremde.

Seltsame, unvergessliche Gesänge
klangen an mein Ohr.
Mein Sein versank in ihnen.

Als du von dannen gingst,
blieb ich allein in fremden Landen,
allein mit jenen Klängen,
zitternd, weinend, leerer Hände.
Da trat die Traurigkeit zu mir und sprach
mir Trost zu.
Dir war ein Kind mit bittenden, ergebenen
Augen

in Erinnerung geblieben,
darum kehrtest du wieder.
Diese Augen sollen wieder voll von Hoff-
nung sein,
sprachst du zu mir.
Sie waren voll von Hoffnung, ehe es Abend
wurde.

So wandelte ich lange, lange meines Weges
dahin,
bis mir auf diesem endlosen Weg
die letzte Hoffnung gestohlen wurde.
Nun sind meine Augen ohne Hoffnung,
hohl und leer
wie die Augen einer Leiche.

Marička Žnidaršič je polna naravnih talentov in z občutljivo, mehko ubrano notranjostjo. Vsako doživetje, lepota in sreča, žalost in razočaranje, vzbudi zven v njeni duši in tega pesnica pozneje preliva v rime.

»Bila sem posebne vrste otrok,« se nam razkriva v svojih spominih. »Rada sem risala, lepo sem pela in pesmi sem pisala že v osnovni šoli.«

Njena življenjska zgodba je otožna, polna neizpolnjenih hrepenenj. Oče ji je padel v prvi svetovni vojni, še preden je bila rojena. Vso mladost je nosila s seboj vročo željo po očetu, ki ga ni nikoli poznala. Eno svojih najlepših pesmi je posvetila prav njemu, ki je tako mlad umrl in so mu ob smrti namesto zvonov peli topovi.

Njena pesem poje večinoma v umerjeni vezani obliki, zato se je priljubila širokemu krogu bralcev. Pogosto jo vabijo na literarne nastope, kjer bere svoje pesmi odraslim in v šolah.

»Vesela sem, da so moje pesmi vseč tudi mladim ljudem,« pravi pesnica. »Radi me poslušajo in spet in spet me vabijo, naj jih obiščem.«

Kako je priljubljena med bralci, dokazuje tudi to, da so njene prve tri pesniške zbirke že zdavnaj razprodane. Ena od teh — »Nalomljena veja«, bo verjetno letos izšla v grščini. Tudi pesnik in pisatelj Ribeiro Conto, ki je bil nekaj let veleposlanik Brazilije v Beogradu, je želel prevesti in izdati prav to zbirko. Žal pa zaradi nenadne smrti ni mogel tega uresničiti.

Pred kratkim je ob njeni petdesetletnici izšla že četrta zbirka »Ugasla luč«, ki je nekakšen pregled njenega dosedanjega pesniškega dela. Ta zbirka zajema pesmi, ki jih je Marička Žnidaršič izdala v knjigah »Pesmi izpod Sneznika« (1950), »Človek in zemlja« (1953) in »Nalomljena veja« (1957), trideset pesmi pa je novih. Brez dvoma zajema ta izbor njene najlepše pesmi in prepričani smo, da bodo tudi naši rojaki radi segli po zbirki »Ugasla luč«, saj jim prinaša podobo domačega sveta in izpoved domačega človeka.

Jana Milčinski

Pod Kozlovim vrhom v Tolminu nadaljujejo arheološka raziskovanja. Lani so tu izkopali okrog 150 grobov, za katere menijo, da so to grobovi plemen, ki so živeli na našem ozemlju približno 900 let pred našim štetjem.

Nove knjige

V prijetno razvedrilo na počitniškem popotovanju vam bo branje knjige »**Filmska popotovanja**«, ki jo je spisal France Brenk, izdala pa mariborska založba Obzorja. Avtor, ki so ga dolžnosti filmskega strokovnjaka vodile križem po svetu, se nam je v svoji knjigi predstavil kot izviren, razgledan in duhovit potopisec. Na svojih popotovanjih je z ostrim očesom kritično opazoval svet in ljudi in ta svoja srečanja in opazovanja zbral v topopisnih pričevanjih, ki so napisana tako živo in razgibano, da jih z njim vred doživlja tudi bralec. Avtorjev tekst dopolnjujejo številne filmske fotografije.

Koprška založba Lipa je izdala izbor novel Bogomira Magajne »**Življenje in sanje**«. Ta izbor nam predstavlja Magajno kot novelista in mladinskega pisatelja. Ze naslov knjige opozarja na tematiko, ki je bila pisatelju blizu: ljudje, ki so razpeti med življenjem, kakršno je, in med sanjami, ki so jih sanjali in bili večinoma zanje ogoljufani. Knjiga je razdeljena na pet pripovednih ciklov in predstavlja skoraj kronološki izbor vseh pripovednih tekstov, ki so najboljši pa tudi najznačilnejši za pisatelja. Na koncu knjige je natisnjena tudi bibliografija Bogomira Magajne, ki jo je zbral in sestavil Marjan Breclj.

V isti založbi je izšla knjiga »**Zarjavele medalje**«, ki jo je spisal Saša Vuga. Njen avtor sodi med mlajše slovenske pisatelje (piše tudi radijske in televizijske igre), njegova dela pa so večinoma posvečena primorskim rojakom in vojnemu času. Tudi v »Zarjavelih medaljah« najdemo oboje: kraje ob Soči in preproste, poštene primorske borce, ki so med vojno krvaveli in se borili za svobodo dežele ob Soči.

Državna založba Slovenije je v zbirki Tokovi časa izdala knjigo novel Jožeta Snoja »Gospa z mentolom«. Knjiga prinaša tri novele: Mojster za smrt, Kavke in Gospa z mentolom. Vse tri kažejo Snojevo stilno prizadevanje po modernem in intelektualno zahtevnem izražanju. Problemsko jedro objavljenih novel je vezano na vrednotenje sodobnega življenja in na človekove notranje stiske.

V knjižni zbirki Zenit, ki jo izdaja Mladinska knjiga, pa je izšel zanimiv roman Bena Zupančiča »**Meglica**«. V tem svojem najnovejšem delu opisuje pisatelj en sam dan v Ljubljani od zore do zore jutrišnjega dne. In v tem edinem dnevu nam natrja vrsto usod najrazličnejših prebivalcev našega mesta.

V založbi Mladinska knjiga pa je izšla tudi prestra izbira knjig za otroke:

Knjigo zgodbic »**O deklici, ki je prehitro rasla**« je napisala naša znana likovna ustvarjalka Marija Vogelnic in jo tudi sama ilustrirala. Zgodbice so prežete z bogato domišljijo in odsevajo našo vsakdanjost ali bolj določeno, življenje današnjih mestnih otrok.

»**Andrejev lok**« je spisala Marja Cerkovnik, ilustrirala pa Marija Jemec. Fantastična in mikavna pripoved mlade pisateljice je doživela svojo uprizoritev že v barvnem lutkovnem filmu. Po sprejemu, ki ga je bila delež-

na filmska interpretacija zgodbe, lahko domnevamo, da bo »Andrejev lok« tudi v knjižni obliki otrokom zelo všeč.

Naš najplodovitejši in med otroci in mladino najbolj priljubljeni pisatelj France Bevč je v slikanici »**Naše živali**« oživel spomin na svojo mladost in napisal zgodbo o živalih, s katerimi žive kmečki otroci. Likovno podoba pa je dala živalim slikarka Roža Piščanec.

Mnogi starejši bralci se verjetno radi spominjajo pravljic mladinskega pisatelja Frana Milčinskega, ki so jih brali v svoji mladosti. Zdaj smo dobili ponatis veselih in prijetnih pravljic pod naslovom »**Tolovaj Mataj**«, z izvrnimi ilustracijami Ivana Vavpotiča.

Tisti, ki imajo radi uganke, bodo veseli zbirke »**Slovenske uganke**«, ki jih je zbrala in uredila Darinka Petkovešek, ilustrirala pa Jože Ciuha in Marička Koren.

Spomini otrok na čas osvobodilne borbe so zbrani v knjigi »**Otrok med bojem**«. Knjigo je opremila Lidija Osterc.

V **Doberdobo na Goriškem** so pred kratkim odprli občinsko knjižnico, katere posebnost je ta, da ima italijanski in slovenski oddelek. To je prva knjižnica take vrste na Goriškem. Ustanovili so jo z občinskimi sredstvi in s podporo državne uprave. Knjige za slovenski oddelek so bile kupljene v Ljubljani.

Glashena matica iz Ljubljane z dirigentom Igorjem Lavričem je bila junija na turneji po Poljski, kamor jo je povabilo pevsko društvo »Harfa« iz Varšave. Na vsej turneji je poljsko občinstvo pokazalo izredno zanimanje za slovensko in jugoslovansko zborovsko glasbo. Ugledni stodvajsetčlanski moški zbor »Harfa« iz Varšave pa bo prišel k nam na gostovanje v prihodnji sezoni.

Na **IV. bienalu mladih umetnikov**, ki je bil julija na Reki, je žirija podelila prvo nagrado za kiparstvo ljubljanskemu umetniku Francetu Rotarju. Med 54 jugoslovanskimi kiparji in slikarji, ki razstavljajo svoja dela na tej tradicionalni prireditvi, ki družijo umetnike po 32 let, so štirje kiparji (Boljka, Černe, Čadež, Lapajne) in štirje slikarji (Ajdič, Meško, Močnik, Apollonio Zvest) iz Slovenije.

Ladko Korošec v Chicagu. V začetku septembra bo znani basist ljubljanske opere Ladko Korošec odšel na gostovanje v Združene države Amerike. Angažirali so ga za štiri nastope v operi »Boris Godunov«, kjer bo pel vlogo Varlaama. Naš basist bo ob tej priložnosti nastopil skupaj z nekaterimi najboljšimi opernimi umetniki sveta. Ladko Korošec je doslej gostoval že v večini držav Evrope, od Sovjetske zveze do Španije, nastopal na številnih festivalih v Angliji, Irski, Nemčiji, gostoval v Egiptu, na Japonskem in drugod. Skupaj z našo rojakinjo Dolores Ivanchich, ki se prav te dni vrača v ZDA s študijskega izpopolnjevanja v Ljubljani, pripravljata tudi vrsto nastopov za naše rojake v Chicagu, Milwaukee in drugod.

Igralka Vladoša Simčičeva

Pred kratkim so gledališki lepaki v Ljubljani, Celju, Trstu in drugod vabili na umetniški večer slovenske igralko Vladoše Simčičeve. Nastopila je z recitalom pesmi in proze, predvsem Cankarjeve; v »Requiemu zahvale« pa je brala pisma talcev, ki so umrli za svobodo.

Tak recitacijski večer ima za gledalca poseben čar.

»Pa ne le za gledalca, tudi zame,« je pripomnila igralka. »Spominja me na recitacijske večere, ki sva jih z mojim pokojnim možem Jožetom Tiranom prirejala na gozdnih jasah, ob siju luninih žarkov za najhvaležnejše poslušalce — za partizane. Še danes, po dvajsetih letih in več, se rada spominjam tistih časov.«

Ozrem se v njeno drobno, tenko postavo in ugibam: kako je mogla ta nežna, krhka žena prenašati trdote partizanskega življenja?

»Tega sem se tudi jaz takrat bala. Sploh sem bila prepričana, da je vojskovanje le za moške in da more ženska v vojni pomagati le kot zdravnica ali bolničarka. A ko so me po dveletnem ilegalnem delu v Ljubljani povabili v partizane, rekoč: »Rabimo tebe — igralko!« sem brez oklevanja privolila: »Če me rabite, grem!«

In tako sem se v poletju leta 1943 napotila med partizane. Da bi bila manj sumljiva, sem odšla iz mesta v lahkem krilu, s šopkom umetnih cvetic na zavihku svilene bluže in v poletnih čevljih.

Prihod na osvobojeno ozemlje, prva slovenska zastava, srečanje s prvim partizanom, vse to je bilo po morečem vzdušju v okupirani Ljubljani kot lep, a neresničen sen. Zato pa so bili napori prvih maršev, nekateri so trajali tudi dvajset ur in več, trda in neizogibna resničnost. Toda sčasoma sem se vsega privadila: napornih pohodov, lakote, obstreljevanja sovražnih letal, spanja na golih tleh.

Zato pa je bilo potem, ko je nevarnost minila, toliko lepše. Zvečer ob ognju, smo peli partizanske pesmi in z možem sva recitirala pesmi Prešerna, Gregorčiča in Cankarja, pa Bora in Kajuha. To so bili čudoviti, nepozabni večeri na gozdni jasi.«

Pozneje, po kapitulaciji Italije, sta z možem in drugimi igralci in pevci odšla na osvobojeno ozemlje v Belo krajino.

Anton Melik

Sredi dela in snovanj je 9. junija v Ljubljani umrl akademik univ. prof. dr. Anton Melik, dolgoletni profesor in organizator geografije na ljubljanski univerzi, njen bivši rektor, soustanovitelj inštituta za geografijo univerze v Ljubljani, predsednik Slovenske matice in njen pomembni književni sodelavec, redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti in tajnik razreda za prirodoslovne in medicinske vede, upravnik inštituta za geografijo pri SAZU, dopisni član Srbske akademije znanosti in umetnosti.

V zgodovini slovenske kulture bo ostalo ime akademika prof. dr. Antona Melika v trajnem spominu. Nam pa je bil še posebno blizu zaradi izrednega posluha, velikega znanja in čutečega srca, ki ga je imel za slovenske izseljence v novi domovini. Prav od ustanovitve Slovenske izseljenske matice je sodeloval v njenem odboru in ostal njen zvest član do zadnjih dni svojega življenja. Ko se je pred desetimi leti udeležil mednarodnega kongresa geografov v ZDA, je svoje bivanje izkoristil tudi za proučevanje življenja ameriških Slovencev.

Plod njegovega študijskega obiska v ZDA je obširna knjiga popotnih zapiskov »Amerika in ameriška Slovenija«.

Leta 1963 je bil ustanovljen v Ljubljani študijski center za zgodovino slovenskega izseljenstva pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti in pokojni prof. dr. Anton Melik je bil vse od začetka član iniciativnega odbora in pozneje član sveta študijskega centra. Po dobrih treh letih njegovega delovanja so že vidni sadovi in uresničitev zamisli prof. Melika.

MILA SENK

Marjan Kozina

Slovenci smo spet izgubili velikega človeka in umetnika. V letih, ko bi lahko še polno ustvarjal, star komaj devetinpetdeset let, je po hudi in dolgi bolezni umrl skladatelj in redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti Marjan Kozina.

Se nedolgo tega je mojster Kozina, čeprav bolan, potoval v Prago, kjer je ljubljanska Opera izvajala njegov »Ekvinokcij«, doslej najuspešnejše slovensko operno delo. To je bil njegov poslednji veliki uspeh, priznanje velikemu umetniku, nekdanjemu študentu praškega konservatorija. Marjan Kozina je bil obdarjen z mnogimi talenti; bil je odličen matematik, šahist, prevajalec in duhovit pisec. Njegova prva in največja ljubezen pa je veljala glasbeni umetnosti.

V dolgi vrsti kompozicij, ki jih je bil napisal, naj omenimo le nekatere: zvočno bogato kantato »Lepa Vida«, »Simfonijo« na tematiko osvobodilne vojne, ki obsega štiri simfonične pesnitve, med katerimi je zlasti zaslovela čustveno razkošna, mehka »Bela krajina«; nadalje že prej omenjeno opero »Ekvinokcij«, ki si je utrla pot tudi izven domačih meja, pa skladateljeve odlične partizanske pesmi ter glasbo za več filmov.

Marjan Kozina počiva zdaj na pokopališču svojega rodnega Novega mesta. Njegova dela pa bodo živela naprej kot dokaz velikih ustvarjalnih sil slovenskega muzika. Mojster Kozina si je s svojim delom zaslužil veljavno mesto v zgodovini slovenske pa tudi svetovne glasbe in nam zapustil bogato dediščino svoje glasbene ustvarjalnosti.

J. M.

»Tam je bilo lepo,« pripoveduje igralka. »Ljudje so bili dobri kot kruh in so nam dajali z obema rokama. Spominjam se mladega dekleta, ki mi je nasula polno naročje jabolk. »Na, tovarišica! Ti si pri nas še nova!« Ali pa žene, ki me je povabila v hišo, ko sem bila zaradi bolne noge na poti v bolnišnico, in mi postregla s kruhom in kuhanim vinom. Nikoli nisem užila boljšega!

V Črnomlju se nas je zbralo več gledaliških delavcev in kmalu smo začeli s pra-

vim poklicnim delom. Spočetka smo prirejali recitacijske večere po vsej Beli krajini, pozneje pa smo imeli prave gledališke predstave v dvorani z odrom, kulisami in lučmi. Igrali smo Molièrovega »Namišljenega bolnika«, Cankarjevega »Kralja na Betajnovi«, Čehova »Snubače«, pa Linhartovo »Županovo Micko« in seveda Borovo »Težko uro« in »Raztrgance«.

Celo v ameriškem vojaškem časopisu je izšel članek, ki je z navdušenjem pisal o partizanskih umetnikih in o gledališki

predstavi, v kateri je še posebej pohvalil tudi mojo vlogo.«

Vojna je minila in »partizanka Kaja« — takšno je bilo Vladošino partizansko ime — je slekla uniformo in se vrnila v gledališče, najprej v Trst in nato v Ljubljano. Odigrala je galerijo velikih vlog, od nepozabne Nine v Cankarjevem »Kralju na Betajnovi« do igralko Stelle v »Dragem lažnivcu«, pa še dolgo vrsto drugih.

Jana Milčinski

Nove popevke novi peveci

Ta naša zdaj že tradicionalna zabavno glasbena prireditev je letos prinesla 18 novih slovenskih popevk, ki jih je izmed 100 predloženih izbrala posebna žirija. Izbrane melodije so delo naših znanih komponistov zabavne glasbe, besedilo zanje pa je napisalo osem avtorjev, od teh dva začetnika — pesnika France Vurnik in Miroslav Košuta. Lahko se pohvalimo, da so dobri, izvirni teksti posebna odlika slovenskih popevk.

Tudi komisija, ki je letos ocenjevala in nagradila najboljše popevke (za razliko

od prejšnjih let, ko so bile popevke razvrščene po okusu poslušalcev), je izbrala tiste, ki so imele vse tri odlike: izvirno melodijo, dober aranžma in lepo besedilo. Prvo mesto je komisija prisodila skladbi Jureta Robežnika »Ples oblakov«, za katero je napisala besedilo Elza Budau-Müller in je bila zanj tudi nagrajena. Naslednji nagradi pa sta dobila Mojmir Sepe za »Polnočno pravljico« ter Boris Kovačič za »Onkraj dneva in noči«. Besedilo za ti dve popevki je napisal Gregor Strniša. Nagrajene pesmi so pele dobro znane pev-

ke Marjana Deržaj, Majda Sepe in Elda Viler. Večer slovenskih pesmi, ki je bil letos v dvorani Tivoli, organizirala pa sta ga ljubljanski radio in televizija, je bil lepo in skrbno pripravljen. Veliki radijski revijski orkester je vodilo kar pet dirigentov, ki so napisali tudi uspele aranžmaje. Nastopilo pa je deset pevcev, od teh trije novi in to z velikim uspehom: Alenka Pinterič, Mira Polanc in Frenk Centa.

Občinstvo v dvorani, pa tudi poslušalci radia in televizije, so bili z večerom zadovoljni.

Pevka z blestečo koncertno bodočnostjo

Zadnje tedne bivanja v Sloveniji, kjer je bila na študijskem izpopolnjevanju, je Dolores Ivanchich iz Milwaukee, Wis., izkoristila za nekaj zelo uspešnih nastopov po Sloveniji. V organizaciji Slovenske izseljenske matice je nastopila v Idriji, Kobaridu in v Rogaški Slatini, brez dvoma najuspešnejši koncert pa je imela 28. junija v Slovenskem kulturnem domu v Trstu. Tržaški »Primorski dnevnik« je o tem koncertu med drugim napisal:

»Sopranistka Dolores Ivanchich je brez dvoma izredno kultivirana pevka, ki v svojem petju ne išče nobenih lahkih učinkov, temveč poje čisto in dognano, lahko bi rekel šolsko vzorno, pri čemer je dejanska šolska samo študijska serioznost njenega petja, interpretacija in plemenitost glasu pa sta ji že povsem zreli umetniški svojstvi. In če k tem njenim lastnostim dodam še čistost njene slovenske dikcije, kar nikakor ni malo spričo dejstva, da se je pevka rodila in šolala (razen zadnjih dveh let) izključno v ZDA, ter prikupnost njenega nastopa z izredno komunikativnostjo v pevskem smislu, potem nam je lahko jasno, da smo poslušali pevko z izrazito individualnostjo in nevsakdanjo umetniško močjo, pevko z blestečo koncertno bodočnostjo, kajti očitno je, da je prav koncertna zvrst solopetja tista, ki se podaja barvi in obsegu njenega glasu.«

Šola v Hudinji

Hudinja je bila včasih vas blizu Celja. Danes pa jo tovarne in delavska naselja, ki so se po vojni razrastla zunaj Celja, že povezujejo z mestom. Sredi teh novih naselij so pred nekaj leti postavili novo šolo, ki je s pomočjo tovarniških podjetij, ki zaposlujejo starše šolarjev in s pridnim delom otrok in učiteljev, postala ena najnaprednejših šol v Sloveniji. Šola je velika, svetla in sodobno opremljena; ima lepo telovadnico in vzorno opremljene delavnice za tehnični pouk. Na 4 ha velikem zemljišču, ki pripada šoli, so šolarji z lastnim delom uredili šolski vrt, park in sadovnjak ter zgradili športno igrišče. Že sam vrt je vreden nekaj milijonov. Ko so ga začeli zasajati, so kupili za 100.000 dinarjev sadik. V nekaj letih so sadike razmnožili. Zdaj imajo svoj skalnjak s planinskim cvetjem, okrasna grmičja in cvetice iz vse Slovenije in sadno drevje vseh vrst.

Rekord v izvozu filmov

Poslovno združenje Jugoslavija-film je lahko zelo zadovoljno z lanskim letom. Po vrednosti je namreč ustvarilo doslej največji izvoz filmov; izvozili so jih za 40,2 odstotka več kot leta 1964, vrednost skupnih aranžmajev pa se je v minulem letu povečala za 22,5 odstotka. Igrane filme je združenje prodalo v 38, kratke pa v 70 držav.

Nenehno raste število dežel, ki se seznanjajo z jugoslovanskim filmom. Največ filmov so v minulem letu prodali mladim afriškimi državam, dosti pa tudi v Avstralijo.

Po zaslugi televizije in uspehov kratkih filmov na mednarodnih festivalih smo lani dosegli izredne izvozne uspehe na teh področjih. Povečanje izvoza v primerjavi z letom 1964 je odlično: porasel je za 87 odstotkov. Opozorimo naj na zanimivo dejstvo, da je poseben urad, ki ocenjuje filme v Zahodni Nemčiji, dal 21 našim kratkim filmom posebna priporočila. Tako smo v teh ocenah prišli na tretje mesto, takoj za Zahodno Nemčijo in Anglijo. Mnoge znane produkcije so ostale daleč za nami.

Največ kratkometražnih filmov smo lani prodali DR Nemčiji — kar šestdeset. Na drugem mestu je Alžirija (56), sledijo pa Francija (40), Nizozemska (27), Kuba (37), Zahodna Nemčija (26), Poljska (34), Anglija (21) in druge dežele.

Lepo smo prodajali tudi igrane filme in presegli smo načrt izvoza v socialistične dežele za 23 odstotkov. Bolgarija je kupila 15 igranih filmov, ČSSR 9, DR Nemčija 16, Poljska 14, Romunija pa 9. V kubanskih kinematografih bodo predvajali kar 17 naših igranih filmov.

V minulem letu smo slednjič prodali tudi na ameriško tržišče. Združene države Amerike so kupile 13 naših igranih filmov. Tako se nam odpira tudi širša možnost prodaje v druge dežele angleško govorečega področja, ker imamo pravico do angleške verzije vseh filmov. Kanada je lani odkupila 10 naših igranih filmov.

Prodor našega filma dokazuje, da se je lepo afirmiral v hudi konkurenci močnih filmskih industrij. Tako lahko pričakujemo še lepše rezultate, pri čemer pa mora storiti vse tudi naša filmska proizvodnja s kvalitetnimi deli.

Record in Export of our Films

The business association of Yugoslavia-film was highly satisfied with their work last year. In quantity they produced, up to now, the biggest export of films. They exported 40,2 percents more than in the year 1964, and the value of joint arrangements also increased by 22,5 percents last year. The sold feature films in 38 countries.

The number of countries acquainting themselves with the Yugoslav films is continually increasing. The majority of films were sold to young African countries, and also to Australia.

On the merit of the television and success of our short films in the international festival, we attained special results in that field last year. The increase of export in relation to the year 1964 is excellent: it shows a rise of 87 percents. We wish to draw your attention to the interesting fact that a special office which assesses films in West Germany gave 21 of our films special recommendation. And so we came, in that estimation, second to West Germany and England. Many well known producers were left far behind.

The majority of short films were sold to East Germany. They bought as many as sixty our films. In the second place Algeria (56), then follow France (40), Netherlands (27), Cuba (37), West Germany (26), Poland (34), Great Britain (21) and other countries.

Feature films were also sold very successfully, and we surpassed the plan of our export to socialist countries by 23 percents. Bulgaria bought 15 feature films, Russia 9, East Germany 16, Poland 14, and Roumania 9. They are going to show as many as 17 of our films in Cuban movies.

Last year we at last entered the American market. United States of America have already bought 13 of our feature films. And thus more possibilities are open for us to sell our films in other English-speaking countries, as we have the right of producing English version of all our films. Also Canada bought ten of our feature films last year.

The break through of our films well affirms that they are able to compete with strong film industries. And so we can expect still better results, to which our film production must render its qualitative work.

OTROCI BERITE

LJUBI OTROCI!

ZADNIČ SVA BILA Z OČKOM NA KONCERTU. PELI SO POTOMCI NAŠIH ROJAKOV IZ CLEVELANDA.

KO SVA SE VRAČALA DOMOV, ME JE OČKA VPRAŠAL:
»SI SLIŠAL, KAKO LEPO SO ZAPELI SLOVENSKE PESMI? PA SO ROJENI V AMERIKI IN MNOGI OD NJIH SPLOH NE ZNAJO GOVORITI PO NAŠE.«

»LEPO SO ZAPELI,« SEM PRITRDIL. »TUDI JAZ BOM ZMEROM PEL DOMAČE PESMI IN VSE SLOVENSKE OTROKE, MOJE PRIJATELJE ŠIROM SVETA, BOM PROSIL, NAJ POJEJO Z MANO.«

»TAKO JE PRAVI!« JE REKEL OČKA. »LEPA DOMAČA PESEM JE KOT POTNI LIST, KI ODPIRA VSE MEJE. DOMAČA PESEM JE KOT SONCE, KI RAZVESELI IN OGREJE SRCE!«

LEPO VAS POZDRAVLJA VAŠ

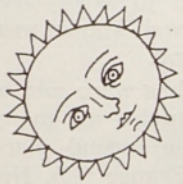
MIHEC.

GITICA JAKOPIN:

PIKAPOLONICA

STREŠICA RDEČA,
PIKICE ČRNE –
NIČ SE NE ZGANE,
NIČ NE OBRNE.

STREŠICA RDEČA,
PIKICE ČRNE –
ŽE JE VZLETELA,
VEČ SE NE VRNE.

STREŠICA RDEČA,
PIKICE ČRNE –
SONCE POZDRAVI,
OBLAKE SREBRNE!

CRTOMIR SINKOVEC

UGANKA

BELI MLINARJI,
ZDRAVI DNINARJI;
PIŠKAVI – POMNI –
GRDI SO IN BOLNI.

(ə[qoz])

PAVLE ZIDAR:

KRUHEK

KLIP, KLAP
KLIP, KLAP
MELJE MLINČEK.
HIJ, HO,
HIJ, HO,
NAŠ VOLIČEK.
SIKA, SAK,
SIKA, SAK,
ŽANJE MAMA.
PIKA, POK,
PIKA, POK,
MLATI STRIČEK.
KRUHEK BEL,
KRUHEK BEL,
JAZ BOM MLEL.

RISALA: LIDIJA OSTERC

SKOPUŠKI MLINAR IN GOSJA PASTIRICA

(Belokranjska)

OB KOLPI JE ŽIVEL MLINAR, KI JE BIL TAKŠEN SKOPORITEC, DA NIHČE NI HOTEL SLUŽITI PRI NJEM. Z VSAKIM POSLOM, KI SE JE BIL KDAJKOLI PRI NJEM UDINJAL, SE JE TAKOLE POGODIL:

»ČE MI BOŠ SLUŽIL LETO DNI, TI BOM DAL IZGOVORJENO PLAČO, ČE PA BOŠ ODŠEL PRED LETOM, TI NISEM NIČESAR DOLŽAN.«

PRI NJEM SO SLUŽILI Hlapci in dekLe, a nihče ni vzdržal pri skopuhu leto dni, ker jim je nalagal preveč dela, jesti pa jim je dal premalo.

POTLEJ SE JE PRI NJEM ZGLASILA UBOGA DEKLICA IN GA PROSILA, NAJ JO SPREJME V SLUŽBO.

»PRESLABOTNA SI,« SE JE MLINAR PONORČEVAL. »A ČE ZA DRUGO RABO NISI, GOSI BOŠ LAHKO PASLA.«

»JIH PA BOM,« JE PRISTALA DEKLICA.

»KOLIKO PO ZAHTEVAŠ ZA PASTIRJEVANJE?«

»NIČ VEČ KOT TOLIKO, KOLIKOR BO TISTEGA DNE, KO BOM ZAPUSTILA VAŠO HIŠO, ŠLO NA MOJ ŽVIŽG ZA MENOJ!« SI JE IZGOVORILA DEKLICA.

MLINAR SI JE MISLIL: EH, NA TVOJ ŽVIŽG BO ŠEL ZA TEBOJ SAMO MOJ PES. TA JE PA ŽE STAR IN NE BO MI ŽAL ZANJ, ČE MI GA BOŠ SPELJALA OD HIŠE.

IN JE PRISTAL NA PASTIRIČINO ZAHTEVO.

DA BI BIL TEGA NIKOLI NE STORIL! GOSJA PASTIRICA JE POTLEJ DAN ZA DNEM PASLA MLINARJEVE GOSI, KI JIH JE BILO TOLIKO, DA BI JIH NE PREŠTELA TRI DNI IN TRI NOČI. NA PAŠI PA JE GOSI NAUČILA, DA SO JI POVSOD, KAMORKOLI JE ŠLA, SLEDILE NA NJEN ŽVIŽG.

MINILO JE LETO IN MLINAR JE DEJAL:

»KO BOŠ OB SONČNEM ZAHODU PRIGNALA GOSI S PAŠE, LAHKO GREŠ, OD KODER SI PRIŠLA. NE POTREBUJEM TE VEČ!« POZNO POPOLDNE JE GOSJA PASTIRICA PRIGNALA JATO GOSI PRED MLIN IN REKLA:

»GOSPODAR, ZDAJ GREM, OD KODER SEM PRIŠLA.«

IN ODHAJAJOČ JE ZAŽVIŽGALA. VSE GOSI SO SE GAGAJOČ ZAPODILE ZA NJO.

»KAM PA, KAM?« JE ZAKLICAL MLINAR IN SI PULIL LAŠE, KO JE SPOZNAL, KAKO BOGATO SI JE PASTIRICA NAPLAČALA. BESNEL JE IN KLEL, POTLEJ PA Z VERIGE SPUSTIL PSA, DA BI PASTIRICO ZAPODIL OD JATE GOSK IN JO PRAZNIH ROK NAGNAL PO SVETU. DEKLICA PA JE POŽVIŽGALA ŠE PSU, KI JE POMAHLJAL Z REPOM IN SE PRIDRUŽIL NJEJ IN GOSEM.

ZDAJCI JE MLINAR SAM POHITEL ZA PASTIRICO. A PREDEN JO JE UHITEL, SE JE VANJ ZAPODIL STAR GOSAK, GA KLJUNIL V NOS IN MU OBVISEL NA NJEM, DOKLER SE MLINARJU NI NOS PODALJŠAL PRAV DO BRADE.

TAKO JE PREBRISANA PASTIRICA UKANILA SKOPUŠKEGA MLINARJA, KI JE Z DOLGIM NOSOM GLEDAL ZA IZGUBLJENIMI GOSMI.

Umril je Milan Medvešek

Izgubili smo velikega prijatelja, upravnika Prosvete Milana Medveška, dobrega poznavalca slovenskega izseljenstva v Ameriki, enega izmed najmočnejših stebrov slovenstva v izseljenskih organizacijah Američanov slovenskega porekla, velikega rodoljuba, ki je do smrti ljubil svojo staro domovino z enakim žarom, kakor jo je ljubil v svojih prvih letih in kakor jo je ljubil v najtežjih časih druge svetovne vojne. Smrt nam je ugrabila zvestega rojaka, ki je s svojimi velikimi organizacijskimi sposobnostmi in z globoko ljubeznijo do slovenskega jezika zvesto skrbel za Prosveto, glasilo največje slovensko-ameriške izseljenske organizacije.

Smrt nam ga je ugrabila prav v dneh, ko so se organizatorji, sodelavci in bralci Prosvete pripravljali na praznovanje njene petdesetletnice; umrl nam je njen upravnik prav v dneh, ko je počastil s svojimi toplimi besedami enega izmed njenih najdelavnejših dopisnikov, clevelandskega rojaka Franca Česna. Umril je Milan Medvešek v dneh, ko je slovenski izseljenski pevski zbor Glasbena Matica pel po slovenskih odrih, v dneh, ko se je odpravljal na pot drugi slovenski pevski zbor, Zarja, da zapoje v stari domovini nekaj svojih najlepših pesmi; umrl je v dneh, ko so naši prostori na Izseljenski matici polni prijateljev iz Chicaga, Clevelanda, Pittsburgha, Californije, Floride, polni bralcev njegove Prosvete!

Ko sem bila v maju v Chicagu, je bil Milan bolan. Ni ga bilo na skupnem sestanku SNPJ, Prešerna in Progresivnih Slovenk, na katerem smo se razgovarjali o sodelovanju med izseljenskimi organizacijami in Slovensko izseljensko matico. Srečala sva se pozneje, na sedežu SNPJ, v njegovi delovni sobi, v upravi Prosvete. Dolgo sva govorila. S toplo besedo je oce-

njeval rojake, ki bi nam pomagali pri zbiranju in pisanju zgodovine slovenskega izseljenstva v ZDA ter z žalostjo govoril o tem, kako se redčijo vrste izseljencev pionirjev. Izrazil je željo, da bi dobili za Prosveto več dopisnikov iz raznih krajev Slovenije. Kot poznavalec mišljenja naših rojakov mi je dal mnogo pobud za pisanje v Rodni grudi in Slovenskem izseljenskem koledarju, hkrati pa izrekel pohvalo o dosedanjem urejevanju naših publikacij. Govorila sva o učbeniku slovenskega jezika, ki ga je izdala Slovenska izseljenska matica in je ponovno naročil 50 izvodov. Govoril je, da bi bilo koristno izdelati kratko zgodovino slovenskega naroda. Z veseljem je sprejel novico, da pripravljamo ploščo za pouk slovenskega jezika in da bo izdala Mladinska knjiga vrsto plošč z lahkim slovenskim besedilom. Razveselil se je zlasti novice, da bo SIM kmalu poslala med rojake ploščo opere Gorenjski slavček. Zelo se je veselil koncerta Slovenskega okteta. Sproščeno vesel nasmeh je bil na njegovem obrazu, ko je to govoril ali poslušal. Svetlo veselje je zasijalo v njegovih očeh tudi v trenutkih, ko sva govorila o njegovi vrnitvi v stari kraj, o Ljubljani, o reki njegovih otroških let, o zeleni Krki. Nikdar ne bo več videla ob svojih bregovih samotnega, zamišljenega sprehajalca iz Chicaga s srečnim, otroškim nasmehom v očeh...

Milan Medvešek, rojen l. 1908 v Novem mestu, je sin Ludvika Medveška, izseljenca povratnika iz ZDA, častnega člana SIM, ki smo ga pokopali letos spomladi na šmihelskem pokopališču v Novem mestu. Leta 1928 je odšel Milan za očetom in bratom Jakobom v Cleveland in se takoj vključil v društveno dejavnost slovenskih organizacij. Imel je velik dar, da je znal navdušiti ljudi; bil je dober igravec in režiser, prizadeven društveni delavec, navdušen patriot in socialist. V Enakopravnosti je bil zaposlen kot pomožni delavec, kasneje pa se je izučil za stavca. Svoj prosti čas, kolikor mu ga je ostalo, je uporabil za pridobivanje novega znanja; učil se je angleščine, ekonomike in političnih ved. Hotel je namreč napredovati, njegov nemirni duh se ni zadovoljil z znanjem, ki ga je prinesel s seboj iz starega kraja, kjer je končal trgovsko šolo. Kmalu je pokazal nove sposobnosti. Začel je pisati pomembne prispevke v Prosveto, Enakopravnost, Prole-

tarca in Slovensko ameriški koledar. Kot član slovenske sekcije takratne ameriške socialno demokratske stranke je bil sodelavec Etbina Kristana, in ko so se bili v njegovi stari domovini težki boji za osvoboditev, je bil vnet pristaš partizanske vojske, aktiven sodelavec vseh akcij, ki so jih ameriški Slovenci in drugi Jugoslovani takrat vršili za čimprejšnjo zmago jugoslovanjskih narodov nad fašizmom in kasneje za pomoč novi Jugoslaviji v njeni izgradnji. Tako je zlasti pomembna Milanova dejavnost v SANS. Kot oficialni predstavnik SANS je skupno z Mirkom Kuhljem obiskal Jugoslavijo, kjer ju je sprejel tudi predsednik Tito in pokojni Boris Kidrič.

Milan Medvešek se je kasneje iz Clevelanda preselil v Chicago. Tam je postal najprej pomožni urednik Prosvete, kasneje pa njen glavni urednik. Kmalu pa se je pokazala potreba po človeku, ki bi gospodarsko vodil tiskarno in hkrati upravo Prosvete. To odgovorno mesto je prevzel Milan in ga je uspešno vodil do smrti.

Izgubili smo prijatelja. Slovenska izseljenska matica z vso bolečino čuti vrzel, ki je nastala s smrtjo Milana Medveška. Bil je eden izmed tistih, ki so najbolj poznali izseljensko vprašanje. Bil je eden izmed najčvrstejših in najzanesljivejših članov v verigi naših prijateljskih stikov z rojaki onstran Atlantskega oceana.

Zima Vrščaj

Kulturni delavec in publicist Frank Cesen

ZDA

■ Pet desetletij Prosvete iz Chicaga

Letos 1. julija je glasilo Slovenske narodne podporne jednote, Prosveta iz Chicaga slavila svojo petdesetletnico. To je vsekakor pomemben zgodovinski mejnik, ki lahko s ponosom prevzame slehernega ameriškega Slovenca, jubilej, ki živo izpričuje našo življenjsko tvornost na daljnih ameriških tleh.

Pravzaprav segajo začetki Prosvete še bolj nazaj, saj je bilo že na tretji konvenciji SNPJ, ki je bila septembra 1907 v La Sallu, Ill. sklenjeno, da dobi organizacija svoj časopis. Prva številka tega lista, ki je bil sprva mesečnik, je izšla januarja 1908. Ko je čez dobro leto Glasilo SNPJ postalo tednik, je bil izvoljen za urednika Frank Kerže. Za njim pa je prevzel uredništvo znani delavski voditelj Jože Zavertnik, ki je ostal urednik do upokojitve leta 1928. V letu 1912 je časopis dobil tudi svojega prvega upravnika in sicer je te posle prevzel Filip Godina in jih vodil do upokojitve l. 1952, to je skozi štiri desetletja. Za njim je postal upravnik Milan Medvešek.

Pravo rojstvo Prosvete je bilo po šesti konvenciji SNPJ, ki je bila septembra 1915 v Pittsburgu. Na njej so sklenili, da se Glasilo SNPJ spremeni iz tednika v dnevnik in se imenuje Prosveta. Ta konvencija je sprejela in pozneje uresničila tudi drug pomemben sklep: da SNPJ dobi lastno tiskarno.

Pred petimi desetletji, 1. julija 1916, je izšla prva številka dnevnika Prosvete, ki je imela takrat že 3000 naročnikov. Poleg glavnega urednika Jožeta Zavertnika je postal drugi urednik Ivan Molek, tretji pa Anton J. Terbovec. List, ki izhaja ob sredah, pa je ostal uradno glasilo SNPJ, ki ga prejemajo vsi člani te organizacije.

Skoz pet desetletij so za uredniško mizo Prosvete sedeli številni ugledni slovenski možje. Po upokojitvi Jožeta Zavertnika leta 1928, je postal glavni urednik Ivan Molek, od leta 1944 je bil urednik Anton Garden, zatem sedanji upravnik Milan Medvešek, od leta 1952 do 1957 Frank Zaitz, od tedaj dalje pa je glavni urednik Prosvete Louis Beniger, ki je bil prej vrsto let pomožni urednik.

Prosveta polno zasluži svoje ime, kar je nešteto krat dokazala v teku let. Vseskozi je bila odločen pobudnik in zagovornik slovenske narodne in napredne misli. V težkih dneh svoje rodne dežele, med zadnjo vojno, je zvesto stala na braniku njenih pravic in v svojih stolpcih z jasno in odločno besedo zakrivala resnico, kdo v Jugoslaviji se bori za njeno svobodo in neodvisnost. Tudi v povojnih letih pri obnovi dežele in vseskozi do danes, kadar so Jugoslavijo zadele elementarne nesreče, je bilo glasilo Slovenske narodne podporne jednote, Prosveta vselej med prvimi, ki so se odločno zavzeli za pomoč. Skoz pet desetletij si je Prosveta pridobila dolgo vrsto odličnih dopisnikov, od katerih danes žal mnoge že krije ameriška zemlja.

Ob jubileju želimo Prosveti, da bi ostala tudi v bodoče, ko bo prihajala v domove med potomce našega rodu, tako odločen pobudnik in zagovornik slovenske narodne in napredne misli kakor doslej in da bi slavila še mnoge jubileje.

Uredništvo

■ Jubilejna kampanja Prosvete

Ob 50-letnici Prosvete je uprava publikacij in tiskarne SNPJ razpisala jubilejno kampanjo za nove naročnike Prosvete. Kampanja bo trajala od 1. julija do konca letošnjega leta. Novi naročniki, ki se v tem času naroče na dnevnik Prosveto, jo dobe za polovično ceno. Jubilejna številka Prosvete bo izšla skupno z vsakoletno povečano izdajo ob Delavskem prazniku in Narodnem dnevu SNPJ v začetku septembra. To bo prav gotovo vsebinsko izredno bogata in pestra izdaja, ki jo bodo tudi slovenski podjetniki in drugi inserenti izdatno podprli z inserati, kakor za to svojo posebno priliko tudi zasluži.

■ Počastitev Franka Česna

Društvo V boj št. 53 Slovenske narodne podporne jednote je v nedeljo 19. junija na svoji izletniški farmi priredilo piknik, ki je imel posebno prazničen značaj. Pred začetkom piknika so namreč s slavnostnim kosilom in posebnim programom počastili svojega člana in zaslužnega javnega delavca Franka Česna.

Glavni govornik na tem lepem slavlju je bil zdaj žal že pokojni upravnik publikacij SNPJ Milan Medvešek, ki takrat še ni slutil, da je to njegov zadnji nastop pred javnostjo. Izbrane točke programa so pa izvedli pevci Zarje, Jadrana, Slovana in Mladinskega pevskega zbora SDD. Frank Česen je med rojaki v ZDA eden najvidnejših javnih in kulturnih delavcev, ki je res zaslužil takšno lepo počastitev.

Slavljenec je po rodu iz Domžal, kjer se je rodil v Dobu l. 1890. V Ameriko ga je odpeljala ladja leta 1906, to je pred šestimi desetletji. V teh šestih desetletjih je bil res najmarljivejši orač na polju naše kulture v ZDA. Dolgo bi lahko samo naštevali, če bi hoteli navesti vsa društva, pri katerih je deloval. Začel je v Clevelandu pri društvu Lunder-Adamič št. 20 SSPZ, bil nato pri društvu Ivan Cankar, ki je bilo ustanovljeno l. 1919, prvi predsednik. V tistem času je dramatika v Clevelandu dosegla višek in dela je bilo čez glavo. Bil je dober igralec in spreten režiser. Kakor v Clevelandu, se je pozneje izkazal na področju slovenske kulture tudi v Detroitu, kamor se je preselil z družino l. 1928. Bil je pobudnik ustanovitve gledališkega odra pri SDD, med ustanovitelji dramskega društva Bled, ki je skozi 10 let uprizorilo 23 večjih in manjših iger in 7 operet.

V letu 1938 se je za stalno spet naselil v Clevelandu. V letih 1940 do 1943 je bil član in predsednik pevskega zbora Slovan v Euclidu. V tem času je režiral tudi več njihovih operet.

Vseskozi pa je bil Česnov poglavitni konjiček: pisanje in seveda branje. Je med najstarejšimi in najbolj prizadevnimi dopisniki lista Prosveta, pri kateri sodeluje že 48 let, v zadnjih letih je tudi njen stalni clevelandski poročevalec. Bil je dopisnik Proletarca in Enakopravnosti, sodelavec Ameriškega družinskega koledarja, Majskega glasu itd., ter seveda tudi publikacij Slovenske izseljenske matice. Sodeloval je tudi pri Narodnem odboru za svobodni tisk v ZDA.

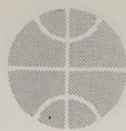
Med prvo svetovno vojno je bil član Jugoslovanskega republikanskega združenja, ki ga je vodil Etbin Kristan. Med zadnjo vojno in po njej je aktivno sodeloval pri SANS ter bil njegov zadnji predsednik. Sodeloval je pri akciji za gradnjo slovenskega kulturnega doma v Trstu itd. Bil je član številnih podpornih društev, Slovenske narodne čitalnice, Čitalnice Slovenskega delavskega doma itd. itd.

Našemuo uglednemu rojaku in sodelavcu k lepemu slavlju in priznanju za njegove zasluge na področju slovenske kulture v ZDA, ki so mu ga izkazali naši ameriški rojaki, tudi naše uredništvo toplo čestita!

■ Carole R. Rogelj — doktor filozofije

Dne 16. junija je promovirala iz zgodovine na Columbia univerzi v New Yorku Miss Carole R. Rogelj, hčerka Rose in Janka N. Roglja, znanega društvenega in javnega delavca iz Euclida, Ohio. V doktorski disertaciji — Slovenci in jugoslovansko vprašanje — je obdelala zgodovino Slovencev v razdobju 1898—1914 in prejela naslov doktorja filozofije.

Carole Rogelj je študirala na Euclid Senior High School, nato na Mather College-Western Reserve v Clevelandu, kjer je dosegla stopnjo B. A. — Bachelor of Arts in kjer je graduirala z redom Magna

Cum Lauda. Leta 1961 je nadaljevala študije na Columbia univerzi, kjer je dosegla stopnjo Master of Arts Degree. Naslednje leto je dobila diplomu za Program of East Central Europe. Po končanih študijah na Columbia univerzi je odpotovala v Slovenijo in se na univerzi v Ljubljani vpisala kot slušateljica zgodovine. Istočasno pa je študirala tudi francoski, nemški, ruski in srbohrvatski jezik. Zelo dobro obvlada tudi slovenščino. Zadnji dve leti je poučevala ameriško in rusko zgodovino na Ohio State univerzi v Columbusu.

Carole je članica Ameriške bratske zveze in Slovenske dobrodelne zveze. Tudi Mr. Rogelj je bil pred leti devet let član izvršnega odbora Slovenske dobrodelne zveze, sedaj pa je član izvršnega odbora Ameriške bratske zveze. Med vojno je bil eden izmed vodilnih odbornikov slovenske sekcije Odbora za pomoč Jugoslaviji (JPO-SS) in Slovensko ameriškega narodnega sveta (SANS), v katerem je sodeloval z Louisom Adamičem in Mirkom Kuhljem.

Mladi ameriški Slovenki, ki je prišla ta mesec že šestič na obisk v Jugoslavijo, iskreno čestitamo k njeni promociji, zlasti še, ker se je posvetila študiju zgodovine naroda, iz katerega izhaja! Želimo ji še veliko uspehov!

M. Š.

■ Ob petnajstletnici Slovenskega okteta

Ob zaključku gostovanja Slovenskega okteta v ZDA je clevelandski prireditveni odbor v soboto 4. junija pripravil posebno počastitev ob petnajstletnici njegove ustanovitve. Prireditve, ki je obsegala slavnostno večerjo in koncertni program, je bila v soboto 4. junija v Slovenskem narodnem domu na St. Clairu. Udeležilo se ga je blizu 500 gostov, med njimi so nekateri prišli tudi iz oddaljenih naselbin. Med udeleženci sta bila tudi jugoslovanski generalni konzul in konzul s soprogama. Uvodno besedo je spregovoril predsednik clevelandskega koncertnega odbora Leo Poljšak, nato pa je program vodil John Sušnik.

Po ameriški in slovenski himni, ki ju je zapela Cecilia Valenčič, so v koncertnem programu nastopili: kvartet Mladinskega zbora iz Waterloo rd, J. Valentinčič in D. Vadnal od krožka št. 2 SNPJ, kvartet zbora Slovan, duet Margaret Peresutti in Ella Samanich od zbora Triglav, Frank Kokal in Jennie Fatur od pevskega zbora Zarje, duet pevskega zbora Jadran (Angela Zabjek in Toni Prime) ter mešani kvartet Glasbene matice, v katerem so zapeli Edi Kenik, Frank Bradach, Caroly Budan in June Price. Slavnostni govornik je bil Michael

Kumer, ki je v vznešenih besedah v imenu naših ameriških rojakov čestital oktetu k jubileju. Govorili so še okrajni sodnik Prijatelj in za Slovenski oktet Bogdan Pogačnik, ki se je zahvalil za topel sprejem in pozornost ter poudaril velik pomen naše pesmi pri krepitvi kulturnih stikov ne le z ameriški Slovenci, temveč tudi z drugimi narodi po svetu. Za zaključek je zapel še Slovenski oktet.

Brzojavke in pismene čestitke so poslali: društvena delavca Tone in Tončka Garden, pevski zbor Jadran, pevski zbor Glasbene matice, predsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščaj in drugi.

■ Predvajanje filmov

Filmi: »Lastovke se vedno vračajo«, »Nenavadni lov«, »Na slikoviti obali«, »Iz snega v cvetje« in »V dolini Soče« so bili predvajani v naslednjih naselbinah: Klub upokojencev v Euclid, Ohio 15. januarja 1966. Priredil Krist Stokel. Prispevali so \$ 50. Klub upokojencev na St. Clair Ave. Cleveland, Ohio 6. februarja. Priredil Joseph Okorn. Prispevali so \$ 20. Klub upokojencev v Middlesex, Pa. 20. februarja. 1966. Priredil Anton Valentinčič. Prispevali so \$ 20. Klub upokojencev na Holmes Ave. Cleveland, Ohio 5. marca 1966. Priredil John Trček. Prispevali so \$ 20. Klub upokojencev v New Smyrna Beach, Florida 27. marca 1966. Priredil Louis Rebol. Prispevali so \$ 29. Društvo »Simon Gregorčič« Toronto Ont. Canada 17. aprila 1966. Priredil L. A. Stegu. Prispevali so \$ 6,25. Klub upokojencev iz Waterloo Rd. Cleveland, Ohio 6. maja 1966. Priredila Mary Debevec. Zbrali so \$ 12,50. Frank Rokavec je daroval za slike \$ 5. Klub upokojencev iz Barberton, Ohio 22. maja 1966. Priredil Anton Okolish. Prispevali so \$ 25. Klub upokojencev v Fontana, California 29. maja 1966. Priredil Michael Glad. Društvo št. 304 SNPJ v San Francisco, California 5. junija 1966. Priredila Mrs. Mary Sommers. Za zadnji dve še ni odgovora glede prispevkov.

Skupni prispevki od predvajanja filmov znašajo \$ 187,75. Za poštino, zavarovalnino, znamke in papir so znašali izdatki \$ 32,75. Preostanek \$ 155 je bil izročen Slovenski izseljenski matici.

Krist Stokel

■ Slovesnost v Pittsburghu

Slovenski književnik Matej Bor, ki se je mudil v Združenih državah Amerike kot predstavnik slovenskega PEN kluba na newyorškem kongresu PEN klubov, je v imenu društva slovenskih pisateljev 26. julija izročil univerzi v Pittsburghu dopisni kip ameriškega književnika slovenskega rodu Louisa Adamiča. Na slovesnosti ob tej priložnosti sta o življenju in delu Louisa Adamiča govorila ameriška književnica Ruth Mitchel in Matej Bor.

ARGENTINA

■ Folklorni festival

Sestro Odilo iz Buenos Airesa že poznamo po njenem delu v bolnišnici Alvear, kjer je glavna sestra na kirurgičnem oddelku, pomočnica dr. Botininija. Rodila se je v Polju pri Ljubljani, študirala v Ljubljani in Avstriji in se kot mlada sestra podala na dolgo pot v Argentino, kjer je že nad trideset let nepogrešljiva sestra-bolničarka.

Pa tudi na kulturnem področju se vneto udeležuje. Dne 15. maja je organizirala velik folklorni festival, na katerem so sodelovali Čehoslovaki, Poljaki, Rusi in Jugoslovani. Na festivalu je nastopil mešani zbor društva Zarja in Gospodarskega podpornega društva pod vodstvom Jožeta Samca, ki je zapel nekaj priljubljenih narodnih pesmi. Sodelovali so tudi predstavniki Avstrije in seveda domači ansamblji iz Argentine. Program je bil odlično izveden in sestra Odila je bila zaslužno lahko zadovoljna. Od dobička namerava kupiti kino-projektor, da bo lahko predvajala filme svojim bolnikom.

M.

■ Društvena obletnica

V soboto 21. maja je Gospodarsko podporno društvo v Villa Devoto praznoval 31. obletnico ustanovitve. Za ta dan so člani pripravili prijeten program. Uvodno besedo je imel predsednik društva Silvio

Pevski zbor Ljudskega odra v Argentini. V sredi pevovodja Nestor Skof, o katerem smo poročali v prejšnji številki, da se je smrtno ponesrečil

Paulin, potem pa nam je znani otroški zborček pod vodstvom Branka Lična in Hektorja Bonana zapel nekaj priljubljenih slovenskih narodnih pesmi. Ti otroci so zares bodočnost in ponos slovenske naselbine v Villa Devoto in starejši naseljenci niso zaman ponosni nanje. Program so nadaljevali z igro v španskem jeziku, za konec pa je mešani zbor pod vodstvom Jakoba Kreblja zapel nekaj slovenskih narodnih pesmi. Prireditev je bila dobro obiskana. M.

■ Asado pri Ljudskem odru

Republika Argentina praznuje 25. maja praznik neodvisnosti, ko se je leta 1810 osvobodila izpod španskega jarma. Skoraj vsako leto na ta dan priredi društvo Ljudski oder asado. Tako je bilo tudi letos. Asado je bil zelo dobro obiskan, mnogi niso več niti dobili vstopnic. Vse priznanje kuharjem in kuharicam za tako odlično pripravljeno asado. Posebej smo bili veseli, da smo v svoji sredi lahko pozdravili našega priljubljenega poslanika Pavla Bojca s soprogo, kulturnega atašeja R. Strelca in druge z jugoslovanskega poslaštva. M.

■ Lepo priznanje

Slovensko čebelarstvo ima svojo tradicijo. Ponosni smo na našega bohinskega rojaka Antona Janšo, ki se je prvi izkazal tudi pred tujim svetom na tem področju. Tudi v Argentini je precej razvito čebelarstvo, zlasti v provinci Buenos Aires, kakor poroča majska izdaja Lipe. Z veseljem in ponosom smo iz tega lista tudi zvedeli, da je bil naš rojak Franc Gustinčič, ki se kot čebelar lepo uveljavlja na velikem posestvu »La Violeta« na zahodu province Buenos Aires, letos izvoljen za predsednika tamkajšnjega čebelarskega društva. S to izvolitvijo so mu hoteli izkazati posebno priznanje za njegove zasluge in strokovno znanje na področju čebelarstva.

■ Novi grobovi

V majski Lipi je tudi osmrtnica Rezke Škodnikove, rojene Humar, ki je v Buenos Airesu umrla letos 22. aprila. Tudi v Sloveniji nas je ta vest presenetila in pretresla, saj smo se z gospo Rezko srečali komaj pred nekaj leti. Tako vesela je bila in živahna, vsa polna vtisov.

Njenemu soprogu Jožetu Škodniku in vsem ostalim izrekamo iskreno sožalje. Enako izrekamo globoko sožalje svojcem pokojnega Tomaža Kodelj, kateremu je v istem izvodu Lipe njegov prijatelj Tone P. posvetil lepe poslovilne besede ter v njih jasno prikazal njegov lik zavednega sina naše dežele, ki se je zlasti izkazal pri zbiranju pomoči za domovino.

Uredništvo

ŠVEDSKA

■ Dobili bomo dom Jugoslovanov

Jugoslovani v Köpingu so na posebnem sestanku sklenili, da bodo ustanovili svoj dom Jugoslovanov. Švedske oblasti so ustanovitev doma že odobrile, zdaj je treba najti le še ustrezne prostore. Na naših zelenih poljih se je spet pojavil nov jugoslovanski nogometni klub, ki žanje kar lepe uspehe. V moštvu so sami Jugoslovani. Moštvo tega kluba nosi bele majice z jugoslovansko trobojnico na prsih. V nogometu se Jugoslovani na švedskem lepo uveljavljajo. Jugoslovan Popović iz Zemuna brani gol pri najboljšem nogometnem klubu v Köpingu, kateri igra v tretji švedski ligi. Za nogometno tekmo med Jugoslavijo in Švedsko, ki je bila konec junija v Malmöju, je bilo med Jugoslovani veliko zanimanje. Zmagali pa so Švedi.

Albert Zuppin

FRANCIJA

■ Novice iz združenja Jugoslovanov v Pas-de-Calaisu

Združenje Jugoslovanov v Pas-de-Calaisu je imelo svoj redni letni občni zbor letos 17. aprila v svojih društvenih prostorih v Sallauminesu. V novi odbor so bili izvoljeni: za predsednika Franc Kastelic, za podpredsednika Hubert Pečnik, za tajnika Ivan Demšar, za blagajnika Justin Čebul ter za odbornike Franc Filipič, Nežka Jež, Jože Zorko in Viktor Rahle.

Ob občnem zboru je imelo društvo 134 članov, zdaj pa jih ima že okrog 160, sklenili pa so, da bodo do letošnjega praznika republike Jugoslavije, 29. novembra, število članstva dvignili najmanj na 200 članov. Članstvo združenja ni več omejeno le na področje Pas-de-Calaisa, temveč sega tudi že na področje pokrajine Nord.

Razpravljali so tudi že o letošnjem praznovanju dneva Jugoslavije 29. novembra. Združenje predvideva za proslavo tega praznika 20. november. Za sodelovanje na tej prireditvi so naprosili kulturno zabavni ansambel iz Zasavja, obenem pa jih bo obiskala delegacija trboveljske občine, ki bo obenem tudi gost pobratene občine Sallaumines. V načrtu imajo tudi razstavo, ki bo prikazovala gospodarski in kulturni razvoj obeh pobratenih občin — Trbovelj in Sallauminesa.

Dne 14. julija pa so ob francoskem državnem prazniku obiskali predstavniki občine Zagorje pobrateno občino Avion, kjer je bila ob tem času prirejena tudi razstava o gospodarskem in kulturnem razvoju občine Zagorje. Tudi letos bo med počitnicami skupina otrok iz Trbovelj in Zagorja letovala pri slovenskih družinah v Pas-de-Calaisu, kar bo nedvomno še okrepilo medsebojne stike. A. Kukovica

■ Prireditev v Parizu

V soboto 13. junija je društvo Bratstvo in jedinstvo priredilo zabavo v občinski dvorani tretjega kvarta v Parizu. Kljub pozni sezoni za prireditve v zaprtih prostorih, je bila zabava zelo lepo obiskana. Prišlo je nad tristo obiskovalcev, med njimi poleg članov društva tudi številni naši francoski prijatelji. Navzoč je bil tudi jugoslovanski poslanik Mita Miljković s člani poslaništva. To je bila zadnja prireditev v tekoči sezoni. Prvo v prihodnji sezoni imamo v načrtu za oktober, podrobneje pa se bomo o njej dogovorili na društvenem sestanku v juniju.

B. Petrovič

■ V Parizu so proslavili dan mladosti

Dne 11. junija je društvo Bratstvo in jedinstvo v Parizu priredilo proslavo dneva mladosti. To je bilo že drugič, da je društvo Bratstvo in jedinstvo priredilo to proslavo. Na prireditvi se je zbralo krog štiristo članov in prijateljev društva. Med udeleženci je bil tudi jugoslovanski poslanik M. Miljković. Navzoč je pozdravil podpredsednik društva Anton Čeko. Program prireditve je bil zelo pester. Sodelovali so člani orkestra in folklorna skupina ter naša znana pevka popevk Tereza Kesovija, ki že dalj časa živi v Parizu. Predsednik društva Božo Petrovič je izročil Terezi Kesoviji po nastopu v imenu društva šopek cvetja. Po programu je bil ples, ki je trajal do zore.

Prispelo je sinovo pismo

O hišica očetova, ki so jo zgradile roke davnih dedov, tako majhna, tako skromna in vendar zame tisočkrat lepša in dražja mojemu srcu od modernih palač

(Odlomek iz nekega pisma)

Pisala nam je Cilka Kokot iz Rogaške Slatine, ki nam je pred meseci poslala žalostno pismo, s katerim je rotila svojega sina, ki je odšel v svet, naj se ji vendar oglasi. Pismo smo objavili v Rodni grudi. Vsa srečna nam je zdaj sporočila, da je Rodna gruda našla njenega sina. Takole nam piše:

»Sporočam vam, da mi je sin France zdaj vendar pisal iz Avstralije. Celih osemnajst mesecev nisem vedela, kaj je z njim. Saj razumete, da sem bila v velikih skrbeh. Sporočil mi je, da se je med tem oženil s slovenskim dekletom, imel je veliko stroškov in opravkov z ureditvijo doma in zato ni niti pisal. Res velik kamen se mi je odvalil od srca, saj imam samo dva sinova in ljudje so me plašili in govorili vse mogoče. Hvala vam!

Zelja matere Cilke Kokotove, ki je iskala in rotila svojega sina, naj se ji oglasi, je imela med našimi braci na tujem močan odmev. Mnogi so to v pisemih omenjali. Enega od teh pisem, v katerem je rojak Kravanja iz Nemčije izlil svoje občutke tudi v verze, smo objavili v junijski Rodni grudi.

Tako je pač, kakor je povedal rojak Kravanja v svoji pesmi. Matere po vsem svetu in skoz vse čase ostajamo enake: vedno nosimo prav sredi srca skrb za svoje otroke, za male in velike in ta skrb je tem večja, čim delj so odšli naši otroci. Če se tej skrbi pridruži negotovost, se spremeni v najbolj pekočo rano. Ali je to težko razumeti?

Seveda, razumeti pa je treba tudi otroke. Treba je raziskati vzroke, zakaj ne pišejo. Marsikdaj je temu res vzrok malomarnost, toda v večini primerov ne. Posebej velja to za naše mlade

ljudi, ki so odšli na delo v tujino. Tam so zaživel čisto drugače. Čeprav morda za svoje delo dobe kar lep zaslužek, pa je njihovo življenje v mnogočem povezano s skrbmi, katerih doma niso imeli. Predvsem se je treba znajti v čisto novih okoliščinah, se priučiti jezika, si urediti življenje. Mnogi se v začetku pri iskanju primernejše zaposlitve selijo iz kraja v kraj, neredko tudi iz dežele v deželo, kakor se je tudi sin Cilke Kokotove, ki se je iz Nemčije izselil v Avstralijo. V želji, da bi si v kratkem času prislužili čim več, se naši ljudje zaposlijo tudi pri nadurnem delu, tako da jim ostane kaj malo časa. Seveda pa to ni izgovor, da ne bi utegnili toliko sesti in napisati vsaj kratko kartico domačim.

Mlad Slovenec, ki dela v Nemčiji, nam je o tem takole pisal: »Tudi jaz sem med tistimi malomarneži, ki se pol leta nisem oglasil domačim. Zakaj? Ob prihodu sem naletel na velike težave, ki jih nisem predvideval. Delovno mesto sem štirikrat premenjal, tudi stanovanja dolgo nisem imel in sem stanoval pri nekem znancu na verandi. Z jezikom sem imel težave — ali naj bi o vsem tem pisaril domačim, za katere sem vedel, da imajo svojih skrbi zadosti, posebno še, ker jih je v zadnjem času doletela smrt v družini? Raje sem malo počakal, da sem lahko sporočil veselejše novice...« Drugi rojak pa nam je ob svojem obisku povedal: »Dober delavec sem, tako pravijo, ampak to vem, da sem za pisanje strašno zanič. Prava lenoba. Kar ne morem se pripraviti, da bi napisal kakšno pismo, niti karte ne. Takšen sem pač. Zdaj, ko sem se oženil, bo bolje, moja Tončka pa rada piše pisma...«

Nekaj nasvetov

Pijače na potovanjih in izletih. Prednost dajemo sadnim sokovom, mleku, mešanim mlečnim in sadno mlečnim pijačam. S temi pijačami utrujeni organizem hitro okrepi, ga oskrbimo z lahko prebavljivimi hranili in vitamini. Nudimo mu pa še nekaj! V vsakem sadju in v mleku je mnogo rudninskih soli, med njimi tudi kuhinjska sol. Ob vročih dnevih se več potimo kot navadno in s potom izločamo tudi sol. Ob izrednih naporih, kot so dolge peš hoje, kolesarjenje, izredna vročina, s potom izločimo preveč soli. Z omenjenimi pijačami pa jo v veliki meri povrnemo.

Kopanje s polnim želodcem je nevarno! Po vsakem obilnejšem obroku hrane nastopi večja ali manjša utrujenost, ker sta srce in krvni obtok bolj zaposlena pri prebavi. Zato bi moral vsak kopalca, glede na obilnost obroka, nehati s kopanjem za eno ali dve uri. To velja tudi za mlade in izurjene kopalce. Misel, da nas bo skok v mrzlo vodo osvežil in pregnal utrujenost, je zmotna in za mnoge lahko usodna, ker pride do nenadnega zastoja v krvnem obtoku in s tem do nesreče. Ob vročih dneh in pred kopanjem uživajmo lahko hrano in v pogostejših, a manjših obrokih.

Vrat izdaja vaša leta

Vsakdanjo nego obraza ne smete končati pri bradi. Paziti morate tudi na vrat, ki pogosto še takrat, ko je obraz še svež, izdaja vaša leta. Prvi nasvet za nego vratu: umivajte vrat vsako jutro z nežnim milom in hladno vodo. Mrzla voda je odlično sredstvo za okrepitev in osvežitev kože. Tako umiti vrat namažite s hranljivo kremo, toda pazite: vtrite jo v kožo od zgoraj navzdol, oziroma od brade proti koncu vratu, od ušes proti ramenom. Pri tem ne pozabite na tilnik. Tilnik namažite s krožnimi gibi.

Zvečer pred spanjem, ko očistite obraz, očistite tudi vrat. Potem ga dobro odrgnite z rokavico za kopanje in nazadnje namažite z dobro hranljivo kremo.

Kadar utegnete, mahajte z glavo z leve na desno in z desne na levo, sunkovito in krepko. Zjutraj ali zvečer ležite na posteljo, toda tako, da vam glava visi navzdol. Potem jo dvigajte počasi, dokler ne zagledate prste nog. To vajo večkrat ponovite. In končno: hodite vedno z vzravnanim vratom!

Lasje — ogledalo vašega zdravja in lepote

Statistika je pokazala, da ima sedem od desetih žensk pokvarjene lase zaradi slabo napravljenega trajnega kodranja, barvanja itd. Če ste vi med temi nesrečnicami, si lahko pomagate z uspešnim zdravljenjem. Najprej se lotite masaže temena, ki traja deset minut. S konci prstov masirajte od tilnika proti čelu. Po tej masaži je na vrsti »hranjenje« las. Rzne drage kreme, ki jih prodajajo v ta namen, lahko zelo učinkovito nadomestite z olivnim ali ricinusovim oljem. Važno je le, da olje dobro vmasirate v lasišče, potem pa pramen za pramenom namažete tudi konce las.

Temu sledi parjenje las, da bo hranljivo olje še bolje prodrlo v notranjost. Za to potrebujete lonec vrele vode. Nad soparo nagnite glavo, tako da vam lasje padajo naprej in pri tem pazite, da z obrazom ne pridete preblizu. Pazite tudi, da se vam lasje ne namočijo v vodi. Čez glavo se pokrijte z brisačo in pustite, da deluje para na lase 4 do 5 minut. Potem počakajte toliko časa, da se lasje ohladi in raztegnejo.

Zdaj pride na vrsto umivanje. Namesto dragega specialnega šampona vmešajte dva rumenjaka z dvema žličkama mandljevega olja. S to mešanico namažite lase in jo pustite nekaj minut na lasišču. Potem lase izperite in še enkrat namažite. Potem temeljito izperite z mlačno — nikakor ne prevročo — vodo.

Vse to — masažo, parjenje in pranje — ponovite dva do trikrat na teden in to tri tedne po vrsti. Dobro je, če boste med tem zdravljenjem pojedli dnevno dve do tri tablete B vitamina.

Nad uspehom boste navdušeni!

Za ljubitelje morskih rib

Skuše na primorski način. Skuše očistimo in pod tekočo vodo oplaknemo. Potem jih položimo z glavami navzdol na nekoliko visečo desko, da se odtečejo. Lahko jih osušimo tudi s krpo. Nato jih nasolimo, potresemo s poprom, povaljamo v moki in na ogreti maščobi opečemo. Ribe so pečene, ko pri kosti niso več krvave, ostati pa morajo še sočne. Pečene zložimo na krožnik. Olju, ki je ostalo pri peki, pa dodamo grobo sesekljan česen in drobno narezan peteršilj. Ko oboje nekoliko ovne — zarumeneti ne sme — zvrnemo vse skupaj na ribe. Poleg se odlično poda kuhan krompir ali pa radič s fižolom.

Pečena tunina s paradižnikom. Tunino razrežemo tako, da mesna vlakna prerežemo povprek. Kose mesa posolimo, popramo, potresemo z moko in na ogretim olju najprej z ene, nato pa še z druge strani svetlo rumeno zapečemo. Ko je tunina pečena, odlijemo odvečno olje, dodamo paradižnikovo mezgo, žlico vina in malo sesekljanega peteršilja. Prilijemo zajemavko vode in še malo dušimo. Tako pripravljeno tunino lahko ponudimo tudi hladno.

Brodeto. Poraba: kilogram različnih vrst rib, 30 dkg čebule, glavica česna, 12 dkg olja, šopek zelenega peteršilja, nekaj zrelih paradižnikov ali žlica paradižnikove mezge, sol, poper, lovorov list, vejica rožmarina, 1 dcl razredčenega kisa in 2 dcl vina.

Izdelava: V dobro položeni kozici ogrejemo olje, dodamo drobno narezano čebulo in pražimo, vendar zarumeneti ne sme. Dodamo česen, peteršilj, paradižnikove kocke ali mezgo, prilijemo nekaj vode, kisa in polovico vina. Ko dobro prevre, vložimo v to osnovo na kose razrezane očiščene ribe. Poleg kuhamo tudi glave, da bo brodetu okusnejši. Solimo, popramo, dodamo lovorov list in vejico rožmarina, pokrijemo in pustimo, da prav počasi vre. Čas kuhanja je sicer odvisen od rib, vendar je brodeto po navadi v eni uri kuhan. Med kuhanjem ga ne mešamo, ampak kozico samo potresemo. Kuhanemu brodetu prilijemo še malo vina in potresemo, da se zmeša. Brodetu lahko dodajamo: kapre, na tanke lističe narezano limono ali košček limonine lupine, ponekod mu v jesenskem času dodajo tudi nekaj grozdnih jagod.

Kvaliteta brodetja je odvisna od rib in od priprave.

Brodeto serviramo ponavadi s polento. Ker je pripravljen na olju, lahko jemo tudi hladnega. Hladnega ponudimo tudi brez polente.

Marinirane ribe. Mariniranje je zelo primerno za škombre, sardale ali velike sardone. Očiščene in osoljene ribe povaljamo v moki in spečemo na vrelom olju. Zložimo jih na podolgovat krožnik ali plitvo skledo. Iz kozice, kjer smo jih pekli, odlijemo večji del olja, na ostanku zarumenimo pol žlice moke in tanko zrezano čebulo. Preden čebula zarumeni, primešamo še strok česna, lovorov list, vršiček rožmarina, košček limonine lupinice in še prav malo solimo. Premešamo in prilijemo po okusu kisa in malo vode. Zavremo, malo ohladimo in vlijemo na pripravljene ribe. Ribe naj stoje v tej marinadi en dan.

Za smeh

Kot mlad fant sem pri rudniku eno leto premog s konjem vozil, nato pa sem dobil drugo delo pri stroju v samotni. Tam pa se nisem nič prijetno počutil, zaradi miši, ki so kar mrgolele okrog mene.

Pa sem se spomnil našega pridnega mačka, ki mi bo gotovo pomagal iz zadrege. Neki ponedeljek zjutraj sem oprano šihtno obleko oblekel že doma in sem skrivaj našega mačka stisnil pod jopič.

Bilo je megleno in ni nihče opazil, kaj nosim pod jopičem, maček se je pa tudi na toplem kar dobro počutil. Tako sem prišel do rudnika, v eno roko sem vzel rudniško svetilko, z drugo sem pa tesno stiskal jopič in mačka pod njim. Tako sem se postavil v vrsto in čakal, da se odpeljemo v jamo. Zlomek je bil pa v tem, da sem pozabil, da ima maček tudi rep in ta rep je en češki falot, ki je stal za menoj, zagledal ter ga seveda pošteno vščipnil. Kaj je bilo potem, si lahko mislite.

Maček je zamijavkal na ves glas: Mijauuu! me pošteno opraskal ter jo med glasnim krohodom kameradov pobrisal naravnost domov. Dolgo potem niso nanj pozabili in ko sem se zjutraj prikazal v rudniku, se je od vseh strani oglasilo: Mijauu!

Iz spominov pokojnega rudarja Sikoška iz Gladbecka

Ivan Potrč

Ob košnji

„Nesmilečno življenje“

(Odlomek iz novele)

Bilo je vroče, ko da se je sonce ustavilo, opečna streha na hramu je bila ko pod žerjavico. Na hram, pod to razgreto streho smo morali mlajši, da bi razvlačili seno in ga sproti stlačili, in tako se je zgodilo, da sva se znova znašla s Tiliko. Pri prvem, pri drugem vozu sem tlačil sam, zatem, ko se je po hramu zatlačilo, je prišla na krmo tudi Tilika.

Ne vem, ali sem jo sam vabil, da je prišla na moj konec, za streho, vem pa, da sem bil srečen, da je prišla. Zdaj se je seno zares drobilo, do kože smo ga bili polni. Tilin ožgani obraz je žarel od vročine, lasje, ki so ji silili izpod lanene rute, so bili polni sena. Vsa razžarjena je hodila po krmi, vlačila naročje sena in ga zatlačevala za streho; tudi sam sem moral biti tak, to vem, da smo bili na hramu vsi kakor pijani in zmartrani od vročine.

Grabil in vlačil sem seno in prijel za njeno nogo, ne da bi hotel — spreletelo me je, da sem nehote odtegnil roko; moral sem se ji zazdeti zelo preplašen, ko se je zasmejala in povprašala:

»Si se zbodel, a ne?«

»Ne,« sem na naglo odgovoril, »nisem vedel,« in že me je bilo sram, in že me je tudi mirila, tolažila.

»Saj ni bilo nič, a ne?«

Nič ni bilo, ali v meni je bilo od tistega prijetnega hlada, ki sem se ga dotaknil, vendarle vse narobe. Kaj vse mi je zeneda zrojilo po glavi, vsega tega sem se bal, vseeno pa sem vedel za vse pravice, ki jih je mladi svet imel, ko je bil enkrat na hramu, ko je tlačil seno ali otavo. Tudi jaz sem bil pijan od vročine in od mladega sena, tako je vse močno in omotično

dišalo, ali pameti nisem in nisem mogel zgubiti, vedno je prihajala za mano.

In v tem neumnem bojevanju, ko me je tisoč misli preganjalo, kaj bi lahko storil — bila sva sama na senu, na hramu, ljudem z oči —, me je Tila poklicala: bilo je zaradi odprtega strešnika, ki sem ga skraja odprl, in ga zdaj ni in ni mogla zapreti.

»Ne morem,« je postokala. »Pridi, potisni ga nazaj!«

Spustil sem se za streho, k njej, zmigal strešnik in ga potisnil na staro mesto. Zatem sem hotel zlesti nazaj, a me je dekle znenada prijelo za roko ter si jo zaneslo na lice.

»Joj, kako vsa žarim!« je zadihano vzkliknila.

»Pa ne vsa,« sem povedal.

Pogledala me je, ko da me ne razume docela, in rekla:

»Vsa žarim, vsa... Pa prav vsa...«

Tičala sva za streho, ko v kakšnem lijaku, da sva bila nehote drug ob drugem; a ko sva zdrsnila nekaj niže, do desk, si nisva mogla več pomagati — bila sva tesno drug ob drugem, zaslišal sem srce, kako ji je tolklo; bil sem bos in začutil sem tisti poprejšnji hlad na svojih nogah.

»Ne, tako hladna si,« sem začel pošepetavati ko vročičen, »tako nazarensko hladna...«

Hotel sem se skloniti, da bi jo prijel za nogo, da bi se dotaknil tistega poprejšnjega hlada na njenih litkih, bližina me je napravila voljnega za vse, a me je vnovič, ko včeraj, prijela za roko in me narahlo stisnila.

»Zmirom ostani, zmirom...«

Vnovič je bilo ko snoči, ko za navlom; znova je prestalo šelestenje krme, znova je nastala tihoča, da si jo lahko poslušal... in znova sva lahko zaslišala, kako je zadišalo mlado seno — Tilika, dekle tesno ob meni, da sem vnovič začutil dekliški hlad skozi obleko, skozi njeno krilo, Tilika, dekle pa je šepetal... , bilo je ko včeraj.

»Zmerom bi hotela biti tako, sredi takšne krme, sredi sena, ki ga pokosijo... — tako nazarensko pijano je... Vsako poletje, ob košnji, bi rada pobegnila na hram, na krmo, da bi tam ležala in sanjala, a me domači ne pustijo. Pride noč, zareglja ribnik, zatem pa nastane takšna tihoča... z našega hrama se sliši vse, celo dolina, vse do lesov, vsak glas je slišati. Ko bi prišel k nam na hram, bi lahko slišal...«

Zamrmral sem, ne da bi kaj povedal, tako tesno mi je postalo.

»A ne?« je povprašala.

»Saj, bi že prišel,« sem rekel, da sem nekaj povedal, in drobnil krmo s prsti.

»Saj, saj ni treba,« me je narahlo zavrnila in povedala, »saj vem, kako bo s tabo,« — spreletelo me je, o čem razmišlja — »samo pogovarjava se, a ne?«

Preden sem utegnil kaj odgovoriti, me je vnovič stisnila za zapetje, si zanesla roko na jopico, na prsi, da sem zaslišal kako ji tolče, globoko vzdihnila in zašepetala:

»Poslušajva... Zmirom ostani...«

Ne vem, koliko časa sva bila tako, sredi sena in tišine, ki je nastala na hramu — kazalo je, da so menjavali spodaj vozove, praznega proč, naloženega k hramu — še dandanašnji bi lahko čutil hladno roko, bi lahko slišal, kako ji bije za bluzo, počasi in ko da bi se srce zaletavalo, ko da bi tudi ono, srce, zadrževalo dih in poslušalo, zatem... zatem pa lovilo sapo, ko... ko sva oba zaslišala — bilo je v kolarnici, pod nama — najprej Rožmarinko, sladko, kakor še ni bila nikoli, zatem Jirgleca, zasmehljivega, da me je zona spreletela.

»Skoda fanta, ko bo novo mašo pel... Tak šikan par bi bila.«

Jirglec se je najprej zarežal, zatem do kraja povedal.

»A misliš, Rožmarinka, da bo brez kuharice živel. Farji, ti, šele ti so pravi!«

Tilikina roka me je stisnila, da tudi dahnil nisem več; počakala sva, da je pod nama utihnil smeh, da so odšli iz gumne, in da je začel Jirglec vpiti iz privoženega voza.

»Ho-la, tláčita, če bi rada, da spravimo na hram!«

Dekle je spustilo roko; splezal sem izza strehe in potegnil dekle izza nje. Zatem sva tlačila, do kraja, do večera, a nič več se ne spominjam, da bi seno dišalo; tudi spomin na dekle je preminil, ko da bi se srce prestrašilo. Bilo je še tisti večer, po večerji, to še vem, ko sem odšel za ókol, da bi pričakal Tilo, ko bi šla tam mimo; tako nazarensko srečen bi bil, ko bi lahko odšel z njo, da bi odšla na hram in da bi poslušala nočne tihoče. Slišal sem Tilo, kako je voščila lahko noč pred hišo, zatem pa — spreletelo me je — govorico sèm z dvorišča in vse do ókola: bila sta Tilika in Jirglec.

»Kaj bo pa zdaj iz tega Tilika? Te je kaj dobro potlačil, a?« je povprašal Jirglec in se hihital.

Vso kri mi je pobiralo.

Dekle ni dolgo nič odgovorilo, samo hojo njenih nog sem slišal, nato pa je rekla, ko da bi zavzdihnila:

»Tako trapast se mi zdiš, Jirglec, ko Rožmarinka...«

»Ali misliš, da so takšni, farški, kaj drugačnejši? Da boljše rašijo? Tilčka?«

Ne, ni mu več odgovarjala, meni pa je zdaj resnično in do konca pobralo kri. Zatem sem slišal neko namikavanje za grmovjem in zadihane Tilikine besede, kako je prosila.

»Zmirom me pusti... Zmirom... Jirglec!«

Zatem se je zasmel Jirglec, nekaj zatem Tilika, zatem oba, veselo in pridušeno, ko da bi se znenada oba zbala, da bi ju slišal.

Ne vem ali ne spominjam se več, kako sem prišel v hram, pozabil pa nisem, da so me roke, vsi sklepi na njih boleli, ko sem nekaj zatem v hiši legel in se zastrmel v temne križe na oknih — tako sem stiskal pesti.

Ignac Koprivec

Pot ne pelje v dolino

(Odlomek iz romana)

Sin je ležal v senci za hišo. Pokleknil je k njemu. Bil je v nedeljski srajci in hlačah. Videl je: ko je prišel s poti, se mu ni ljubilo niti preobleči. Doma ni bil tak. To obleko mu je kupil, ko je prišel z dela na Pohorju. Tesna mu je. Seveda, takemu fantu bi bilo treba obleko, ki bi z njim rasla. Prizadelo ga je, ko je videl, kako je postaran. Šepeče, da bi ga zbudil, a ne more. Ko mu raziskuje s pogledom telo, se mu v prsih razrašča spoznanje, da to ni več tisti človek, ki ga je še pred kratkim imel v svoji hiši. Začudenje mu je krčilo veke. Razgledoval se je naokrog, če bi ga kdo videl in če bi razumel, kaj se v njem dogaja. Odkar je odrasel, ni bil še nikoli tako sam z njim. Zdelo se mu je, da je razpet na natezalnico. Težko je dihal, prsi so mu vztrepetavale. In v hipu se mu je ta odtujeni sin s podhrtevajočimi rokami in z vznemirjenim telesom zasmilil. Tako si reven, a bil bi rad možak. Odšel si, ko ti je dom potrebnější od kruha. Približeval se mu je z obrazom, da bi mu laže prišel do srca. Bilo mu je, kakor da začenja dojemati njegovo stisko in da ve, kaj mu jo povzroča. V sapniku ga je tiščalo. Ni vedel, je to žalost ali ga muči žeja. Izpod čela je videl, da je sonce pravzaprav še visoko nad Pohorjem, zato je čakal, naj se sin naspi. Sklonjen nad njim se je prepuščal mislim. Njegov spomin je bil zdaj bistrejši. Toliko vsega, kar ga veže na tega fanta, vstaja v njem. Vedno se je trudil, da bi bil dober z njim. Morebiti kdaj pa kdaj ni bilo vse v redu. Kje pa tega ni. Bog in jaz veva, koliko sem storil, da bi bila srečna ti in oni. Tebe bi zdaj imel rad za edinega sina, a si tako ubog kot Jezus Kristus. Jaz sem bil v tvojih letih možak. Samo baba ali pa nemirna vest lahko tako potlačita moškega. In težko mu je, da se baha pred njim, ko ga primerja s seboj, a ne more

drugače. Če pa se mu zdi kot okostnjak. On ni spal mesec dni, podnevi dela ali pa vihra okrog, a bi ga lahko odnesel na eni roki. Ve, da ni sam kriv, ker je odšel z doma. Koliko vab je dan-danes za mladega človeka! Čas je pač tak. Še trden možak se težko upira. Na svetu se včasih vse obrne na glavo, nato popusti in spet je vse dobro. Fant ni kriv. Verjel je. Nepokvarjeno srce rado nasede. Premalo mu je pisal k vojakom. Skrb za gruntič pač. Kdaj pa je utegnil? Če bi ga svaril pred nevarnostmi vsak mesec, neprenehoma, bi gotovo ne nasedel. Mati bi ga vedela ozdraviti, a je raje odšel. Braček se je trudil, da bi to, kar mu šumelo po glavi, lahko tudi razumel, a ni mogel. Bil je preveč razpolovljen. Tudi s srcem ni mogel dojeti. Kjer je nosil nekoč srce, je bila zdaj kepa razsekanega mesa. Niso mu ga razsekali, s kladivom so mu ga stolkli. Omahaoval je nad sinom, ki je zmerom hitreje dihal. Ustnice so se mu začele pregibati, naposled ga je doseglo mrmranje, zvrhano brezupa:

»Zdaj ti bom povedal...«

Premikal se je. Po krčih, ki so mu zganili obraz, je videl, da se z nekom bori. Stiska pesti in ječi. Zasmilil se mu je, zato mu je položil roko na prsi. Nisi srečen, nesrečnik, je mislil, ko je poslušal planje njegovega srca. Prezrl je, ko so se sinove veke razprle in s kakim začudenjem so mu oči obvisle na njegovem obrazu. Zmedel se je, si pomel oči in se dvignil.

Tudi Braček je vstal. Stala sta si nasproti, oba začudena, da sta se znašla tako z obrazom pri obrazu.

»Kaj je?«

Sinu mišice še vedno podrhtevaro, kakor da se ne more prav prebuditi.

»Pogovorila bi se.«

»Kaj si ne daste dopovedati?«

Braček se dela, da ni začutil nevolje v sinovem glasu.

»Domov bi šel. Tam bi se pogovorila. Tu še zrak zaudarja po trohnohi.«

»Če sem odšel, me s parom konj ne privlečete nazaj.«

Gleda ga, kako odhaja in ustraši se, da bi bila tudi ta pot zaman. Hiti za sinom, dokler se ne ustavi na podstjenjah, kjer se obrne proti njemu. Obraz mu gori. »Nočete zlepa, zdaj vam bom pa povedal,« reče. Bračka osupne njegov glas. Celo glas se mu je predručil. Govori naglo. Ob tem, kar mu meče v od začudenja odprta usta, usihajo vsi njegovi upi. Sin pregiblje prste ter mu našteva številke. Njegovi računi so podobni Grilovim. Toliko priraste na hektaru njive, če je v skupni lasti, toliko, če je v privatnih rokah. Skupnost je zanj čarobna beseda, ki spreminja vse v zlato. Ni več važno, kako kdo obdeluje zemljo, važno je, da je v skupni lasti. Ker on tega noče razumeti, je škodljivec, čeravno dela vse leto, ne da bi iskal oddih. Take bajtarje, kot je on, je treba s silo odstraniti, če sami ne razumejo, da so sedanjemu času napoti. Vso to vrhovsko revščino je treba odpraviti, zemljo združiti. Brez tega izboljšava ni mogoča. Več Grilov in Plojev bi bilo treba, pa bi šlo hitreje.

Ni imel moči, da bi ga ustavil. Presenečalo ga je, kako mu je jasna vsaka potankost, ki jo sin pripoveduje. Še nikoli mu ni nihče tako razumljivo prikazal, kake spremenbe čakajo vas. Zdaj mu je na dlani, da ga ne trpinčijo iz hudobije, marveč da je pač prvi, ki je prišel na vrsto. Drugi mu bodo sledili. Ampak, dragi moj, se mu je v mislih upiral, juha se nikoli ne

poje tako vroča, kot se skuha. Vse to je samo načrt, ki ne upošteva, da ima tudi človek svojo pamet. Eno mu je bilo zdaj popolnoma jasno: pomiritve s sinom ne more biti. On sanja o pokojnini, o lepih oblekah. Vse, kar imajo na voljo v mestu, bi rad razširil na vas. Kmetije hočejo odpraviti. Hoče, da bo kmetovanje podobno delu v tovarni. Zdaj ga pozna do temelja.

Sina je pripovedovanje utrudilo, ali pa se je splašil ognja, ki se je zmerom močneje prižigal v očetovih očeh. Zamahnil je z roko ter mu obrnil hrbet. Dovolj mu je povedal. Naj zdaj o tem razmišlja.

»Pa dolžnost do staršev?« pravi Braček, v katerem se je boril odpor do tega, kar je slišal, s tistim, kar ga čaka doma. Sam se ne more vrniti.

»Zakaj ste me pa spravili na svet?«

»Pa hvaležnost... Še živali jo poznajo.«

»Nisem vas prosil za nič. Po sili živim. Življenje je črvido jabolko.«

»Pasel si, prepeval. Veselje te je bilo poslušati.«

»Tisto ni bilo resnično. Preslepili ste me.«

»Jezus Kristus naj ti pomaga!«

Prijel se je za glavo ter ga nekaj časa gledal skozi režo razklenjenih prstov. Ne more biti pri zdravi pameti. Ne ve, kaj mu zdrzne z jezika. Pogled ima odsoten. Govori eno, misli drugo. Hotel se je primakniti k njemu. Ko mu je sin zatreščil pred nosom vrata, ni mogel verjeti, da je ostal sam. Čez sleme je tiho šumelo. Sapa se je poigravala v slamnati strehi. Nekaj časa je bobnal po vratih. Po stezi pod hišo so prišli ljudje. Nekaj praznujejo. Njemu pa se je zdelo, da je dan podoben vsem drugim. Zanj ni več ne počitka ne praznika. Vsaka ura mu je muka in skrb. Ljudje se ustavljajo in gledajo, kako revno se zvija pri vratih. Kdor mora pred sina s prošnjo, se mora globoko upogniti. Ni mu mar, če se mu čudijo. Braček do tega dne ni prihajal pred nikogar s sklonjenim hrbtom. Tudi pred boga ne. Samo pred sina. Od vrat se premika k oknu. Ne ve, govori na glas ali šepče. Obljublja, laže. Ne ve, od kod se mu jemlje to, kar mu vre čez ustnice. Ne more se vrniti sam. Roti sina. Kaj vse si izmišlja, sonce pa pada proti Pohorju, hram postaja tišji, še ptice se odmikajo, da ne bi gledale njegove sramote.

V izbi se nič ne zgane. Sin mu noče odgovarjati. Odhaja, a se znova vrača. Naslonjen na okno nekaj časa govori, potlej pa z zaprtimi očmi posluša, kako neskončno mirno tiktaka v izbi ura.

Sklene, da poskuša zdaj poslednjič, a ko pride do prvega drevesa v gozdu, se vrne. Desetič... Kdo bi štel. Ustnice so mu razpokane od vroče sape. Tako mu je, kakor da bo v njem vse do kraja usahnilo, če ne uspe. Ko je vse zaman, se odvleče proti gozdu. Med drevmem obstane. Ne more domov, a tudi k sinu ne more. Pot do njega je vteptana v zemljo z njegovo bolečino. Z razoglavo glavo tolče po bukvi ter plaši ptice, da vrešče odletavajo. Naposled sede v praprot. Vlažno mahovje mu hladi razžarjene dlani. Komaj se premaguje, da ne leže. Kepa, ki se mu težko premetava po prsni, ga muči. Zakaj ni nje? Morala bi biti tu. Danes bi gotovo uspela. Obema bi se posrečilo. Zavaljo te ženske je že toliko prestal... In tudi zavaljo tega sina. Od takrat, ko je majhen padel v mlako, je slutil, da mu bo v nesrečo. Ko ga je izvlekel, je bil v njem samo še

žarek življenja. Nemara je tudi to krivo, da je bil zmerom tako občutljiv. Mnogo bolj kot prvi. Prvi se je pretepal, ta je ždel kje za hišo. Včasih ga je odganjal z grabljami. Ko bi takrat vedel... Kljub vlagi se mu je kdaj pa kdaj popeljala po obrazu znojna kaplja. Lovil jo je z jezikom. Pil bi. Zahotelo se mu je pijače. Samo požirek, da bi si osvežil pekoče grlo. Dan je ugašal. Sončna svetloba se je igrala samo še na meglicah, ki so se razcvitale na nebu. Braček ni vedel, je še pri zavesti ali ne. V pijani blodnji je premler toliko vsega, kar je bilo skrito v njem. Med razredčenim bukovjem je videl hram, kamor se je skrila sin. Sedlasto sleme, zatrep, ki pijano visi navzdol. Gotovo ima tristo let. Kdo ve, kak zgubljenec si je nekoč zgradil to v taki samoti. In vrag vedi, če je kdaj čutil kaj podobnega, kakor črviči zdaj njega. Če bi ti razstreljevali dom, bi se gotovo tudi branil. Misel na to ga je zbistrila. Pognal se je pokonci. Vrata na hramu so se škripaje odprla. Na podstenjah se je prikazal sin. Z zmedenimi očmi se je oziral naokrog, nato je odšel proti gozdu. Braček je ostal za bukvijo. Čakal je, če pride mimo. Upanje mu je zatemnilo oči. Njegova krhka misel se ni upala prav razživeti. Kaj pa, če je naposled vendar vse v redu? Fant je spoznal... Videl ga je, kako se je ustavljal in omahoval, dokler ni zagnal v travo suknjiča, ki ga je imel ogrnjena. Oziral se je na vse strani, meril s koraki do debele smreke, edine, ki je stala nekoliko izven gozda. Braček je videl, kako je potlej dolgo meril. Odsvit zamirajočega dneva se mu je bleščal v cevi pištole. Ko mu je siknil izpod dlani plamenček, je šel znova k smreki. Na nji je bil nizko spodaj odkrhnjen košček skorje. Odtrgal ga je, ga ogledoval, nato ga je zagnal daleč v stran. Sled na smreki je zamazal s prstjo. Čez čas je prišel k suknjiču ter legel nanj.

V Bračkovih prsih je mrzla roka brisala vse, kar je še maloprej pričakoval od tega sina. Ni prav vedel, zakaj. V trenutku mu je bil bolj tuj kot kdajkoli. »Le naleži se!« se mu je razlil očitek čez ustnice kot strup. Odplazil se je po hosti. Za nič mu ne bi hotel pokazati, da ga je upanje tako dolgo zadrževalo tu. Ko je prišel že daleč, je pohitel. Gnalo ga je domov, kakor da bi bil tam edini kraj, kjer lahko obstaja.

Zdravstveno in pokojninsko zavarovanje

Že od leta 1938 imam sina v Franciji in se nameravam preseliti k njemu. Moja mesečna pokojnina v Jugoslaviji znaša 455 N din. Sin mi je pisal, naj se obrnem na vas za pojasnilo, če bi imel pravico do zdravljenja v Franciji na stroške francoske bolniške blagajne. Za odgovor na to vprašanje sem vam že vnaprej hvaležen.

I. A. Lovrenc na Pohorju

Konvencija o socialnem zavarovanju med Jugoslavijo in Francijo ne vsebuje določila o pravici do zdravstvenega zavarovanja. Tudi tisti delavci, ki so po tej konvenciji upravičeni do francoske pokojnine in živijo v Jugoslaviji, morajo tukaj posebej plačevati prispevek za zdravstveno zavarovanje, ki znaša mesečno 45 novih dinarjev. Zato boste morali tudi vi, če se boste preselili k svojemu sinu v Francijo, urediti zdravstveno zavarovanje tamkaj in plačevati ustrezajoči prispevek, za katerega pa žal ne vemo, koliko znaša. Glede možnosti in višine prispevka za tako zavarovanje naj se pozanima vaš sin pri francoskem zavodu za socialno zavarovanje.

Zaposlitev v tujini in kmečko zavarovanje

Zanima me, ali moram obvezno plačati socialno zavarovanje, za katerega sem dobil zahtevek od zavoda za socialno zavarovanje. Doma sem kmetijski proizvajalec in plačujem kmečko zavarovanje zase in za družino, tu, v Avstriji, kjer sem zaposlen, mi odtegujejo od plače vsak mesec okrog 30.000 din za socialno zavarovanje. Zato smatram, da mi ni potrebno plačevati posebej še tretjega zavarovanja. V Avstriji nameravam ostati samo še nekaj mesecev, da si kupim kak kmetijski stroj, potem pa se bom vrnil na svojo kmetijo in ostal kmečki zavarovanec.

J. B. Innsbruck

Iz vašega dopisa vidimo, da ste v Avstriji obvezno socialno zavarovani, da tam plačujete tudi prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in da ste doslej plačevali tudi prispevke za kmetijsko socialno zavarovanje v Jugoslaviji kot kmetijski proizvajalec.

Glede na okolnost, da ima naša država z Avstrijo že sklenjeno konvencijo o socialnem zavarovanju, ki bo kmalu stopila v veljavo, ni potrebno, da bi plačevali prispevke za pokojninsko zavarovanje v znesku 45 novih din, ki jih od vas zahteva Komunalni zavod za socialno zavarovanje v Novem mestu. Kakor hitro bo stopila v veljavo jugoslovansko-avstrijska socialna konvencija, se vam bo štel čas zaposlitve v Avstriji in Jugoslaviji po določbah in pogojih konvencije za pokojnino. Pač pa ste dolžni plačevati obvezno zdravstveno zavarovanje za ožje družinske člane, ki živijo v Jugoslaviji v znesku 45 novih din na mesec od dneva izdanega napotila (soglasja) za zaposlitev pri tujem delodajalcu. V času, ko plačujete komunalnemu zavodu prispevek za zdravstveno zavarovanje kot v tujini zaposlena oseba, pa vam ni treba plačevati kmetijskega zavarovanja.

Obisk

A Visit

La visita

V sobi je Ivan pozdravil Milanovega očeta, mater in sestro Metko.

Oče: Prosim, sedite! Kako vam je všeč naše mesto?

Ivan: O deželi imam najlepše vtise. Upam le, da je zima pri kraju.

Mati: Izvolite skodelico čaja. Vzemite si sladkor!

Ivan: Hvala, pijem čaj brez sladkorja.

Metka: Vzemite tudi pecivo.

Ivan: Prosim, pecivo imam rad.

Metka: Ali vam je všeč pecivo? Sama sem ga spekla.

Ivan: Zelo okusno je. Ali smem vzeti še en kos?

Metka: Ali često hodite v kino?

Ivan: Da, večkrat grem v kino. Zelo rad tudi plešem.

Metka: Tudi jaz nadvse ljubim ples.

Milan: Pripoveduj nam kaj o domovini!

Ivan je zelo zanimivo pripovedoval o daljni Ameriki in o življenju tam. S seboj je imel tudi nekaj slik, ki jih je pokazal prijateljem. Ob 19. uri se je poslovil od družine in se vrnil domov. Sleknil si je plašč in se začel učiti.

In the room, John, Milan's father, mother and sister Metka shook hands.

Father: Take a seat please! How do you like our town?

John: I have the best impressions of the country. I hope only, that the winter is coming to an end.

Mother: Have a cup of tea, please. Help yourself to some sugar.

John: Thanks, I drink my tea without sugar.

Metka: Have some cake, too.

John: Thanks, yes, I like cake very much.

Metka: Do you like the cake? I've made it myself.

John: It is delicious. May I have another piece?

Metka: Do you often go to the movies?

John: Yes, I often go to the movies. I love dancing too.

Metka: I, too, love dancing above all.

Milan: Tell us something about your native country!

John told very interesting things of the far-off America and of life there. He had also some pictures with him, which he showed to his friends. At 7 p. m. he took leave of the family and returned home. He took off his coat and began to study.

En la habitación Juan saludó al padre de Milan, a su madre y a su hermana Metka.

Padre: Siéntese, haga el favor. ¿Le agrada nuestra ciudad?

Juan: Tengo las mejores impresiones de su país. Lo único que espero es que se termine el invierno.

Madre: Sírvase una taza de té. Tome azúcar.

Juan: Gracias, yo tomo el té sin azúcar.

Metka: También sírvase masitas.

Juan: Con mucho gusto; las masitas me gustan mucho.

Metka: ¿Le gustan las galletitas? Las hice yo.

Juan: Son riquísimas. ¿Me permite servirme otra?

Metka: ¿Frecuenta usted el cine?

Juan: Sí, al cine concurre a menudo. También me gusta bailar.

Metka: También a mí me encanta el baile.

Milan: Cuéntenos algo sobre tu Patria.

La narración de Juan sobre la lejana America y la vida en esos lugares, ha sido muy interesante. El traje consigo varias fotografías las que mostró a sus amigos. A las siete de la tarde se despidió de la familia y regresó a su casa. Se quitó el abrigo y comenzó a estudiar.

Odgovorite na vprašanja — Answer the questions — Contestar a las preguntas:

1. Kdo je Ivana iskal?
2. Kaj mu je prijatelj pisal?
3. Ali je bil John vesel povabila?
4. Kako se je pripravil za obisk?
5. Ali si sami očistite čevlje?
6. Kdaj se umijete?
7. Kje se umivate?
8. Koga je Ivan srečal na stopnicah?
9. Zakaj je Ivan zamudil obisk?
10. Ali večkrat zamujate pouk?
11. Koga je Ivan pozdravil?
12. Kaj ga je oče vprašal?
13. Kako vam je všeč v Jugoslaviji?
14. Kaj mu je prijatelj ponudil?
15. Kdo je spekel pecivo?
16. Ali pijete čaj s sladkorjem ali brez sladkorja?
17. Ali imate radi pecivo?
18. Kaj je Ivan pripovedoval?
19. Kdaj se je poslovil?

Spremenite stavke tako, da dobite povratne glagole — Change the sentences so as to get reflexive verbs — Cambiar las oraciones de forma que los verbos se vuelvan reflexivos:

1. Razveselim ga s cigareto.
2. Pripravimo zvezke za domače naloge.
3. Marija je očistila sobo.
4. Vzemite pero in pišite!
5. Obriši tablo!
6. Oblečem vsak dan svežo srajco.

Narek — Dictation — Dictado:

Na ulici sem srečal prijatelja, ki me je povabil na svoj dom. Razveselil sem se povabila in se pripravil za obisk. Njegova družina me je pričakovala. Pri prijatelju sem pil čaj in jedel pecivo. Vzel sem si sladkor in nekaj kosov peciva. Pecivo mi je bilo zelo všeč. Čez eno uro sem se poslovil in se vrnil domov.

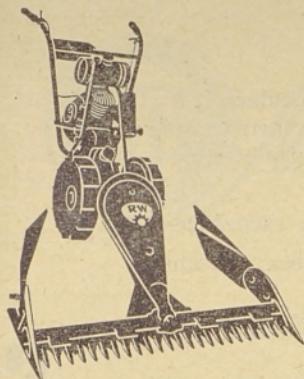
tehno union

zastopstvo inozemskih tovarn
in konsignacijsko skladišče
LJUBLJANA — VOŠNJAKOVA 5

obvešča vse zainteresirane, da imamo vedno
na zalogi motorne kosilnice poznane tovarne

REFORMWERKE — WELS, AVSTRIJA

Cena kosilnice je 11.268 Sch

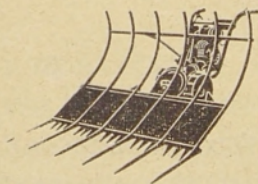
Kosilnica REFORM 158 Super je specialna motorna kosilnica za hribovita področja in ravne terene.

Opremljena je z dvotaktnim bencinskim motorjem 6 KM z dvema brzina: ena naprej, ena nazaj, poraba goriva 1,21 na uro. Pri košnji razvije hitrost 3,6 km na uro ter s svojim 130 cm širokim grebenom pokosi 0,5 ha na uro.

Poleg kosilnice lahko nabavite še:

Izseljenci, pozor!

Vplačajte potrebna devizna sredstva za svojce, da jim boste z nakupom kosilnice REFORM 158 Super olajšali naporno delo!

žetveno napravo 736 Sch
čelne grablje 1200 Sch

Devizna sredstva lahko vplačate na naš devizni račun pri Narodni banki — Ljubljana, št. 502-618351-250-494, ali pa direktno na naši blagajni.

Servis in rezervni deli zagotovljeni!

Za vse informacije se obrnite na naš gornji naslov

Dragi rojaki,

ko boste potovali po krajih rodne zemlje,
obiščite tudi nas!

Postregli vas bomo dobro in po domače!

Gostinsko podjetje

Koroški dom

Prevalje

V DOMOVINO ALI V INOZEMSTVO
POTUJTE Z LETALI

LJUBLJANA — MIKLOŠIČEVA 34

telefon 31 38 85

COS MOS

inozemska zastopstva

Ljubljana

CELOVŠKA CESTA 34

ima stalno na zalogi osebne avtomobile znamke RENAULT in ALFA ROMEO, pralne in druge stroje za gospodinjstvo znamke CASTOR, kosilnice, motorne žage, male in velike traktorje ter razne priključke znamke ALPINA in BERTOLINI.

Velika zaloga rezervnih delov in organizirani servisi

Zahtevajte ponudbe!

SATURNUS

Ljubljana

- kovinsko predelovalna industrija
- embalaža
- avtooprema

proizvaja:

raznovidno pločevinasto embalažo za prehrabeno, kemično in farmacevtsko industrijo iz črne, bele in alu-pločevine

Artikle široke potrošnje: kuhinjske škatle, pladnje in razpršilce

Dele za avtomobile in kolesa: žaromete vseh vrst in svetilke

Elektrotoplotne aparate: kuhalnike, peči in kaloriferje

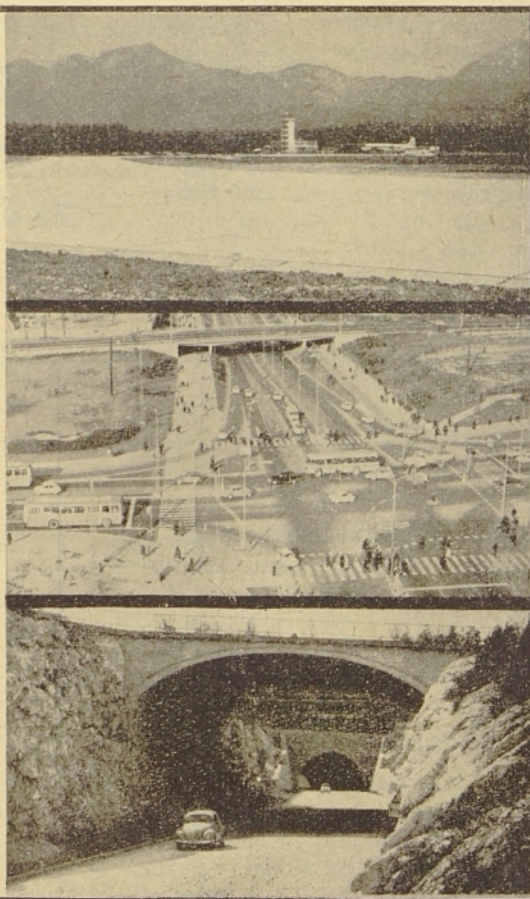
Litografirane plošče in eloksirane napisne ploščice

S

SLOVENIJA
CESTE
LJUBLJANA

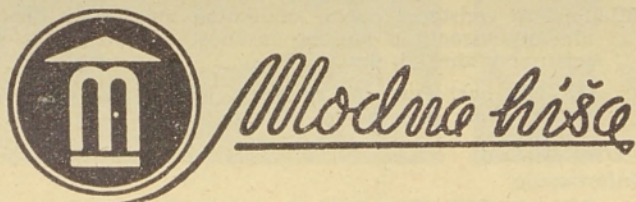
gradi:

- || ceste
- || mostove
- || predore
- || letališča
- || visoke stavbe

Tekstil in konfekcija
za dom, delo
ali potovanje

Prodajni servis

LJUBLJANA-MARIBOR

Pri plačilu v devizah
uživata popust

Želite podariti vašim sorodnikom
v Jugoslaviji

PRALNI STROJ?

Potem samo

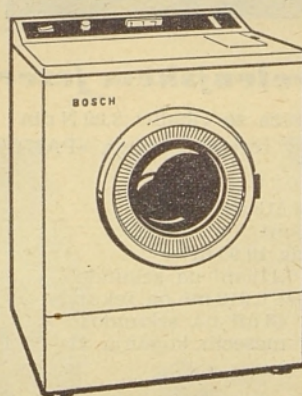
BOSCH

Devizno plačilo za Deutsche Bank A. G. —
Filiale Stuttgart

v korist firme

ROBERT BOSCH GmbH, STUTTGART

Cene in ponudbe izvolite zahtevati pri:

DH22/208

AVTOTEHNA

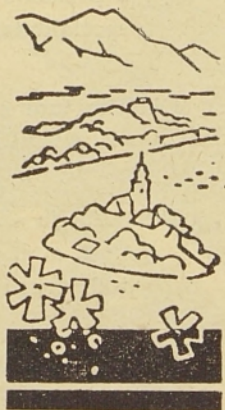
Ljubljana
Titova 25

Zagreb
Petrinjska 51

Beograd
Galsworthyeva 23

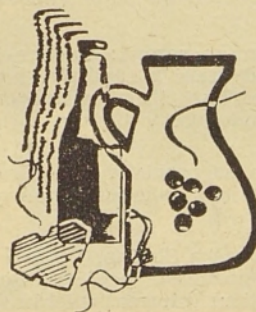
POZDRAVLJAMO
VSE SLOVENCE, KI PRIHAJAJO
NA OBISK V ROJSTNO
DOMOVINO. ŽELIMO VAM
PRIJETNO BIVANJE
NA DOMAČIH TLEH
IN VAS VABIMO NA JESENICE.
SPOZNALI BOSTE
INDUSTRIJSKE ZANIMIVOSTI
NAŠEGA KRAJA IN LEPOTE
GORENJSKEGA KOTA

**OBČINSKA
SKUPŠČINA
JESENICE**

**DOBRODOŠLI, DRAGI ROJAKI,
V SLOVENIJI!
DOBRODOŠLI V SAVINJSKI
DOLINI!
ŽELIMO VAM
MNOGO LEPIH DNI
V »STAREM KRAJU«
IN VAS PRISRČNO
POZDRAVLJAMO!**

**SKUPŠČINA
OBČINE
ŽALEC**

Dom Počitniške zveze Velenje

Organizira sprejem in razmestitev mladine
in obiskovalcev

Posoja smuči

Organizira obiske v tovarne in ogled rudnika

Organizira vse vrste izletov in šolskih ekskurzij v bližnjo
in daljno okolico

Nudi dvorano za predavanja, seminarje in tovariške večere
(50 oseb)

Razpolaga z rekviziti za kulturno zabavo in športno življenje

Ureja srečanja pionirjev in mladincev osnovnih šol z vrstniki
iz Velenja in Šoštanja

Mladinskim vodstvom občin, sindikatom in drugim družbenim
organizacijam nudimo možnost organizirati poceni
seminar v zimskih dneh

*Obiščite nas! Potrudili se bomo, da bo vaše bivanje v
našem domu prijetno in udobno!*

DOBRODOŠLI!

Informacije:

DOM POČITNIŠKE ZVEZE VELENJE, SALEŠKA C. 8,
telefon: 8 50 79

Možnost ribolova v velenjskem jezeru

Enodnevna dovolilnica za ribolov 8,00 N din

Dovolilnice dobite v recepciji hotela »PAKA« in »JEZERO«

Podatki o jezeru:

Prostornina 326.516 m³

Površina 63.910 m²

Največja globina 10,65 m

Pritok srednji 0,110 m³ na sekundo

Pritok najmanjši 0,018 m³ na sekundo

Pritok najvišji 48 m³ na sekundo

Temperatura v mesecih kopanja 21—25° C

Direkcija

HOTEL »PAKA« Velenje — telefon: 8 51 33, 8 51 70

Rogaška Slatina

ki je znana kot naravno zdravilišče že 300 let, ima zdravilne vrelce z natrijevo, magnezijo, sulfatno, hidrokarbonatno kislino vodo. Kura se izvaja z uporabo pitja zdravilne vode, mineralne kopeli, hidroterapije, gimnastike in dietne prehrane.

INDIKACIJE:

1. Bolezni jeter in žolča: okvare jeter različnega izvora, stanje po zlatenici, infektivni hepatitis, toksični hepatitis. Vnetje žolčnika, stanje po operaciji žolčnika. Pesek in kamni v žolčniku in jetrih;

2. stanje po akutnem pankreatitisu, kronični pankreatitis;

3. katarji želodca in dvanajstnika, tako z viškom kakor s pomanjkanjem želodčne kisline, rane (čiri) na želodcu in dvanajstniku. Stanje po resekciji želodca, črevesni katar, zaprtje;

4. boleznj presnove: sladkorna bolezen, protin;

5. kronična vnetja ledvic, katarji ledvične čaše, mehuja in sečnih potov;

6. nevrovegetativne motnje, splošna utrujenost pri sedečih poklicih, pomanjkanje teka, hladne okončine ob slabi prebavi ter podobna predbolezenska stanja.

Letna sezona: maj—september; zimska sezona: oktober—april.

Koncerti in prireditve v svečani dvorani zdravilišča, koncerti v parku, ples, kino, športno kopališče. Turistično društvo organizira 1- do 2-krat tedensko izlete z avtobusi v bližnja turistična in zgodovinsko zanimiva mesta.

Prometne zveze: železniška postaja na progi Zagreb—Grobello preko Krapine z vzhodne, a preko Celja z zahodne strani. Avtobusni promet v vseh smereh.

Informacije: Turistično društvo Rogaška Slatina, Uprava zdravilišča Rogaška Slatina, zdraviliško gostinsko podjetje Rogaška Slatina in vse potniške agencije: turistični informativni biroji.

Hotel

Turist

Ljubljana

t

se priporoča cenjenim gostom za obisk v sodobno urejenih hotelskih sobah in restavraciji s priznano mednarodno kuhinjo in domačimi specialitetami.

Obiščite tudi naše obrate

»ZLATOROG« in gostilno »DALMACIJA«

Restavracija »ZLATOROG« - Župančičeva 9

nudi stalno razne lovske specialitete, po želji tudi druga jedila.

Gostilna »DALMACIJA« Trubarjeva 23 nudi ribje specialitete ter pristna dalmatinska vina.

Posebej smo bili veseli, da smo med našimi rojaki, ki so nas letos obiskali, srečali veliko mladine. Foto: S. Lenardič

Na zunanji strani platnic: V Portorožu so 2. julija letos izbrali najlepšo Slovenko. Izmed dvajsetih kandidatk je komisija izbrala za najlepše te, ki jih vidite na sliki. Prva (v sredi) je Ljubljankica, druga Mariborčanka, tretja pa Celjanka.

Rodno grudo pošiljamo v 42 dežel po svetu